

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagevitenskap master

Vårsemesteret, 2022

Åpen

Forfatter: Tina Tellefsen

Veileder: Førstemanuensis Sara Esmaeeli

Medveileder: Førstemanuensis Lars Yngve Rosell og Professor Marit Alvestad (vikar 04-05-2022)

Tittel på masteroppgaven: Når de små blir store: Overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling

Engelsk tittel: When the little ones grow up: Transitions within kindergarten

Emneord: Overgang
Småbarnsavdeling
Storbarnsavdeling
Omsorg
Tilknytning
Kontinuitet
Barnehagelærerrollen
Foreldresamarbeid

Antall

ord: 30392

+ vedlegg/annet: 3

Stavanger, 02.06.2022

dato/år

Sammendrag

Tema for denne masteroppgaven er overganger innad i barnehagen, og mer spesifikt overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Studien handler om hvordan barnehagelærerne legger til rette for disse overgangene og hvordan foreldrene opplever dem. Studien har et omsorgs- og tilknytningsperspektiv. Formålet har vært å bidra til ny innsikt i denne overgangen, som det finnes svært lite forskning på, og å skape mer bevissthet rundt det som kan være en sårbar periode i små barns liv.

Studien er kvalitativ med en fenomenologisk hermeneutisk tilnærming. Jeg har valgt kvalitative forskningsintervju som metode i denne studien. Gjennom semistrukturerte intervjuer med fire barnehagelærere ved storbarnsavdelinger og tre foreldre fra to forskjellige barnehager i to forskjellige kommuner, undersøkes opplevelser av og refleksjoner rundt overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Resultatene av intervjuene er diskutert i lys av teori og tidligere forskning. Tidligere forskning vil i hovedsak omhandle overgangen hjem-barnehage og barnehage-skole. Teori omkring barnesyn, omsorg og tilknytning blir knyttet opp mot barnehagelærerne og foreldrenes uttalelser om opplevelser rundt overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling.

Hovedfunn fra studien er at barnehagelærerne legger til rette for overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling ved å blant annet arrangere besøksdager der barna får komme på besøk til den nye avdelingen, og å ha overføringssamtaler med barnehagelærer på småbarnsavdeling. Den ene barnehagen har også som rutine å ha med en kjent voksen når barnet bytter avdeling, samt at barna sammen med foreldrene flytter tingene sine til den nye avdelingen. Foreldrene er grunnleggende fornøyd med overgangsarbeidet, men sier at det kunne vært ønskelig å være litt mer involvert. Den største utfordringen med overgangen, sier både foreldrene og barnehagelærerne, er voksentetthet. I tillegg til konkrete tiltak mener barnehagelærerne at det er viktig å møte barnet på en sensitiv måte, ta hensyn til at de enkelte barna trenger forskjellig type omsorg, og at det er viktig å ta seg god tid. Det kommer også frem i studien at det er lite bevissthet rundt flere av aspektene ved overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, men at barnehagene har rutiner for overgangsarbeidet.

Når de små blir store: overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	1
1 INNLEDNING	4
1.1 BAKGRUNN	4
1.2 FORMÅL OG PROBLEMSTILLING	5
1.3 BEGREPSAVKLARING	6
1.4 AVGRENSING AV OPPGAVEN	6
1.5 OPPGAVENS OPPBYGGING OG STRUKTUR	7
2 TEORI OG TIDLIGERE FORSKNING	9
2.1 OVERGANGER	9
2.2 BRONFENBRENNERS ØKOLOGISKE MODELL	10
2.3 KONTINUITET	11
2.3.1 Grenseobjekt	12
2.4 OMSORG	12
2.4.1 God nok omsorg	14
2.4.2 Kjærlighet	15
2.4.3 Omsorgsetikk	15
2.4.4 Barnesyn	17
2.5 TILKNYTNING	18
2.5.1 Trygghet	19
2.5.2 Overgangsobjekt	21
2.5.3 Verden i små doser	21
2.6 FORELDRESAMARBEID	22
2.7 KVALITET	23
3 METODE	25
3.1 VITENSKAPSTEORETISK FORANKRING	25
3.1.1 Fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming	25
3.2 FORSKNINGSDESIGN	28
3.2.1 Kvalitativt forskningsintervju	28
3.3 RELIABILITET OG VALIDITET	30
3.4 ETISKE OVERVEIELSER	32

3.5 REKRUTTERING OG UTVALG	35
3.6 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE.....	36
3.7 DATAANALYSE.....	37
4 RESULTATER.....	40
4.1 KONTINUITET	41
4.1.1 <i>Rutiner</i>	41
4.1.2 <i>Forberedelse</i>	44
4.1.3 <i>Forskjeller</i>	46
4.2 OMSORG OG TILKNYTNING.....	48
4.2.1 <i>Omsorg</i>	48
4.2.2 <i>Trygghet og tilknytning</i>	49
4.2.3 <i>En god overgang</i>	50
4.3 FORELDRESAMARBEID.....	52
4.3.1 <i>Involvering</i>	53
4.3.2 <i>Kommunikasjon</i>	54
4.4 UTFORDRINGER.....	57
4.4.1 <i>Bemanning</i>	58
4.4.2 <i>Rutiner</i>	59
4.5 BARNEHAGELÆRERROLLEN.....	60
4.5.1 <i>Organisering</i>	61
4.5.2 <i>Forberedelse</i>	61
4.5.3 <i>Møtet med barna</i>	62
5 DRØFTING.....	63
5.1 KONTINUITET: «DET MÅ VÆRE MYE LIKT I STARTEN».....	63
5.2 OMSORG: «JEG ER HER FOR DEG, KOM TIL MEG NÅR DU ER KLAR»	68
5.3 TILKNYTNING: «EN TRYGG RAMME».....	70
5.4 FORELDRESAMARBEID: «I MØTE MED FORELDRENE ER DET VI SOM SKAL VÆRE DE PROFESJONELLE»	73
5.5 EN GOD OVERGANG.....	76
6 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER.....	80
6.1 OPPSUMMERING AV FUNN.....	80
6.2 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER OG VIDERE FORSKNING	81
7 LITTERATURLISTE.....	83
8 VEDLEGG	89

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Barns liv preges i de første årene av flere overganger og adskillelser (Tveitereid, 2019). Rammeplan for barnehagen peker på tre sentrale overganger for barn i barnehagealder: når barnet skal begynne i barnehagen, overganger innad i barnehagen og overgangen mellom barnehage og skole (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33). Alle disse overgangene finnes det relativt lite forskning på, men overgangen som skjer innad i barnehagen, altså når barna skal gå fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, finnes det spesielt lite forskning på. Universitetet i Sørøst-Norge har publisert en presentasjon av et prosjekt kalt *Overganger til, innad i, og fra barnehagen i Norge* med forskerne Larsen, Storli og Hogsnes i ledelsen (Larsen et. al, 2019). Prosjektet skulle strekke seg over tre år og være ferdig i 2021. I presentasjonen skriver også disse forskerne at de ikke har lyktes å finne forskning på overgangen innad i barnehagen. Dette forskningsprosjektet har ikke blitt publisert per dags dato.

Det gjenspeiles i rammeplanen at overganger innad i barnehagen er et område det blir lagt lite vekt på, da det kun skrives to setninger om denne overgangen: *“Overganger skjer også innad i barnehagen. Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe”* (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33). Min interesse for tema kommer fra da jeg hadde en gruppe toåringers sammen med “de store barna” på storbarnsavdeling, og så hvordan deres overgang til storbarnsavdeling på denne måten gikk over hele året, da vi gradvis var mer og mer sammen med resten av gruppa. Interessen ble forsterket da vi hadde faget *Overganger* siste året på masterstudiet, og jeg skjønnte hvor lite forskning og bevissthet det finnes på overganger innad i barnehagen.

I denne studien rettes altså søkelyset mot et tema det finnes svært lite forskning og fokus på. Studien undersøker barnehagelærere og foreldres erfaringer og opplevelser med overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Studien søker med dette å tette et forskningshull. I og med at dette er et tema med lite forskning på, vil studien kunne ha en samfunnsmessig relevans med målsetting om en økt bevissthet rundt det som kan være en sårbar periode i små barns liv.

Min egen bakgrunn og forforståelse for tema kommer fra min erfaring som pedagogisk leder i barnehagen, hovedsakelig på småbarnsavdeling, men også fra mellom- eller storbarnsavdeling. I og med at jeg har arbeidet mest på småbarnsavdeling, ble det særlig interessant å se på denne overgangen fra barnehagelærere på storbarnsavdelings perspektiv. Jeg fant det også interessant å se på det fra foreldrenes perspektiv, da man ofte har en mye tettere foreldrekontakt i overgangen fra hjemmet til barnehagen, enn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og på den måten ikke har like mye innblikk i foreldrenes opplevelser og erfaringer av denne overgangen. En annen grunn til at jeg finner det interessant med foreldres perspektiv på overgangen, er at jeg har erfaringer med at foreldrene mer eller mindre kan velge og vrake mellom barnehager, da barnetallene stadig synker (Statistisk sentralbyrå [SSB], 2022). På barnehage.no er det en artikkel som viser til flere tomme eller delvis tomme barnehager (Løkås, 2022). Foreldrene ses derfor på som dyrebare kunder, som barnehagene nå mer kjemper om, og de er avhengige av å gjøre seg attraktive for å få søkere til barnehagen, slik at de kan fortsette driften, og unngå nedbemanning og nedleggelse. Barnehagens kvalitet vil dermed være viktig.

1.2 Formål og problemstilling

Det overordnede målet med denne studien er å få ny innsikt i barnehagelæreres tilrettelegging av gode overganger fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hvordan foreldre opplever slike overganger. Jeg har valgt å se på denne overgangen med et omsorgs- og tilknytningsperspektiv og har formulert følgende problemstilling:

Hvordan legger barnehagelærerne til rette for overgangene fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hva slags opplevelser har foreldrene fra disse overgangene?

Problemstillingen er todelt og omfatter både barnehagelærere og foreldres perspektiv, opplevelser og erfaringer med overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling. Jeg finner det interessant å få med begge perspektiv da dette er et viktig område å få mer innsikt og kunnskap om, som det er gjort lite til ingen forskning på fra før.

1.3 Begrepsavklaring

Overgang: En overgang er kort forklart å gå fra en setting til en annen (O'Connor, 2013, s. 125). I denne studien vil overgang hovedsakelig handle om å gå fra småbarnsavdeling til å begynne på storbarnsavdeling. Studien tar utgangspunkt i at denne overgangen skjer samme år som barnet fyller tre år. Selve overgangen skjer vanligvis ved nytt barnehageår i august, med forberedelser våren før.

Småbarnsavdeling: Småbarnsavdeling vil i denne studien bety en avdeling for barn i alderen 0-3 år. Vanligvis er det mellom 6 og 15 barn på én småbarnsavdeling. På småbarnsavdelingene i barnehagene som deltok i studien er det i snitt 12 barn.

Storbarnsavdeling: Storbarnsavdeling vil i denne studien bety en avdeling for barn i alderen 3-5 eller 3-6 år. Vanligvis er det mellom 18 og 24 barn på én storbarnsavdeling. På storbarnsavdelingene i barnehagene som deltok i studien er det i snitt 22 barn.

Det er flere relevante begrep i oppgaven min, blant annet omsorg og tilknytning. Disse vil bli forklart i teorikapittelet, da det er utfordrende å forklare disse begrepene kort og presist.

1.4 Avgrensning av oppgaven

Overganger er et stort tema i en barnehagesetting. Det kan handle om overgang mellom hjem og barnehage, innad i barnehagen, og mellom barnehage og skole. Jeg har som nevnt valgt å ta for meg overganger innad i barnehagen som hovedtema. Innad i barnehagen kan det også være flere typer overganger. I tillegg til at det er overgangen mellom ulike avdelinger, kan det være de daglige overgangene mellom ulike aktiviteter. Det vil i denne studien derimot handle om overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling. Det kan også være aktuelt å ta for seg ulike perspektiver på overgangen mellom avdelinger. Det kan være interessant å se på overgangen fra et tilhørighets- og fellesskapsperspektiv med fokus på vennskap og barn-barn-relasjoner, eller å gjennomføre en dokumentanalyse av for eksempel barnehagers årsplaner eller rutinesystem. Det kunne også vært aktuelt å intervjuere styrere eller andre barnehageansatte om overgangsprosessen. Jeg har derimot valgt å se på overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling fra et omsorgs- og tilknytningsperspektiv og jeg ser på hvordan barnehagelærerne ivaretar det enkelte barnet i overgangsprosessen, og ikke i et gruppeperspektiv.

1.5 Oppgavens oppbygging og struktur

I kapittel 1 har jeg beskrevet studiens bakgrunn, formål, samt personlig og samfunnsmessig interesse. Studiens problemstilling, som vil fungere som en rød tråd gjennom hele oppgaven, ble også presentert her.

I kapittel 2 vil jeg presentere studiens teoretiske grunnlag og tidligere forskning som er relevant for å belyse problemstillingen og som bidrar til en større forståelse av resultatet fra datainnsamlingen. Teorikapittelet er delt i delkapitler med hovedtemaene: overganger, Bronfenbrenners økologiske modell, kontinuitet, omsorg, tilknytning, foreldresamarbeid og kvalitet. Det vil også være underkapitler i delkapitlene som tar for seg undertemaer innenfor hovedtemaene.

I kapittel 3 tar jeg for meg studiens forskningstilnærming og valg av metode. Studien har en fenomenologisk hermeneutisk tilnærming, med bruk av kvalitative forskningsintervju som metode. I denne delen vil jeg gå inn på intervju som metode, studiens reliabilitet og validitet, etiske overveielser som har blitt tatt underveis i studien, rekruttering og utvalg, gjennomføring av selve intervjuene, og til slutt kommer analysen av datamaterialet.

I kapittel 4 blir de resultatene av de analyserte intervjuene presentert. Resultatdelen er delt inn i delkapitlene: kontinuitet, omsorg og tilknytning, foreldresamarbeid, utfordringer, og barnehagelærerrollen. Disse er igjen delt inn i underkapitler. Resultat av intervju med barnehagelærerne og foreldrene er presentert først hver for seg innenfor de ulike delkapitlene, og deretter er det sett på likheter og ulikheter mellom dem.

I kapittel 5 drøfter jeg resultatene opp mot teori og tidligere forskning. De forskjellige teoriene, perspektivene og forskningene blir også drøftet opp mot hverandre. Drøftingskapittelet er delt inn i hovedtemaene: kontinuitet, omsorg, tilknytning, foreldresamarbeid, og en god overgang. Også her er det underkapitler innen hvert hovedtema.

I kapittel 6 oppsummerer jeg oppgaven, kommer med avsluttende refleksjoner, og videre forskning.

Til slutt i oppgaven kommer litteraturliste og vedlegg.

I denne masteroppgaven er tidligere innleverte tekster i løpet av studiene delvis integrert og bearbeidet, slik at alle oppgaver i løpet av hele studieløpet har vært en del av en prosess som leder opp til denne siste oppgaven.

2 Teori og tidligere forskning

I denne delen av oppgaven presenteres teori, og tidligere forskning som er relevant for å belyse den ovenfor nevnte problemstillingen. For å legge grunnlag for oppgaven vil jeg først gjøre rede for *overganger* som fenomen. Her vil det komme frem hvilket perspektiv oppgaven bygger på. Deretter vil jeg ta for meg Bronfenbrenners *økologiske utviklingsmodell* som forteller hvordan ulike systemer og miljøer rundt barnet påvirker hverandre. Videre vil jeg ta for meg *kontinuitet* og de fire formene for kontinuitet, samt *grenseobjekt*. Deretter vil jeg gjøre rede for ulike perspektiv på begrepet *omsorg*, hvor Winnicotts *god nok omsorg*, samt *kjærlighet* og Noddings' *omsorgsetikk* også blir presentert. I neste delkapittel vil jeg ta for meg tilknytningsteori, herunder Winnicotts *overgangsobjekt* og *verden i små doser*. Det nest siste delkapitlet handler om *foreldresamarbeid*, før jeg går over på siste delkapittel som tar for seg *kvalitet*. I og med at jeg ikke finner tidligere forskning på temaet overgang innad i barnehagen, vil derfor forskningen i dette kapitlet omhandle de aktuelle temaene som er fokuserte i oppgaven. Jeg vil også ta med relevant teori og tidligere forskning på overganger mellom hjem-barnehage, og barnehage-skole som kan gi verdifulle bidrag til studien.

2.1 Overganger

Ifølge O'Connor opplever barnet mange overganger før de fyller fem år. Suksessive endringer kan ha innvirkning på barn, og stress, adskillelse og utrygg tilknytning kan ha innvirkning på barnets emosjonelle helse, samt kognitive og intellektuelle utvikling (O'Connor, 2013, innledning). Broström skriver at ordet overgang kan innebære å gå over en grense, å forflytte seg fysisk fra en kontekst til en annen (Broström, 2009, s. 24). Han refererer til Dunlop og Fabian som definerer overgang som en ferd over tid fra et sted, eller en tilstand til noe annet. Videre skriver han at når det er snakk om tidlig barndom, kan det bety ferden gjennom forskjellige oppdragelses- eller opplæringsarenaer i møtet med nye lærere eller venner. Broström skiller videre mellom vertikale og horisontale overganger. Vertikale overganger er for eksempel overgangen fra hjem til barnehagen, innad i barnehagen og fra barnehagen til skolen, mens horisontale overganger er de daglige overgangene, for eksempel hjem-barnehage-hjem igjen. Overganger kan, ifølge Drugli et. al, aktivere både positive og negative følelser, fra spenning og glede til engstelse, frykt og frustrasjon. Videre påpeker de at det i en god overgang vil være overvekt av positive følelser og at målet er at barnet skal oppleve trivsel og tilhørighet i den nye settingen (Drugli et. al, 2020, s. 19). Barna trenger, ifølge Drugli et. al, å utvikle god kapasitet for å finne sin plass i nye settinger og under nye

omstendigheter, og skriver at dersom barna opplever gode opplevelser med overganger tidlig i livet, vil det trolig føre til at barna utvikler mental fleksibilitet og resiliens (Drugli et. al, 2020, s. 20).

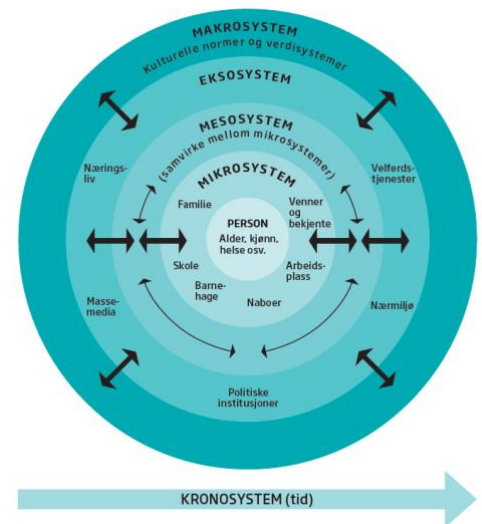
2.2 Bronfenbrenners økologiske modell

Det har vært mange forsøk på å beskrive overgangserfaringer som en separasjons- og tilknytningsprosess, men den teoretiske forklaringen forskere har funnet mest hjelpsom er Bronfenbrenners. Bronfenbrenner er kjent for sin økologiske teori for menneskelig utvikling, som beskriver menneskeindividet som deltaker i en rekke overlappende systemer som alle påvirker ens utvikling (Brooker, 2008, s. 20; Bronfenbrenner, 1979, s. 22). Bronfenbrenners studie diskuterer bevis fra hvert stadie i livssyklusen for å støtte forskningen sin. For alle stadier og grupper er han i stand til å demonstrere i hvilken grad koblingen mellom de forskjellige systemene en person erfarer gjør det mulig for den personens overganger mellom systemene å være effektive og positive, i stedet for uheldige og problematiske. Hver setting et barn opplever direkte, for eksempel hjemmet, barnepassers hus, besteforeldres hus, barnehage eller skole, er beskrevet som et *mikrosystem*, og hver av disse spiller en rolle i barnets utvikling.

Bronfenbrenner poengterer at det viktigste bidraget til et barns trivsel er settet med koblinger mellom mikrosystemet, noe han kaller *mesosystem* (Brooker, 2008, s. 21). Jo flere koblinger det er, og jo sterkere disse er, desto bedre blir sannsynligvis barnets erfaring og utfall, ifølge

Brooker. Eksosystem er system som indirekte påvirker barnet gjennom barnets mikrosystem, som i denne settingen kan handle om barnehagens eierforhold, nærmiljø eller lokalpolitikk. Makrosystem handler om samfunnets normer og verdier (Bronfenbrenner 1979, s. 8). Under makrosystem finner man blant annet Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Uformelle møter mellom foreldre og lærere gir personlige koblinger som kan styrkes av hjemmebesøk fra lærerne eller foreldrebesøk i klasserommet. I denne settingen vil lærerne være barnehagelærere, og klasserommet vil være avdelingen. På et annet nivå kan koblinger

Figur 1: Bronfenbrenners økologiske utviklingsmodell (Helsedirektoratet, 2015, s. 14)

bestå av skjema som gir informasjon om barnets interesser og rutiner (informasjon fra hjemmet til barnehagen) eller brev og meldinger fra barnehagelærerne på vegne av barnehagen (informasjon fra barnehagen til hjemmet) (Brooker, 2008, s. 21). På barnets eget nivå, kan kjente objekter som tas med frem og tilbake mellom hjemmet og barnehagen, gi trygghet i et ukjent miljø. Bronfenbrenner trekker frem viktigheten av barnet har en kjent person med seg når det skal finne seg til rette. Bronfenbrenner påpeker derimot at denne engangs overgangshendelsen ikke gir en tilstrekkelig kobling, og at fortsettelsen av koblinger mellom alle aktører av mesosystemet er viktige (Brooker, 2008, s. 21).

2.3 Kontinuitet

Lillejord et. al hevder at forskning og policy-dokumenter som er gjennomgått sier at barna skal oppleve kontinuitet i overgangen fra barnehagen til skolen. Det blir derimot aldri nevnt hva kontinuitet er, eller hva som kjennetegner god kontinuitet. De viser til at Store norske leksikon definerer kontinuitet som en uavbrutt sammenheng eller vedvarende utvikling (Lillejord et. al, 2015 s. 53). Lillejord et. al påpeker så at det er interessant at det i denne ubrutte sammenhengen i tillegg skal være en vedvarende utvikling. De skriver at barns utvikling skjer i en balanse mellom seg selv og fellesskapet. Barna skal kunne balansere det trygge og stabile og det nye og overaskende, og at kontinuitet derfor må dreie seg om at noe er stabilt og gjenkjennelig, til tross for at annet forandrer seg (Lillejord et. al, 2015, s. 53). Hogsnes hevder at begrepet kontinuitet gir assosiasjoner til begrepet sammenheng, mens diskontinuitet assosieres med brudd (Hogsnes, 2016, s. 2). I Hogsnes' studie knytter hun opplevelse av sammenheng eller kontinuitet til Deweys forståelse av kontinuitet i erfaring. Dette handler ifølge Hogsnes om at alle erfaringer er forankret og influert av tidligere erfaringer, og at kvaliteten av fremtidige erfaringer derfor bygger på de tidligere erfaringene (Hogsnes, 2016, s. 3). Nye erkjennelser blir til av nye erfaringer i form av forstyrrelser av allerede etablerte mønstre. Barnet tar i bruk tidligere erfaringer i møte med det nye. Videre skriver Hogsnes at barna, i overgangene, vil forsøke å skape sammenhenger mellom de ulike settingene.

Broström og Fabian deler kontinuitetsbegrepet i fire kategorier: fysisk, sosial, filosofisk og kommunikasjonsmessig kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). Kort sagt er *fysisk kontinuitet* sammenhenger mellom fysiske miljø. Å la barna bli kjent med det nye miljøet på forhånd kan bidra til trygghet og en opplevelse av fysisk kontinuitet. Barna kan også oppleve

færre voksne og flere barn som en mangel på fysisk kontinuitet. Færre voksne og flere barn kan også ha betydning for barnas opplevelse av *sosial kontinuitet*. Sosial kontinuitet forklarer Hogsnes & Moser med at en overgang (fra barnehage til skole) medfører at barna må forholde seg til nye sosiale koder og relasjoner. Hogsnes og Moser påpeker betydningen av sosial kontinuitet og skriver at spesielt i store forandringer eller overganger søker vi mennesker en form for kontinuitet. De skriver at det er lettere å håndtere nye krav og forventninger om man har en sikker base. De viser til en undersøkelse av OECD som sier at det er viktig for barna å ha med en kjent pedagog i overgangen fra barnehage til skole (Hogsnes & Moser, 2014, s. 12). *Filosofisk kontinuitet* sier de at i dette tilfellet relateres til pedagogiske og verdimeslige forutsetninger for de ulike institusjonenes innhold og oppgaver. Filosofisk kontinuitet knyttes ifølge Broström og Fabian, også til lek og læring i institusjonene (Hogsnes & Moser, 2014, s. 13). Barnehagens årsplan og rutiner, men også barnehagelærernes holdninger og verdier vil kunne gå inn under filosofisk kontinuitet. Drugli påpeker viktigheten av faste, gode og forutsigbare rutiner og sier at man ved en god organisering kan skape en hensiktsmessig ramme rundt det som skal skje i situasjonen (Drugli, 2018, s. 24). *Kommunikasjonsmessig kontinuitet* forklares med betydningen av den kunnskapen partene har og utveksler med hverandre (Hogsnes & Moser, 2014, s. 4).

2.3.1 Grenseobjekt

Ifølge Akkerman og Bakker er grenseobjekt en gjenstand som har en slags brobyggende funksjon mellom forskjellige settinger (Akkerman & Bakker, 2011, s. 133). Det er et objekt som befinner seg i både gammel og ny setting. Hogsnes forklarer grenseobjekt som kjente ting som bidrar til trygghet og at barna får overføre sin kompetanse (Tveitereid, 2019, s. 122). Videre forteller hun at barn vil søke trygghet i ting de allerede kjenner fra andre settinger. Hun hevder at å se verdien av grenseobjekter i overgangen fra barnehage til skole er viktig. Hogsnes referere til likheten mellom overgangsobjekt og grenseobjekt, men sier at grenseobjekt er noe mer enn de fysiske objektene, og at de også inkluderer dialog og aktivitet.

2.4 Omsorg

Det finnes mange ulike måter å se på begrepet omsorg på, og det er vanskelig å finne en eksplisitt definisjon av omsorgsbegrepet. I dette delkapitlet vil jeg ta for meg ulike perspektiver på omsorg. Jeg vil også komme innom kjærlighetsbegrepet, omsorgsetikk og til slutt ta for meg barnesyn.

Tholin beskriver omsorg som det å knytte bånd, og å inngå i relasjoner til andre mennesker, og skriver at en utvidet forståelse av omsorgsbegrepet handler om det grunnleggende som inngår i dagliglivet mennesker imellom (Tholin, 2003, s. 47). Hun refererer til Martinsen og Rønning som har tatt utgangspunkt i et dagliglivets omsorgsbegrep og pekt på fire elementer i begrepet omsorg: et relasjonelt element, et handlingselement, et følelsesmessig element og et moralsk element (Tholin, 2003, s. 48). Det *relasjonelle elementet* av omsorg tar utgangspunkt i at vi er grunnleggende avhengig av hverandre, og at omsorg med det er en sosial relasjon. Det vil være av betydning hvordan vi møter omsorgsmottakeren, og ikke bare hva vi gjør for ham. Omsorg som *handlingselement* tar utgangspunkt i at omsorg også er en praktisk handling, hvor vi i enhver situasjon gjør overveielser og skjønnsmessige vurderinger. Det *følelsesmessige elementet* handler om følelsene som et nødvendig instrument for å sanse den som mottar omsorgens situasjon. Barn merker fort om læreren er genuint opptatt av dem. Det *moralske og yrkesetiske elementet* ved omsorg handler om verdier og de vurderingene man gjør eller lar være å gjøre. Vårt menneskesyn reflekteres i omsorgen man som barnehagelærer gir barna (Tholin, 2003, s. 49). Det kan også skilles mellom fysisk og psykisk omsorg og sier at fysisk omsorg består av pleie og tilsyn, mens psykisk omsorg handler om kvaliteten på forholdet mellom barnet og den voksne (Tholin, 2013, s. 23). Det handler altså både om å dekke barnets fysiske behov, men også om å støtte opp om barnet, anerkjenne og ta det på alvor. Hansen skriver at omsorg kan tenkes som «en særlig måte å være i relasjonen til barnet på, en særlig måte å skape soner av felles oppmerksomhet på, der barnet og den voksne kan dele intensjoner» (Hansen, 2016, s. 35). Videre henviser han til Thyssen som definerer omsorg som handlinger som retter seg mot, og støtter barnet og det barnet har behov for. Thyssen ser på omsorg som en særlig relasjon mellom mennesker. Denne relasjonen, mener de kjennetegnes ved at det ene mennesket retter sin oppmerksomhet mot det andre mennesket og handler på en måte som det andre mennesket har behov for, og som tjener det andre menneskets velvære (Hansen, 2016, s. 35).

Winger og Eide knytter omsorg til livskvalitet og *well-being*. De viser til velferdssosiologien Allardt (1989, 1998) som tar til orde for at mennesker har et behov for *well-being*. Allardt ser begrepet *well-being* i lys av begrepene *having*, *loving* og *being*. I en barnehagekontekst handler *having* om barnehagens fysiske og materielle ressurser, *loving* om kvaliteten på relasjonene, og *being* om barnas muligheter for sosial identitet samt å bli sett på som deltakere og medborgere (Winger & Eide, 2018, s. 48). Winger og Eide skriver videre at et

viktig fundament for å ha det bra, henger sammen med å få erfare omsorg, fellesskap og tilhørighet. De viser igjen til Allardt som sier at mennesker ikke bare trenger å få dekket sine behov for fysiske og materielle ressurser og goder, men også kjærlighet, omsorg og muligheter til å leve ut sine sosiale identiteter (Winger & Eide, 2018, s. 49).

Noddings trekker frem uttrykket *å dra omsorg for*. Hun forstår «dra» som en aktiv handling, og sier det handler om «å dra» i betydningen «å føre eller trekke inn i», og at det er samme ord som i «å oppdra», altså å gripe barnet og føre det opp i livet (Hansen, 2016, s. 36).

Noddings beskriver «den omsorgsfulle», i forhold til barn, som en som forsøker å forstå barnets intensjoner, en som viser at hun bekymrer seg, bryr seg om og føler omsorg for barnet.

Eidsvåg beskriver omsorg som et gode som dekker et behov, og skriver videre at den som da befinner seg i posisjonen til å dekke behovet, innehar makt (Eidsvåg, 2021, s. 30). Han skriver også om det han kaller for *bærekraftig omsorg*. Begrepet bygger videre på Gilligans *moden omsorg*, som handler om viktige aspekter ved den enkelte omsorgsgiverens utvikling, men som manglet aspektet om hvordan barnehagen kunne fungere som et omsorgsfellesskap. Bærekraftig omsorg handler kort sagt om en form for omsorg som fungerer over tid i en institusjonell kontekst. Eidsvåg sier at de ansatte ved en avdeling må opptre som et omsorgsfellesskap, da barnehageansatte kan oppleve at det er mange behov, høye ambisjoner, men få ressurser. Bærekraftig omsorg i en barnehagesammenheng handler om den enkeltes og fellesskapets ressurser, og kjennetegnes av at fellesskapet fungerer på en måte som gjør at den enkelte også får hjelp til å ta vare på seg selv (Eidsvåg, 2021, s. 29).

2.4.1 God nok omsorg

Evensen mener at «god nok» omsorg er et begrep som har forsvunnet litt. Hun påpeker at man forsøker å være perfekte også i relasjon til barna. Hun sier derimot at alle gjør feil, men at man kan reparere det (Tveitereid, 2019, s. 31). Hun henviser til at «god nok omsorg» stammer fra Winnicott. Winnicott introduserte begrepet *good-enough mother*. En god nok mor ser på barnet som fullkomment, møter barnets ytringer og gir det mening (Winnicott, 1985, s. 115). Han hevdet derimot at *mother* ikke trengte å være barnets biologiske mor, men også andre omsorgsgivere. Hovedpoenget med god nok omsorg er at omsorgen er der, og at det er en balanse mellom positive og negative samspillopplevelser. Evensen hevder at å møte barna

med innlevelse og identifisering må være barnehagens primære oppgave (Tveitereid, 2019, s. 32).

2.4.2 Kjærlighet

Ifølge Aslanian faller begrepet omsorg innunder kjærlighetsbegrepet. Mens omsorg ifølge Aslanian er et konkret begrep, peker kjærlighet videre mot eksistensielle og etiske spørsmål. «Vi gir omsorg til hverandre fordi den andre har behov for det, men vi elsker hverandre bare fordi den andre er til» (Løgstrup, 1997, i Aslanian, 2016 s. 19). Videre skriver Aslanian at mens barnehagen opprinnelig ble tuftet på nestekjærlighet og at barns potensial ble fremmet av et tilrettelagt omsorgs- og læringsmiljø, blir kjærligheten til barn nå ofte glemt eller overskygget av barnehagefeltets økte fokus på effektivitet og samfunnets behov (Aslanian, 2016 s. 16). Aslanian skriver at kjærlighet berører alle sider ved barnehagepedagogikken, og er vesentlig til stede i støtte til undring og læringslyst, faglige beslutninger og planer, relasjoner som utvikles og utforming av læringsmiljøer. Hun hevder også at varme og trygge relasjoner mellom barn og barnehagelærere kjennetegner kvalitet i barnehagen. Barn uttrykker seg både verbalt og nonverbalt og Aslanian mener at dersom kjærlighet brukes som profesjonsutøvelse i barnehagen, blir tilrettelegging av barnas mulighet til å uttrykke seg og samhandle med andre sentralt.

2.4.3 Omsorgsetikk

Omsorgsetikk har ifølge Eidsvåg (2021, s. 32) etter hvert fått flere nedslagsfelt, og det har blitt introdusert i settinger hvor omsorg tidligere har vært av mindre betydning. Videre skriver han om omsorg som relasjon og omsorg som handling. Han viser til Noddings som skriver om omsorg som et relasjonelt fenomen og som skiller mellom naturlig omsorg og etisk omsorg. Den naturlige omsorgen motiveres av kjærlighet til omsorgsmottakeren. I den etiske omsorgen er motivasjonen besinnelse på sitt eget etiske ideal. Ifølge Noddings er omsorg et relasjonelt fenomen. For å synliggjøre hva Noddings legger i omsorg har hun laget en modell som heter *motivational displacement theory* (Noddings, 1986, s. 16). I del 1 handler det om det hun kaller *motivational displacement*, som er at A har omsorg for B. A må i dette tilfellet være oppmerksom og åpen for Bs opplevelser og ønsker i en situasjon. Del 2 er at A handler i tråd med del 1. Del 3 er at B oppfatter at A har omsorg for B (Eidsvåg, 2021, s. 33). Det er altså mottakeren som bestemmer om handlingen som blir utført er omsorg for dem. Modellen kan ifølge Eidsvåg fungere som et utgangspunkt for å drøfte forskjellige problemstillinger

relatert til omsorg. Videre skriver Eidsvåg at Noddings skiller seg fra andre omsorgsetikere. Mens andre omsorgsetikere ofte har tatt utgangspunkt i at omsorgen skal svare til et behov, ser Noddings omsorg i en pedagogisk kontekst ved at den som mottar omsorg selv er en aktiv part. Eidsvåg nevnte tidligere at den handlende har en makt over den som mottar omsorg, men sier at det i Noddings modell kan bli en symmetri mellom de to deltakerne ved at det er mottakeren som avgjør om handlingen er en omsorgshandling (Eidsvåg, 2021, s. 35). Når mottakeren er et barn, forutsetter det ifølge Winger og Eide at den som gir omsorgen er sensitiv overfor barnets ytringsmåter og reaksjoner, og at hun handler ansvarlig (Winger & Eide, 2018, s. 51). Tholin skriver at ansvaret for å vurdere om omsorgen er riktig fullt og helt ligger på omsorgsmottakeren, og at dette kan være en forenkling av mange omstendigheter (Tholin, 2003, s. 62). I noen tilfeller hevder hun at man som omsorgsarbeider må handle mot omsorgsmottakerens vilje, for eksempel for å sikre liv og helse. Hun mener likevel at det sentrale i Noddings tilnærming er at profesjonelle omsorgsarbeidere er fokuserte på hvordan mottakeren responderer på omsorgen. Noddings sier at «en enestående relasjonell handling som ikke bare avhenger av intensjonene hos den som yter omsorg, men også av effekten det har på barnet som får omsorg» (Noddings i Hansen, 2016, s. 36). Kants moralske og universelle takt i det kategoriske imperativ, sier at man skal «handle slik at grunnsetningene for din vilje til enhver tid også skal kunne gjelde som prinsipp for allmenn lovgivning» (Hansen, 2016, s. 36). Han skriver videre at den etikken har legger til grunn for omsorgsbegrepet, i større grad er en relasjonell omsorgsetikk, hvor handlingen ikke er begrunnet i universell pliktetik, men i den konkrete relasjonen i en nestekjærlighetsetikk. Han mener at kjærligheten er et instinktivt grunnlag og forutsetning for omsorg.

Bae har blant annet sett på maktforholdet mellom barn og voksne i sin forskning (Hansen, 2016, s. 37). Omsorgsgiverens forventinger til seg selv, skaper ifølge Bae forutsetninger for hvordan hun vil handle i forhold til barna. Personlige overlevelsesmønstre fra tidligere erfaringer som omsorgsgiver, samt egen oppvekst blir omsorgsgiverens personlige forutsetninger. Hansen hevder at dersom man ikke er bevisst på dette, kan det skape uhensiktsmessige relasjoner mellom omsorgsgiveren og barna. Som nevnt tidligere skriver også Eidsvåg at den som utøver omsorgen innehar en makt over den som blir gitt omsorg for. Denne makten kan være skjult og kan være vanskelig å oppdage både for den som innehar makten, men også for den som ligger under for den. Han skriver at man enten kan utøve makt uten å ha oppfattet det, eller utøve makt og kamuflere det som omsorg (Eidsvåg, 2021, s. 32). Hansen skriver at omsorgsfulle relasjoner forutsetter et åpent, rommelig og lyttende

relasjonelt arbeid, hvor det er vesentlig at omsorgsgiveren er bevisst på det som foregår i henne, og reflekterer over det. På denne måten vil omsorgsfulle relasjoner kunne føre til dannelsesprosesser hos både omsorgsgiveren og omsorgsmottakeren (Hansen, 2016, s. 38).

Tronto definerte sammen med Fisher omsorg på en måte som, i motsetning til Noddings definisjon, har tonet ned det relasjonelle aspektet. De foreslo at omsorg skulle bli sett på som en «aktivitet som omfatter alt vi gjør for å vedlikeholde, videreføre og reparere vår «verden» slik at vi kan leve i den så godt som mulig» (Eidsvåg, 2021, s. 36). Tronto har en modell som ser på omsorg som en prosess med flere faser. Den første fasen kalt *caring about*, beskriver at noen oppdager et udekket behov for omsorg. Fase to, *caring for*, er at noen må ta ansvar for at de udekkede behovene blir møtt. I fase 3, *care-giving*, blir omsorgen gitt, og fase 4, *care-receiving*, handler om at det vil bli gitt en respons fra den som har mottatt omsorgen, som må observeres og det må vurderes om omsorgen var tilstrekkelig. Her presiserer forskerne at det ikke alltid er mottakeren som responderer, da den ikke alltid vil være i stand til å respondere. Den siste fasen, *caring with*, er å vurdere på hvilken måte behovene som avdekkes og møtes, harmonerer med den demokratiske forpliktelsen til rettferdighet, likhet og frihet for alle (Eidsvåg, 2021, s. 37). Et vesentlig aspekt med Trontos modell er at det ikke alltid er mottakeren av omsorg som gir tilbakemelding på omsorgshandlingen. I barnehagesammenheng kan barna ofte respondere nonverbalt. Det gjør at noen andre, ifølge modellen, må se til at barnas uttrykk kommer til sin rett (Eidsvåg, 2021, s. 38). I den siste fasen av modellen sin setter Tronto omsorg inn i demokratiske rammer. Hun mener at omsorgen som gis noen, må ses i sammenheng med hvordan det påvirker andres mulighet til å motta samme type omsorg (Eidsvåg, 2021, s. 38). Eidsvåg skriver videre at Noddings' og Trontos modeller ligner, men at de legger vekt på forskjellige aspekter ved omsorg.

Eidsvåg spurte deltakerne i studien sin hva de la i begrepet rettferdighet, og han skriver at det som gikk igjen i svarene deres var orientert mot resultatlikhet. Resultatlikhet handler om at alle får etter behov og situasjon, slik at ulikt utgangspunkt utjevnes. Videre skriver han at rettferdig fordeling i denne settingen vil være at alle barna ender opp med en del som er tilstrekkelig når godene er fordelt (Eidsvåg, 2021, s. 125).

2.4.4 Barnesyn

Samfunnets syn på barn har parallelt med barnehagens plass i oppvekstbildet forandret seg (Bae, 2007). Det som hovedsakelig har forandret seg er at barn sees som subjekter fra

begynnelsen av livet, og ikke objekter som de voksne skal påvirke og forme. Barnet er deltaker eller aktør i sitt eget liv, og man bør ikke fokusere på hva barnet mangler og ikke kan, men heller på at barnet allerede er noe. Dette knytter Bae til begrepene *human beings* og *human becomings*. Johansson grupperer de voksnes måte å møte småbarn på i tre kategorier: «*Barn som medmenneske*», som lar barnets perspektiv komme frem, «*Voksen vet bedre*», som fokuserer på at barns beste blir definert av voksne, og «*Barns intensjoner er irrasjonelle*», som handler om at voksne møter barns intensjoner som om de var uten mening, at barnet bare gjør det de gjør for å utfordre de voksne (Johansson, 2003 i Bae, 2007). Bae hevder at det er gjennom å lytte og prøve å tolke barnas nonverbale språk at man kan gi rom for barnets perspektiv og opplevelse. Når det gjelder barn uten særlig verbalspråk er det også viktig å være observant i forhold til hvordan barna uttrykker seg. Det er ifølge Bae viktig å se kritisk på hvordan omsorgsbegrepet forstås og utøves når man ser på barnet som subjekt. Å se på barn som subjekt vil bety å møte barnet med omsorg i forhold til mentale, relasjonelle og følelsesmessige sider, i tillegg til å dekke deres fysiske behov (Bae, 2007). Barna må få kjenne på at det er aksept for at det kan uttrykke forskjellighet, eller å si nei. Det er ikke lett for noen med manglende kompetanse å se hva små barn trenger av psykisk omsorg. De voksne må være villige til å lytte og tilpasse seg barnet.

2.5 Tilknytning

I dette delkapittelet vil jeg først komme med en forklaring av tilknytningsfenomenet og tilknytningsteorien. Deretter vil jeg ta for meg trygghet, overgangsobjekt, og til slutt verden i små doser.

Tilknytning er ifølge Drugli «det sterke følelsesmessige båndet som barnet etablerer til sine nærmeste omsorgspersoner» (Drugli, 2017, s. 43). Videre skriver hun at det er viktig at det lille barnet får tid til å knytte seg til de som skal passe på det når foreldrene ikke lengre er der, før tilvenningsperioden med foreldrene er ferdig (Drugli, 2017, s. 51). Ifølge Bowlby er tilknytning en vedvarende egenskap som endrer seg svært langsomt etter hvert som tiden går (Hansen, 2016, s. 12). Abrahamsen beskriver tilknytning som det kraftfulle og unike forholdet mellom barnet og deres omsorgspersoner i løpet av barnets første år (Abrahamsen, 2015, s. 34). Tilknytningsteorien beskriver ifølge Drugli et. al hva som skjer dersom barnet ikke får mulighet til å skape relasjoner preget av trygghet og omsorg (Drugli et. al, 2020, s. 29).

Videre skriver de at overganger og andre utfordringer i barnets liv lettere kan håndteres dersom det opplever en følelse av emosjonell trygghet.

Å forstå tilknytningsteori er et viktig steg mot å forstå to viktige aspekter ved overganger; *en trygg base* og *emosjonell resiliens*. Tilknytningsteori fokuserer ifølge O'Connor på utviklingen av disse første følelsene av emosjonell trygghet, på hvordan og hvorfor de trenger å oppleves, og hva som skjer dersom de ikke utvikler seg som de burde (O'Connor, 2013, s. 2). Resiliens brukes ifølge Drugli hovedsakelig for å beskrive barn som klarer seg bra og utvikler seg normalt, selv om de har opplevd store belastninger. Hun skriver videre at barnehagen kan sørge for at barn er bedre rustet ved å arbeide med å fremme gode voksen-barnrelasjoner og barn-barnrelasjoner (Drugli, 2017, s. 24). Barnets resiliens gir det muligheten til å fortsette å gå gjennom trykkende omstendigheter, og anse vanskeligheter og ubehag som utfordringer som skal overvinnes (Brooker, 2008, s. 33).

Nystad et. al forsket på 119 barns kortisolnivå i overgangsprosessen fra hjemmet til barnehagen (Nystad et. al, 2021). De fant at tidspunkt på dagen og fasen påvirket kortisolnivået betydelig. Barna hadde i gjennomsnitt høyest kortisolnivå på ettermiddagen under overgangen, som sank betydelig i løpet av kvelden. Barn under 14 måneder viste høyere nivå av kortisol på ettermiddag og kveld etter 4-6 uker i barnehagen. Dette mener forskerne indikerer at barnehagestart, og da spesielt atskillelse fra foreldrene, kan være krevende for små barn. De mener at lave kveldsnivåer av kortisol indikerer redusering av stress når barna er hjemme, og at høye kortisolnivåer på ettermiddagstid for barn under 14 måneder kan indikere at yngre barn trenger mer tid til å bli trygg i barnehagen (Nystad et. al, 2021).

2.5.1 Trygghet

Trygghet handler ifølge Röhle om at barna får forutsigbarhet og stabilitet når det gjelder kontakt (Röhle, 2014, s. 133). I et tilknytningsperspektiv snakker man ofte om trygg base eller trygg havn. For å kunne utforske og undersøke verden må barn, ifølge Abrahamsen erfare at de, uten avvisning, kan vende tilbake til sin trygge base for oppmuntring, trøst og hjelp (Abrahamsen, 2015, s. 54). Bowlbys tilknytningsteori handler kort fortalt om at alle barn har et helt grunnleggende behov for trygghet (Tveitereid, 2019, s. 24). Trygge relasjoner er ifølge ham essensielt for utviklingen av god psykisk helse hele livet. Bowlby hevder at mennesker i alle aldre er lykkeligst og i best stand til å utnytte talentene sine når de er trygge

på at en av deres mest betrodde passer på og kommer for å hjelpe dersom det skulle oppstå vanskeligheter (Bowlby, 1979, s. 125). Personen som vedkommende stoler på, også kjent som tilknytningspersonen, kan sies å tilby en trygg base å operere fra. Broberg hevder at: *«Tilknytningsteorien anses i dag for å være den viktigste psykologiske teorien om forholdet mellom på den ene siden nærhet, beskyttelse og omsorg, og på den andre siden selvstendighet, oppdagerglede, læring og vekt på egne styrker og evner»* (Broberg, 2018, s. 32). Et annet poeng er at barnet selv velger sine tilknytningspersoner, og at disse ofte kommer frem i et tilknytningshierarki (Broberg, et. al, 2014, s. 63). Person 1 vil være viktigere enn person 2, og 3 og så videre. Når person 1 ikke er til stede, vil person 2 være den barnet vil henvende seg til i farefulle eller trykkende situasjoner. Det Broberg et. al påpeker som en viktig konsekvens av dette er at det kan være utfordrende for personer lengre nede i hierarkiet å trøste et lite barn dersom noen høyere oppe i hierarkiet er i nærheten (Broberg et. al, 2014, s. 63).

For å etablere gode relasjoner og trygg tilknytning er sensitivitet et viktig element. Drugli et. al skriver at sensitivitet ikke bare handler om å forstå barnets følelser, men også å forstå når barnet trenger at man støtter dem til å utforske omverdenen (Drugli et. al, 2020, s. 32). Videre skriver de at det å være sensitiv handler om å være i stand til å ta barnets perspektiv, samt å ta barnets samspillsbidrag på alvor, slik at barnet på den måten føler seg anerkjent og ivaretatt. Når barna og de ansatte er nye for hverandre, vil de trenge tid for å lære å forstå hverandres signaler, uttrykk og atferd (Drugli et. al, 2020, s. 32). Ifølge Evensen handler tilknytningsarbeid derimot like mye om å være profesjonelle og bruke kunnskap, som å bruke hjertet og sier at kontinuitet i arbeidet gjør at overgangene blir gode nok (Tveitereid, 2019, s. 27). Hun trekker frem noen grunnleggende huskereglene for en god tilvenning i barnehagen som blant annet inneholder: lytte til barnets signaler, følg barnets behov, la barnet få følelsen av at det er ønsket på avdelingen, sett ord på barnets følelser, ta seg god tid – senk tempoet, vær alltid tilgjengelig for fysisk nærhet (Tveitereid, 2019, s. 27).

Trygghetssirkelen (COS) er en tilknytningsbasert modell som handler om å etablere en trygg tilknytning og hjelper for å forstå et barns behov for en trygg havn og base for utforskning (Powell et. al, 2015, s. 46). Forskerne brukte opp mot et tiår for å klare å sammenfatte essensen av trygghet i en illustrasjon som var lett for foreldre å forstå uten forkunnskaper om tilknytningsteori. Figuren viser en omsorgsperson som ivaretar barnets behov.

2.5.2 Overgangsobjekt

I en utrygg overgangssituasjon vil barnet ha behov for å gjenskape opplevelsen av samspillet og nærværet til sin omsorgsperson. Dette gjør barnet ved hjelp av et opplevelsesområde mellom fantasi og virkelighet. Winnicott hevder at barnet her bruker det han kaller for et overgangsobjekt (Winnicott, 1985, s. 5; Abrahamsen, 1997, s. 103). Et overgangsobjekt er noe barnet velger selv og kan være for eksempel tukt, koseklut, tommelsuging, foreldrenes t-skjorte eller de røde støvlene. Videre skriver Abrahamsen at overgangsobjektet fungerer som symboler på samspillsopplevelser og den kroppslige nærheten til barnets omsorgsperson. Barna har som regel ett eller få overgangsobjekt, og vil kunne finne trøst i dette i mange situasjoner. Lukt, hudfornemmelse og farge er av betydning når barnet skaper seg et overgangsobjekt (Abrahamsen, 1997, s. 103). Winnicott hevder, ifølge Abrahamsen, at for å hjelpe barna å holde på de indre bildene av foreldrene trenger de hjelp og forståelse fra de voksne. Dette kan man gjøre ved å snakke om foreldrene ofte, se på bilder av dem og opprettholde rutiner barnet er vant med fra hjemmet. Det kan også være til hjelp at barna får med seg leker som har ekstra verdi for det (Abrahamsen, 2005, s. 66). Winnicott hevder derimot at barnet ikke alltid har et overgangsobjekt utenfor barnets mor i seg selv (Winnicott, 1985, s. 6).

2.5.3 Verden i små doser

Verden i små doser er en teori av Donald Winnicott som handler om den psykologiske prosessen et lite barn må gjennom for at det skal klare å være adskilt fra sine nære omsorgspersoner. Winnicotts teori er at de yngste barna må introduseres for verden og utfordringene i små doser (Abrahamsen, 2015, s. 138). Barna må få god nok tid til å ta innover seg og bearbeide det som skjer rundt dem, for å kunne gå ut å utforske og leke i et nytt miljø. Det handler også om at barnas omsorgspersoner må legge det som skjer rundt barnet til barnas nivå og i barnas tempo. Winnicott mener også at barna ikke bør ha for mange store endringer på samme tid, da barna i denne prosessen allerede har et ekstra behov for omsorg og trygghet.

2.6 Foreldresamarbeid

Formålsparagrafen i barnehageloven, og barnehagens samfunnsmandat, vektlegger barnehagens samarbeid og forståelse med hjemmet, og at barnehagen må ta hensyn til det enkelte barns bakgrunn og livssituasjon for å kunne ivareta barnets behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Barnehageloven, 2005, § 1; Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7; Brønseth, 2016, s. 267). Brønseth hevder at dersom barnehagen skal kunne være et kompletterende tilbud til hjemmet, må barnehagen nødvendigvis ha et visst innblikk i hva dette hjemmet er. På denne måten mener han at foreldrenes forståelse av hva et kompletterende miljø er, være med på å bestemme innholdet i barnehagen. Det vil ifølge Brønseth være i foreldrenes interesse at barnehagen prøver å begrense utfordringer, eller endringer fra hjemmemiljøet, barnet kan møte på i barnehagen (Brønseth, 2016, s. 269). Foreldre har forskjellige oppfatninger av hva som er riktig omsorg, og Brønseth viser til Kärby som snakker om barn med forskjellige omsorgshistorier. Han trekker frem funn fra en svensk studie som antydte at barn som hadde startet i svenske barnehager av høy kvalitet før de var ett år, lettere kunne tilpasse seg når de kom på skolen. Brønseth stiller spørsmål om foreldres selvrealisering gjennom karriere og jobb kan få positive utslag for dem samlede omsorgen (Brønseth, 2016, s. 269).

Ifølge Drugli et. al, er det foreldrene som har størst betydning for barnets utvikling, også når det har begynt i barnehagen (Drugli et. al, 2020, s. 46). De skriver at dersom barnet kjenner at foreldrene er positive til barnehagen og har god kontakt med de ansatte, vil barnet lettere kunne finne seg til rette og trives i barnehagen. Et godt samarbeid vil derfor kunne bidra til at effekten av barnehagens arbeid vil øke. De skriver at dersom samarbeidsrelasjonene mellom de barnehageansatte og foreldrene er positive, vil barnas utvikling, både sosioemosjonelt, språklig og kognitivt, påvirkes positivt. Det finnes ulike former for foreldresamarbeid og Drugli et. al nevner informasjonsdeling, foreldremøter, foreldresamtaler, besøk i barnehagen og hjemmet, samt daglig kontakt i bringe- og hentesituasjonen (Drugli et. al, 2020, s. 56).

For å få til et godt foreldresamarbeid mener Drugli et. al at myndiggjøring av foreldrene er viktig (Drugli et. al, 2020, s. 57). Det handler om at foreldrene får innflytelse i barnehagen og at de gis medbestemmelse. Ifølge Malmo og Stemshaug har det vært en stor utvikling i synet på verdien av foreldresamarbeidet (Malmo & Stemshaug, 2002, s. 23). Samarbeidet var tidligere preget av et asymmetrisk maktforhold, der barnehagen informerte om reglene og foreldrene var nødt å følge dem. Det var også preget av at foreldrene fikk beskjed om det

barnehagen mente foreldrene hadde behov for å vite. I den nye rammeplanen står det derimot, at barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og ha et nært samarbeid med hjemmet (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29). Drugli et. al sier også at dersom barnehagen og foreldrene er enige om hvilke verdier som er viktige, er det lettere å få til et godt samarbeid. Dersom barnehagen og foreldrene ikke er enige, er det de ansattes ansvar å forsøke å bygge en bro, eller sette ord på det man er uenige i (Drugli et. al, 2020, s. 58). Tillit er det neste punktet Drugli et. al nevner som viktig for et godt foreldresamarbeid. De hevder at god kommunikasjon og informasjonsutveksling er sentralt for å bygge tillit (Drugli et. al, 2020, s. 59).

2.7 Kvalitet

Forskere har diskutert i årevis hva kvalitet i barnehage, eller ECEC (early childhood education and care), innebærer. Sylva skriver at verdier avgjør hva som er høy kvalitet for den enkelte (Sylva, 2010, s. 70). Videre skriver hun at det én forelder ser på som god barnehagekvalitet, ikke nødvendigvis blir sett på som god kvalitet av myndigheter, eller andre foreldre. Sylva refererer til Katz som sier at barna kanskje anser barnehagen som av god kvalitet dersom den legger til rette for at de kan ha det gøy hele dagen, mens andre aktører vil de skal drive med læring og utvikle sosial kompetanse i tillegg. I stedet for å fokusere på at hver aktør eller bruker av barnehagen skal avgjøre hva som er barnehagekvalitet for dem, fokuserer Munton et al. (Sylva, 2010, s. 70) på indikatorer på kvalitet, og deler disse opp i tre kategorier: *strukturell kvalitet*, *prosesskvalitet* og *resultatkvalitet*.

Strukturell kvalitet innebærer både fasiliteter og bemanning (Sylva, 2010 s. 71). Personalets utdanning, voksen-barn tetthet og barnehagens, eller *senternes*, som Sylva i sin artikkel kaller dem, ressurser går under denne kategorien. *Prosesskvalitet*, skriver Sylva at, handler om det relasjonelle, som for eksempel de daglige samtalene barna har med de ansatte. Barnas læringsmuligheter og læringsmiljø inngår også her. *Resultatkvalitet* er konsekvensene hvert enkelt barn får av barnehagen på lang sikt. Men resultatkvalitet kan også være hvilken effekt samfunnet får av barnehagen. Videre skriver Sylva at resultatkvalitet er vanskelig å måle og at det kreves longitudinell forskning for å se hvilken fremgang barn har hatt i de forskjellige barnehagene.

Sommersel et. al har for Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning (DCU) også sett på kvalitet i barnehagen, men i tillegg til strukturell kvalitet, prosesskvalitet og resultatkvalitet, har de en fjerde kategori: *innholdskvalitet*. Dette skriver de at handler om hvordan barnehagene lever opp til kravene i rammeplanen (Sommersel et. al, 2013).

Bjørnestad og Pramling Samuelsson fant i sin studie høy kvalitet i barnehagen er vesentlig for barns kognitive, sosiale og språklige utvikling (Bjørnestad & Pramling Samuelsson, 2012, s. 5). De skriver at barnehager med høy bemannings- og pedagogtetthet, og med et stabilt personale, blir ansett som av høy kvalitet. De løfter også frem at samspillet mellom voksen og barn er vesentlig for små barns læring og utvikling.

I forbindelse med Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN) prosjektets kvalitative studie refererer også Alvestad et. al til strukturkvalitet, resultatkvalitet og prosesskvalitet (Alvestad et al. 2019, s. 18). I GoBaN studien fokuserer de derimot mest på prosesskvalitet og hvordan personalet evner å kommunisere på barnas egne premisser, hvordan de møter barnas behov og om personalet har fokus på felles oppmerksomhet og innhold i barnehagen. I min studie vil alle deler av kvalitetsaspektet være relevante.

Funnene fra GoBaN prosjektets dybdestudie viste blant annet at barnehager med god kvalitet var kjennetegnet av varme, entusiastiske voksne med høy kompetanse og erfaring. Barnehagens personale jobber etter felles mål fra føringer fra rammeplanen. De jobber etter helhetlig pedagogikk, som innebærer hensyn til barns omsorg, lek, læring og danning. Barnegruppene er preget av barns rett til medvirkning og deling i mindre grupper, som gjør at det pedagogiske opplegget lettere kan tilpasses enkeltbarnet. Andre kjennetegn ved barnehager av god kvalitet er tydelige strukturer, som personalledelse og dagsorden tilpasset barna, samt å fremheve og legge vekt på barns utelek, naturopplevelser og turer i nærmiljøet (Alvestad et. al. 2019, s. 70).

3 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg beskrive valg av design og metode som er brukt for å besvare forskningsspørsmålene mine. Først vil jeg kort gå inn på vitenskapsteori og relevante begrep innenfor vitenskapsteorien. Videre vil jeg redegjøre for min vitenskapsteoretiske forankring med fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Jeg vil så presentere valg av forskningsdesign med kvalitativ metode og kvalitativt forskningsintervju, og forklare hvorfor disse metodene ble valgt i studien, samt studiens reliabilitet og validitet. Jeg vil redegjøre for etiske aspekter ved studien før jeg går inn på rekruttering og utvalg. Til slutt vil jeg forklare hvordan jeg har samlet inn og analysert datamaterialet.

Vitenskapsfilosofi eller vitenskapsteori er en systematisk studie av vitenskapelig aktivitet og kunnskap, som handler om å få svar på hva vitenskap er (Gilje & Grimen, 1995, s. 11; Løkken & Søbstad, 2014, s. 26). Det tar opp de grunnleggende og vanskelige problemene rundt forskning og systematiske studier (Løkken og Søbstad, 2014, s. 39). *Epistemologi* handler om vårt syn på kunnskap. Det er læren om hvordan vi kan skaffe oss kunnskap om virkeligheten (Johannessen et al., 2016, s. 418). *Ontologi* er læren om hva som er virkelighetens natur (Johannessen et al., 2016, s. 425) og er en antakelse om hvordan verden er. *Metodologi* er teknikker og refleksjoner over hvordan man skal samle inn data og analysere det for å teste og generere kunnskap (Johannessen et al., 2016, s. 40). Vår forforståelse og våre fordommer vil kunne påvirke hvordan vi antar at verden eller virkeligheten er, som igjen vil påvirke hvordan vi vil innhente kunnskap om dette, og hvilken metode vi vil benytte oss av for å samle inn data (Johannessen et al., 2016, s.50-51). Vår antakelse av hva kunnskap (epistemologi) og virkelighet (ontologi) er, vil med andre ord kunne styre valg av metode og fremgangsmåte. Ordet metode kommer fra gresk, og betyr «å følge en bestemt vei mot et mål» (Johannessen et al., 2016 s, 25). Det handler om hvordan man samler inn, analyserer og tolker datamateriale. Johannessen et al. skriver at metode er en sentral del av empirisk forskning og at de viktigste kjennetegnene er systematikk, grundighet og åpenhet.

3.1 Vitenskapsteoretisk forankring

3.1.1 Fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming

Hensikten med denne studien var å undersøke barnehagelærerne og foreldrenes erfaringer og opplevelser med overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Jeg søker å få svar

på problemstillingen: *Hvordan legger barnehagelærerne til rette for overgangene fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hva slags opplevelser har foreldrene fra disse overgangene?* På bakgrunn av dette har jeg valgt en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming.

Ordet fenomenologi stammer fra det greske ordet *phainestai* som betyr “læren om fenomenene”. Innenfor et kvalitativt design blir en fenomenologisk tilnærming brukt for å utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer med, og forståelse av et fenomen (Johannessen et al., 2016, s. 78). I en fenomenologisk studie er forskeren opptatt av datamaterialets innhold, i mitt tilfelle hva informantene fortalte i intervjuene. Man ønsker å forstå den dypere meningen i det intervjupersonen forteller om sine erfaringer, og leser derfor datamaterialet fortolkende (Johannessen et. al, 2016, s. 171). Med en fenomenologisk tilnærming blir det viktig at man som forsker er åpen for erfaringene til personene som studeres, og Thagaard skriver at oppmerksomheten må rettes mot det som vanligvis tas for gitt innenfor en kultur (Thagaard, 2013, s. 40). Jeg ønsket blant annet å undersøke om det var forskjell i det barnehagelærerne uttrykte om overgangen, og det foreldrene opplevde og oppfattet, om vi som barnehagelærere rett og slett tar for gitt at foreldrene er informerte og opplever overgangen på en gitt måte. Ifølge Kvale og Brinkmann krever en fenomenologisk reduksjon at man som forsker ser bort fra, eller “setter i parentes”, egne og vitenskapelige forhåndskunnskaper for å kunne få en fordomsfri beskrivelse av fenomenet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Temaet *overgang innad i barnehagen* er underkommunisert, og av erfaring noe man snakker lite om i barnehagen også. Dette vil kunne føre til at det både er mye og lite fordommer til temaet, da man mange steder kan ta det for gitt at det går bra. Det vil derfor være viktig å være bevisst på egne opplevelser, erfaringer og forforståelse, slik at man bevisst kan sette dette til side for å lettere kunne skille mellom barnehagelærerne og foreldrenes erfaringer og forståelse og egne.

Ordet hermeneutikk stammer også fra gresk og betyr utlegningskunst eller forklaringskunst (Gilje & Grimen, 1995, s. 143). Hermeneutikken er, ifølge Gilje og Grimen, relevant for samfunnsvitenskapene da mye av de samfunnsvitenskapelige fagenes datamateriale inneholder meningsfulle fenomener. Videre skriver Gilje og Grimen at fortolkning og forståelse av mening ligger i bunnen av disse fagene (Gilje & Grimen, 1995, s. 144). Krogh skriver at hermeneutikk i første omgang kan bety forståelses- eller fortolkningslære (Krogh, 2014, s. 10). Hermeneutikk blir i dag oppfattet som en del av grunnlaget for

forskning innen de humanistiske fag. Formålet med hermeneutisk fortolkning er ifølge Kvale & Brinkmann å oppnå en forståelse av en teksts betydning, men at begrepet «tekst» er blitt utvidet til å også omfatte diskurs og handling (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 73-74).

Hermeneutisk tilnærming vektlegger at et fenomen kan tolkes på flere nivåer, og at det ikke finnes noen absolutt sannhet (Thagaard, 2013 s. 41). Thagaard refererer til Geertz (1973) som mener at all forståelse bygger på en forforståelse. Det vil derfor være viktig at forskeren er bevisst på sin egen forforståelse og fordommer.

I følge Gadamer kan ingen forståelse starte fra bunnen av (Krogh, 2014 s. 49). Alle forståelser forutsetter en fordom. Gadamer mener at ordet fordom skal forstås som en oppfatning som er utviklet for forhånd, og ikke en uberettiget og uholdbar oppfatning. Han kaller det en forutsetning for å forstå fortiden. Gadamer sier derimot at man kan skille mellom legitime og ikke legitime fordommer, men at vi kan korrigere fordi vi kan skille mellom de som åpner for forståelsen og de som forstyrrer (Krogh, 2014 s. 51). Ved å benytte meg av intervju som metode, som analyseres og tolkes, er det lett at tolkningene farges av fordommer og forforståelse. Med kritikk og korrigerende av fordommer vil man, derimot, kunne bedømme egne fordommer og sile ut de som hindrer forståelsen. Dette kaller Krogh for den hermeneutiske sirkelen (Krogh, 2014, s. 52-53). I arbeidet med denne masteroppgaven var det derfor viktig å være bevisst på at mine fordommer og min forforståelse på tema kunne prege hvordan jeg ville tolke det innsamlede datamaterialet. Denne bevisstgjøringen kan føre til at man som forsker er mer åpen og reflekterer rundt egne tolkninger. Som jeg nevnte i innledningen hadde jeg et år med toåringer på storbarnsavdeling, og så på dette som en fordel for å få en myk overgang til at de faktisk skulle være store på storbarnsavdeling. Dette medfører at jeg har visse fordommer til hva som er en god overgang for barna, men ved å være bevisst og å reflektere rundt egne fordommer vil jeg da lettere kunne “sette de i parentes” og fokusere på barnehagelærerne og foreldrenes erfaringer med fenomenet overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling.

Innenfor hermeneutikken og forforståelse finner vi også begrepet dobbel hermeneutikk. Dobbelt hermeneutikk handler om at samfunnsforskere ofte må fortolke, forstå og forholde seg til noe som allerede er fortolket av de sosiale aktørene selv. Samfunnsvitenskapene kan ikke se bort fra de sosiale aktørenes beskrivelser og oppfatninger av seg selv og verden, da disse er en viktig del av min tolkning av fenomenet. Som forsker må man da rekonstruere de sosiale aktørenes fortolkninger ved hjelp av teoretiske begreper. Dette skiller man i erfaringsnære og

erfaringsfjerne begreper. Erfaringsnære begreper som de sosiale aktørene tar i bruk naturlig og som er forståelig for aktøren, mens erfaringsfjerne begreper er de teoretiske begrepene man bruker for å forklare og beskrive det feltet man er opptatt av (Gilje & Grimen, 1995, s. 145-147).

3.2 Forskningsdesign

Design er en plan eller skisse for hvordan undersøkelser kan gjøres (Thagaard, 2013, s. 54). Forskningsdesignet beskriver retningslinjene for studien og omfatter hva studien skal handle om, hvem som skal delta, hvor studien skal gjennomføres og hvordan den skal gjennomføres. Johannessen et al. (2016, s. 70) skriver at et sentralt kriterium for hvordan studier utføres er tidsdimensjonen. De viser videre til *tverrsnittsundersøkelser* og *longitudinelle undersøkelser*. Tverrsnittsundersøkelser benytter seg av data fra ett bestemt tidspunkt eller en avgrenset og kort periode, mens longitudinelle undersøkelser samler inn data på flere enn ett tidspunkt. Johannessen et al. skriver at de fleste forskere nok ønsker å utføre longitudinelle undersøkelser, men at begrenset tid og ressurser og etiske hensyn kan gjøre dette utfordrende. Studenter må ofte nøye seg med enkeltstående tverrsnittsundersøkelser. I denne masteroppgaven hvor det var begrenset med både tid og ressurser, var det mest hensiktsmessig å foreta en tverrsnittsundersøkelse.

Det er innenfor samfunnsvitenskapen vanlig å skille mellom to tilnæringer til metode; kvalitativ og kvantitativ metode. Forskjellen er at kvalitative metoder går i dybden og legger vekt på betydning, mens man i kvantitative metoder legger vekt på utbredelse, antall og målbare data (Thagaard, 2013, s. 17). Kvalitativ metode kjennetegnes blant annet ved at man søker en forståelse av sosiale fenomener. Videre skriver Thagaard at det ofte benyttes et begrenset antall deltakere i kvalitative studier, da man, som nevnt, ønsker å gå i dybden og få en helhetsforståelse. Johannessen et al. (2016, s. 28) skriver at kvalitativ metode er hensiktsmessig dersom man skal studere fenomener man ikke kjenner godt, dersom det er lite forskning på temaet, og når vi undersøker fenomener en ønsker bedre forståelse for.

3.2.1 Kvalitativt forskningsintervju

For å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene mine har jeg benyttet meg av kvalitativt forskningsdesign med kvalitative forskningsintervju som metode for datainnsamling. Et forskningsintervju er en samtale med struktur og formål, som innebærer at

man stiller spørsmål og lytter med hensikt om å hente inn etterprøvbar kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 355). I en intervjuprosess er det, ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 38), syv faser. Disse fasene er: 1) tematisering av et intervjuprosjekt, 2) design, 3) selve intervjuet, 4) transkribering eller utskrivning av intervjuet, 5) analyse, 6) verifikasjon og 7) rapportering. I første fase ble formålet med undersøkelsen formulert og det ble laget en foreløpig problemstilling. Jeg gjennomførte litteratursøk og fant som nevnt at det ikke finnes forskning på tema overganger innad i barnehagen fra før. Jeg brukte min forforståelse og erfaring, samt kunnskap fra de andre overgangene til og fra barnehagen for å lage tema og spørsmål jeg ønsket å få svar på. I henhold til fase 2 ble intervjuprosessen planlagt, og det ble reflektert over etiske aspekter ved studien. Jeg valgte semistrukturerte kvalitative forskningsintervju. Fase 3 er selve intervjuet, dette vil jeg komme nærmere inn på i kapittel 3.6 *Gjennomføring av intervju*. I fase 4 ble lydopptakene transkribert ordrett fra lydopptaket til et skriftlig dokument. Jeg skriver mer om dette i kapittel 3.3 *Reliabilitet og validitet*, og 3.7 *Dataanalyse*. Intervjuundersøkelsens femte fase er analysering. Dette tar jeg for meg i kapittel 3.7. Fase 6, verifikasjon, vil være funnenes reliabilitet og validitet som jeg tar for meg i kapittel 3.3. Den siste fasen, rapportering, vil være selve masteroppgaven.

Et semistrukturert livsverdenintervju brukes gjerne fra et fenomenologisk inspirert perspektiv og når hendelser og temaer fra dagliglivet skal forstås fra intervjupersonenes perspektiv (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46). Innenfor fenomenologisk fremgangsmåte samler forskeren inn data fra personer som har erfaringer med fenomenet som studeres. Dataene hentes gjerne fra lange intervjuer, som skrives ut, eller transkriberes, i sin helhet som grunnlag for analysen (Johannessen et al., 2016, s. 172). Denne type intervju er semistrukturert, som vil si at det ikke er en åpen samtale, ei heller et strukturert og lukket intervju. Det ble på forhånd utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 3) med flere forskjellige tema. Disse temaene var: *Bakgrunnsinformasjon og oppstartsspørsmål*, *Overganger*, *Omsorg og tilknytning*, *Sammenheng og kontinuitet*, *Foreldresamarbeid*, og *Oppsummering* for barnehagelærerne. For foreldrene var temaene: *Bakgrunnsinformasjon og oppstartsspørsmål*, *Overgangsprosessen*, *Omsorg og trygghet*, *Foreldresamarbeid* og *Oppsummering*. Disse temaene inneholdt igjen satte spørsmål, men det ble stilt oppfølgingsspørsmål ut ifra hva informantene fortalte. Et eksempel på et spørsmål fra intervjuguiden min for barnehagelærerne er: «*Hva slags rutiner har barnehagen for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?*» med oppfølgingsspørsmål «*Hvordan er disse rutinene faglig begrunnet?*». Et eksempel på spørsmål fra intervjuguiden for foreldrene er:

«Hva slags informasjon deles mellom foreldre og barnehagen i overgangsprosessen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling?» med oppfølgings spørsmål som «Ble informasjonen delt i forkant eller etterkant av oppstart på ny avdeling?». Når man benytter seg av kvalitative forskningsintervju deles den sosiale kunnskapen mellom intervjuer og intervjupersonen. Derfor er det viktig at man som forsker har satt seg godt inn i temaet man intervjuer om, slik at man lettere kan stille oppfølgings spørsmål (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 84). Dette ble gjort ved å lese meg opp på teori på forhånd.

3.3 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet stammer fra det engelske ordet *reliability* som direkte oversatt betyr pålitelighet (Johannessen et al., s. 66). Reliabilitet handler om nøyaktighet og om en annen forsker ville fått samme resultat i sin studie (Johannessen et al., 2016, s. 36; Ringdal, 2013, s. 96). Thagaard (2013, s. 202) refererer til Seale som skiller mellom ekstern reliabilitet og intern reliabilitet. Ekstern reliabilitet knytter han til repliserbarhet og hvorvidt et forskningsprosjekt utført i en situasjon kan utføres av andre forskere i en annen situasjon. Videre skriver han at ekstern reliabilitet er vanskelig å oppnå i kvalitative studier. Intern reliabilitet knytter Seale til hvorvidt forskere i samme prosjekt ville fått samme resultat. Silverman hevder at man ved å gjøre hele forskningsprosessen tydelig og transparent kan man styrke reliabiliteten (Thagaard, 2013, s. 202). Thagaard skriver videre at argumentasjonen for reliabilitet innebærer at forskeren reflekterer over hvordan informasjonen man får kan påvirkes av konteksten for innsamling av data og forskerens relasjon til informantene. Forskerens vurdering av reliabilitet handler også, ifølge Ringdal (2013, s. 248), om hvordan man som forsker oppfatter det har gått når man samlet inn data, og om forskerens muligheter for å reflektere over, og bevisstgjøre seg på eventuelle feilkilder. Begrepet validitet brukes i forskningslitteraturen for å forklare hvor godt data representerer et fenomen (Johannessen et al., 2016, s. 66). Kvale & Brinkmann beskriver validitet som styrken og gyldigheten til et utsagn. Dette skriver også Ringdal og sier videre at det handler om at en får undersøkt eller målt det en ønsker å måle (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 357; Ringdal, 2013, s. 96). Thagaard skriver at forskeren bør nøye og kritisk gjennomgå grunnlaget for ens egne tolkninger (Thagaard, 2013, s. 194). Videre skriver hun at om forskeren er knyttet til miljøet som studeres eller ikke, har betydning for forståelsen forskeren utvikler i løpet av forskningen. Seale deler også validitet opp i intern og ekstern validitet. Intern validitet knyttes til på hvilken måte årsakssammenhenger kan

støttes innenfor en bestemt studie. Ekstern validitet knyttes til hvordan forståelsen man utvikler fra en studie kan være gyldig i andre sammenhenger (Thagaard, 2013, s. 204).

Gjennom hele forskningsløpet har jeg forsøkt å gjøre studien så transparent som mulig. Det ble brukt lydopptaker under intervjuene for å kunne gjengi datamaterialet best mulig.

Opptakene har blitt lyttet til flere ganger og transkribert nøye. Jeg valgte å gjøre om til bokmål da jeg transkriberte for å bedre ivareta informantenes anonymitet og å få bedre flyt i oppgaven. Dette gjorde derimot at jeg måtte tolke informantenes utsagn og skrive det inn på en måte som ga mening på bokmål, som kan føre til at noe av informasjonen er blitt delvis endret på. På den andre siden var det jeg som forsker som både utførte intervjuene og transkriberte lydopptakene, og derfor lettere kunne huske tilbake, og eventuelt oppklare dersom noe var uklart i lydopptakene. I studien ble det som nevnt brukt semistrukturerte intervju, og med det ble det laget intervjuguide som utgangspunkt for intervjuene.

Intervjuguiden inneholdt som nevnt forhåndsbestemte tema med hovedspørsmål og eventuelle oppfølgingsspørsmål. Intervjuguiden bidro derfor til at alle intervjuene ble utført tilnærmet likt, noe som styrker reliabiliteten. Dataene fra intervjuet ble selvsagt påvirket av hva og hvor mye informantene hadde å si om temaet, men intervjuguiden sikret at alle de forhåndsbestemte temaene ble diskutert. Intervjuguiden ble også testet ut på forhånd i flere prøveintervju for å teste ut spørsmålene og gjøre endringer utfra hva slags tilbakemeldinger og svar som kom fra prøveinformantene. I studien forsvarer jeg min tolkning av resultatet i lys av utdrag fra det transkriberte materialet, som vil kunne bidra til økt reliabilitet og validitet for leseren.

Kvale og Brinkmann skriver at dersom resultatene av studien vurderes som reliable og valide, gjenstår spørsmålet om resultatene kan overføres til andre situasjoner og kontekster. Dette kalles generaliserbarhet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 289). I kvalitative undersøkelser snakker man ofte om overføring av kunnskap, i stedet for generalisering (Johannessen, et al, 2016, s. 233). Overførbarhet handler om i hvilken grad det lykkes å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som kan benyttes på andre områder enn de som undersøkes i den gitte studien. Bekreftbarhet skal sikre at funnene til en studie ikke blir et resultat av forskerens subjektive holdninger. Bekreftbarheten kan styrkes dersom forskerens fortolkninger kan støttes av annen forskning og informantene i studien (Johannessen et al., 2016, s. 234). Thagaard skriver at det er forskeren selv som argumenterer for overførbarhet (Thagaard, 2013, s. 211). Dersom en studie finner sentrale trekk ved et fenomen, kan man

argumentere for at forståelsen utviklet i én sammenheng kan antas å være valid i andre sammenhenger.

I denne studien undersøkes både foreldres og barnehagelæreres opplevelser med overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling og et begrenset antall informanter innenfor hver kategori. Det vil være vanskelig å si at dette er representativt for gruppene, da ulike mennesker har ulike erfaringer og forståelse av fenomenet. Ved å intervju andre barnehagelærere eller andre foreldre kunne jeg mulig få et annet resultat. Studien vil derimot kunne sies å vise tendenser rundt overgangen og kan bidra til en større diskusjon om tema, da jeg opplevde å nå et metningspunkt i løpet av intervjuene mine.

3.4 Ethiske overveielser

Ifølge Kvale & Brinkmann (2015, s. 95) er en intervjuundersøkelse en moralsk undersøkelse, da det er knyttet moralske spørsmål både til midler og mål ved intervjuundersøkelsen. Vårt syn på menneskets situasjon vil kunne påvirkes av kunnskapen som dannes under intervjuet, som igjen påvirkes av samspillet mellom menneskene i intervjuet. Videre refererer Kvale og Brinkmann til Fog (2004) som sier at forskeren vil at intervjuet skal være så dypt og grundig som mulig, som kan føre til at intervjupersonen føler seg krenket, mens hvis en på den andre siden er så respektfull som mulig overfor intervjupersonen, kan man risikere at materialet bare skraper på overflaten. Man må også tenke på at selv om intervjupersonen har samtykket til å bli intervjuet, har ikke personen samtykket til å bli konfrontert med forskerens tolkninger (Thagaard, 2013, s.120). Problemstillingen min «*Hvordan legger barnehagelærerne til rette for overgangene fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hva slags opplevelser har foreldrene fra disse overgangene*» forsøker å finne ut *hvordan* barnehagelærerne tilrettelegger for overgangene, og *hvordan* foreldrene opplever dem. Det vil altså si at det er basert på subjektive opplevelser og oppfatninger. Barnehagelærerne kan ved måten jeg stiller spørsmålene oppfatte at det er et riktig eller galt svar på hvordan disse overgangene skal være. Med det kan de enten gi et svar som høres riktig ut, men ikke representerer det de egentlig mener og gjør i praksis, eller jeg kan risikere å få veldig lite utfyllende svar. Det samme kan skje med foreldrene, dersom de føler seg krenket, eller opplever at det er et «fasitsvar» på hvordan de skal oppleve denne overgangen. Det ble derfor viktig for meg å være så åpen som mulig, forklare at jeg ikke er ute etter et fasitsvar, men heller hvordan deres opplevelser og

erfaringer med overgangsprosessen er. Jeg la også vekt på, til informantene, at det finnes veldig lite forskning på tema, og at det derfor er ekstra interessant med deres opplevelser.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har utviklet følgende forskningsetiske retningslinjer og forpliktelser:

- A. **Forskerfelleskapet:** Forskere har et kollegialt ansvar overfor hverandre i forskerfelleskapet. De skal opptre sannferdig, behandle hverandre med respekt og anerkjenne hverandres bidrag i prosjekter og publikasjoner. Forskere har et kollektivt ansvar for å fremme forskningens verdier og normer også i undervisning, veiledning, formidling og publisering.*
- B. **Hensyn til personer:** Forskere har ansvar overfor alle personer som inngår i eller deltar i forskning. De skal respektere menneskeverdet og sikre deres grunnleggende likeverd, frihet og selvbestemmelse. Informert samtykke til å delta i forskning er et forskningsetisk hovedprinsipp.*
- C. **Grupper og institusjoner:** Svakstilte og sårbare grupper kan ha særskilt behov for beskyttelse, og det kan være nødvendig å ta spesielle hensyn når man forsker på tvers av kulturer eller på kulturminner. Også offentlige virksomheter og private organisasjoner har et medansvar for at forskning de deltar i, skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.*
- D. **Oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere:** Forskere og forskningsinstitusjoner har forpliktelser overfor oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere. På samme måte har andre forskningsaktører forpliktelser overfor forskere og forskningsinstitusjoner. Forskningsetikken balanserer normer om åpenhet og uavhengighet mot krav om nytte og samfunnsrelevans.*
- E. **Forskningsformidling:** Forskere og forskningsinstitusjoner har ansvar for å formidle vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger fra egen og andres forskning, til resten av samfunnet. Forskningsformidling omfatter dialog på tvers*

av fagområder, samspill med ulike aktører i samfunnet, samt forskeres deltakelse i samfunnsdebatten.

(NESH, 2021)

Disse normene hjelper forskeren å vurdere om arbeidet blant annet er holdbart og nyttig, samt å reflektere over etiske problemstillinger en må ta hensyn til. Punkt C *Grupper og institusjoner*, kan sies å være delvis relevant da forskningen min handler om barns overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. I tillegg er de forskningsetiske retningslinjene strengere dersom man skal forske på barn (NESH, 2009). I min studie har jeg ikke direkte studert barn, men heller hvordan barna sikres en god overgang i barnehagen. I dette tilfelle vil barnehagelærerne og foreldrene fungere som barnas advokater. Gjennom hele forskningsprosessen har jeg vært åpen og transparent med alle involverte, slik at arbeidet kan bli så etisk riktig som mulig. I tråd med punkt B i NESH's forskningsetiske retningslinjer ble samtykkeerklæring med informasjon om prosjektet delt ut til alle potensielle deltakere og underskrevet før intervjuene ble satt i gang. På samtykkeskjemaet ble det informert om at informantene kunne trekke seg fra prosjektet når som helst uten å oppgi grunn. De ble også informert om at det ikke ville medføre dem negative konsekvenser verken ved å delta i prosjektet eller trekke seg (vedlegg 1). På grunn av personvern og taushetsplikt i barnehagen ble barnehagelærerne som samtykket til å delta i studien min, bedt om å kontakte foreldre som mulig kunne bidra i studien, på vegne av meg. Dersom de ga tilbakemelding på at de ville delta, fikk jeg samtykkeskjema og kontaktinformasjon til foreldrene fra barnehagelærerne. At foreldrene skulle fortelle om sine erfaringer og opplevelser med overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, kunne ført til både at barnehagelærerne kunne blitt identifisert, og at det kunne blitt negative konsekvenser for foreldrene å være ærlige om dårlige opplevelser. Både foreldre og barnehagelærere ble derfor bedt om å ikke fortelle om spesifikke hendelser eller personer, men av opplevelsen som en helhet. All data fra intervjuene ble anonymisert og forsvarlig håndtert fra start ved at intervjupersonene fikk fiktive navn basert på et system oppbevart separat fra resten av datamaterialet. Datamaterialet, samtykkeskjema og eventuelle kontaktopplysninger vil bli slettet ved masterprosjektets slutt. Prosjektet ble forelagt og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) (vedlegg 2) og lydopptak ble gjort med appen *Diktafon* og direkte lastet opp på Nettskjema.no, og dermed aldri oppbevart på telefonen. I henhold til punkt D av

NESH's retningslinjer: *Oppdragsgivere, finansiører og samarbeidspartnere*, vil jeg igjen trekke frem at det finnes lite forskning på tema, og at forskningen dermed vil kunne være av samfunnsmessig relevans. I forhold til punkt E *forskningsformidling*, vil studien være offentlig etter sensur av masteroppgaven.

3.5 Rekruttering og utvalg

Kvalitative studier baserer seg ifølge Thagaard (2013, s. 60) på strategiske utvalg, som vil si at man velger deltakere med kvalifikasjoner som er strategiske for det studien skal undersøke. Innenfor kvalitativ forskning er det lite hensiktsmessig å trekke ut tilfeldige deltakere. Man vil heller finne informanter som er relevante og interessante ut fra studiens formål (Johannessen et al., 2016, s. 113). Johannessen et al. refererer videre til Kruzel (1999) og sier at en tommelfingerregel er at utvalget skal være stort nok til å belyse problemstillingen. Med det menes at antallet avhenger av kvaliteten på intervjuene. I min studie er det et relativt snevert utvalg, da jeg ønsket å intervju to forskjellige grupper; barnehagelærere og foreldre. For å få et mer representativt svar ville jeg ha informanter fra minst to forskjellige barnehager, hvor minst én av barnehagelærerne og foreldrene var fra samme avdeling per barnehage. I studien min har jeg valgt et strategisk utvalg, som kjennetegnes ved at man velger ut informanter basert på at man tenker at personene har noe å fortelle om akkurat det fenomenet man ønsker å studere (Dalland, 2012, s. 117). Utvalget av data begrunnes her ut fra spørsmålet man ønsker å få besvart. Halvparten av informantene er utdannet barnehagelærere og innehar derfor faglig kunnskap om barnehagefeltet. Den andre halvdel av informantene var foreldrene og også her ønsket jeg å snevre inn til at informantene måtte ha hatt barn som hadde overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling høsten 2021, slik at opplevelsen var så ferskt i minne som mulig.

Etter at man har valgt ut hva slags informanter man ønsker til studien, må man rekruttere informantene. I mitt tilfelle kontaktet jeg styrer ved tre forskjellige barnehager i to forskjellige kommuner og ba styrer om å sette meg i kontakt med barnehagelærere ved storbarnsavdeling. Dette vil ifølge Johannessen et al. (2016, s. 123) være personlig rekruttering. På grunn av personvern og taushetsplikt måtte jeg få barnehagelærerne til å kontakte foreldrene på vegne av meg, noe som igjen gjør at også rekrutteringen var strategisk.

En av barnehagene jeg kontaktet takket etter hvert nei til å delta i studien, og på grunn av tidsperspektiv var det ikke tid til å kontakte en ny barnehage. Jeg fikk derimot ja fra de to andre barnehagene. På grunn av en enda travlere hverdag, grunnet situasjonen med covid-19 ble hele intervjuprosessen utsatt. Barnehagelærerne fikk som en konsekvens av dette heller ikke videreformidlet spørsmål om å delta i studien til mulige foreldredeltakere. Totalt ble det gjennomført intervjuer med fire barnehagelærere og tre foreldre. Fra barnehage 1 var det to barnehagelærere og to foreldre, én fra hver av storbarnsavdelingene, og fra barnehage 2 var det to barnehagelærere og en forelder. Barnehage 1 er 6-avdelings barnehage, og barnehage 2 er en 3-avdelings barnehage.

3.6 Gjennomføring av intervjuene

Før jeg gikk i gang med intervjuene til masteroppgaven valgte jeg å teste ut intervjuguiden på bekjente. Jeg ville se hvordan de forsto spørsmålene mine og hvordan de svarte på dem. Til prøveintervjuene intervjuet jeg en forelder, en barnehagelærer og en tidligere masterstudent med erfaring fra barnehage. På bakgrunn av tilbakemeldinger fra prøveinformantene ble intervjuguiden noe justert slik at spørsmålene og temaene skulle være så forståelige som mulig, og gi svar på det jeg ønsket å finne ut av.

På grunn av lang behandlingstid hos NSD og covid-19-situasjonen ble intervjuene gjennomført i tidsperioden mars-april 2022. For å få kontakt med intervjupersonene brukte jeg SMS, hvor jeg takket for at de ønsket å delta og avtalte tidspunkt for gjennomføring av intervjuene. Intervjuene ble gjennomført i den aktuelle barnehagen i lånte grupperom. Barnehagelærerne ble intervjuet før eller etter arbeidsdagen deres, og foreldrene avtalte jeg å møte i forbindelse med henting eller levering av barn i barnehagen.

Jeg startet intervjuet med å fortelle om prosjektet mitt og forklarte at intervjuet ville bli tatt opp på diktafon som direkte blir lastet opp på nettskjema. Jeg minnet igjen informantene på å ikke fortelle om spesifikke hendelser eller personer som kunne gjøre at noen kunne bli identifisert. Alt dette sto også i samtykkeskjemaet så dette var informasjon intervjupersonene allerede hadde fått. Selve intervjuet startet med enkle bakgrunnsspørsmål, som utdanning og erfaring for barnehagelærerne og antall barn som hadde gått på storbarnsavdeling og alder på barna for foreldrene. Underveis i intervjuet kom jeg med oppfølgingsspørsmål og kommentarer, slik at det skulle føles mer som en dialog, enn et stramt intervjuoppsett. Det å

kunne le sammen og dele litt tanker så jeg på som en god relasjonsbygger og noe som kunne gjøre det lettere for informanter å åpne opp. Samtidig var jeg obs på å hente inn igjen temaet, dersom samtalen fløt for langt bort fra tema. Dette gjorde jeg blant annet ved å spørre “*Er det noe annet du tenker på angående...*”.

Johannessen et. al skriver at noen forskere mener at man bør samle inn data til det ikke lengre kommer ny informasjon inn (Johannessen et. al, 2016, s. 113). Dette kaller de et metningspunkt. Man vil da sannsynligvis ikke innhente ny informasjon ved flere intervju. Jeg ønsket i utgangspunktet å intervju fire til fem barnehagelærere og like mange foreldre, men på grunn av nevnte utfordringer med tidsutsettelse og covid endte jeg på totalt syv informanter. Det jeg derimot så i løpet av intervjuprosessen, var at mye av det informantene sa gikk igjen, og jeg anså derfor at jeg nådde et metningspunkt.

3.7 Dataanalyse

Ifølge Johannessen et al. (2016, s. 173) er det vanlig å analysere meningsinnhold når det kommer til fenomenologisk forskning. Malterud (2011, i Johannessen et al., 2016, s. 173) beskriver fire hovedfaser når det kommer til analyse av meningsinnhold:

Helhetsinntrykk og sammenfatning av meningsinnhold. I denne fasen leser forskeren gjennom hele det transkriberte datamaterialet og leter etter interessante og sentrale temaer. Her fjerner forskeren mest mulig irrelevant informasjon og forkorter og komprimerer setninger til mer korrekte setninger (Kvale og Brinkmann, 2009 i Johannessen et al, 2016). Da jeg transkriberte intervjuene, gjorde jeg et valg om å skrive alt materiale om til bokmål. Dette var både for at det ikke skulle være mulig å identifisere informantene på bakgrunn av dialekt, men også for å lette arbeidet med å senere forkorte og forenkle setningene til resultatdelen. Johannessen et al skriver videre at ved å sammenfatte setningene på denne måten kan man påvirke den endelige tolkningen, men at man samtidig må være åpen for at tolkninger kan endres etter hvert som dataene blir bearbeidet. Jeg valgte å analysere datamaterialet fra barnehagelærerne og foreldrene hver for seg, da jeg hadde forskjellige spørsmål for de to gruppene, og med det fikk litt forskjellige temaer. Jeg leste gjennom det transkriberte materialet tre ganger for å få et godt bilde av helheten i teksten. Deretter noterte jeg ned syv foreløpige temaer som gikk igjen i datamaterialet fra barnehagelærerne. Disse kalte jeg: “barnehagelærerrollen”,

“forberedelse”, “kontinuitet”, “omsorg”, “tilknytning og trygghet”, “rutiner” og “foreldresamarbeid”. Fra datamaterialet fra foreldrene var det disse temaene som skilte seg ut i første runde: “en god overgang”, “endringer”, “forberedelse”, “kjennskap til barnehagens rutiner”, “omsorg og trygghet”, “samarbeid”. Disse foreløpige temaene var basert delvis på de forhåndsbestemte temaene for intervjuguiden og delvis på svarene fra informantene.

Koder, kategorier og begreper. Denne fasen handler om å finne meningsbærende elementer i materialet, og i denne fasen skiller forskeren ut det som er relevant for forskningsspørsmålene og problemstillingen. I denne fasen kodes altså teksten.

Koding er ifølge Johannessen et al et verktøy for å påvise og organisere meningsbærende informasjon (2016, s. 174). Kategoriene som kommer av kodingen kan enten kommer fra selve materialet (induktive koder) eller fra forskningsspørsmål, problemstilling, hypoteser eller nøkkelbegrep (deduktive koder). Intervjuene ble transkribert i Word og deretter lagt inn i Nvivo hvor jeg laget koder og kategorier. I denne fasen reduserte jeg temaene fra første fase ned til fire felles kategorier. Disse kalte jeg: “kontinuitet”, “foreldresamarbeid”, “utfordringer” og “omsorg og tilknytning”. I tillegg la jeg til en ekstra kategori for barnehagelærerne som jeg kalte “barnehagelærerrollen”. Denne fant jeg ikke relevant for foreldrene, da de så på barnehagen som en helhet, og ikke på barnehagelærerens spesifikke rolle i denne overgangsprosessen.

Kondensering. I denne fasen tar man også utgangspunkt i kodingen. Forskeren henter her ut de delene av teksten som er kodet som man har identifisert som meningsbærende. Man sitter nå igjen med et redusert materiale som kategoriseres i de forskjellige kategoriene (Johannessen et al., 2016, s. 176). I denne fasen ser man også om det kan være noen underkategorier, under mer generelle kategorier. Kategorien “kontinuitet” delte jeg på tre underkategorier kalt “rutiner”, “forberedelse” og “forskjeller”. Kategorien “foreldresamarbeid” ble fordelt på de to underkategoriene “involvering” og “kommunikasjon”. Kategorien “utfordringer” fordelte jeg på underkategoriene “bemanning” og “endring av rutiner”. Kategorien “omsorg og tilknytning” ble fordelt på tre underkategorier kalt “omsorg”, “trygghet og tilknytning” og “en god overgang”. Til den siste kategorien, “barnehagelærerrollen” fant jeg at “organisering”, “forberedelse” og “møte med barna” var dekkende for temaene som kom opp når barnehagelærerne reflekterte over egen rolle. Malterud (2010, s. 106) viser til at det heretter er underkategorien, eller subgruppen, som hun

kaller det, som er analyseenheten. Man skal nå lage et *kondensat* - et kunstig sitat. Dette gjør man i hver av subgruppene innenfor hver kategori. Malterud skriver så at kondensatene er et arbeidsnotat som skal brukes som utgangspunkt for resultatpresentasjon. Etter at jeg hadde sortert kategoriene i underkategorier overførte jeg teksten til Word igjen for å utarbeide og skrive kondensatene.

Sammenfatning. I denne siste fasen av analysen sammenfatter man det man har funnet som gjenfortellinger som kan brukes for å lage nye begreper eller beskrivelser. Nå må man vurdere om inntrykket fra sammenfatningen samsvarer med inntrykket fra det opprinnelige materialet. Det må formidles på en måte som samsvarer med informantenes stemmer, og gir leseren innsikt og tillit (Johannessen et al., 2016, s. 176; Malterud, 2010, s. 108). Etterpå får hver underkategori sitt eget avsnitt som underbygges med sitater fra intervjuene. Til slutt ble teksten vurdert sammen med det transkriberte datamaterialet for å se om resultatene i denne teksten samsvarte med dataene i transkriptet.

4 Resultater

I dette kapitlet vil jeg presentere resultatene av analysen ut fra de transkriberte intervjuene gjennomført med barnehagelærerne og foreldrene. Analysen resulterte i fire felles hovedkategorier, med en ekstra for barnehagelærerne. Disse ble igjen delt inn i underkategorier (se tabell 1).

Tabell 1. Kategorier og underkategorier

Kategorier	Underkategorier
Kontinuitet	Rutiner Forberedelse Forskjeller
Omsorg og tilknytning	Omsorg Trygghet og tilknytning En god overgang
Foreldresamarbeid	Involvering Kommunikasjon
Utfordringer	Bemanning Endring av rutiner
Barnehagelærerrollen	Organisering Forberedelse Møte med barna

Resultatene vil bli presentert i delkapitler basert på kategoriene fra analysen. Innenfor hver kategori vil det først bli presentert resultatet av intervjuene med barnehagelærerne, og deretter foreldrene. Etter hver kategori vil jeg trekke frem likheter og ulikheter mellom barnehagelærernes og foreldrenes svar.

4.1 Kontinuitet

Denne kategorien handler om hvordan barnehagelærerne og foreldrene reflekterer over kontinuitet i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling.

I intervjuene startet jeg med å spørre barnehagelærerne hva de la i begrepet kontinuitet når det kommer til overganger. Anna forbinder kontinuitet med noe som skjer over lengre tid. Line tenker på sammenheng slik at det ikke blir en for brå overgang, og at arbeidet ikke er ferdig selv om den fysiske overgangen har skjedd. Frida eksemplifiserer med dersom noen av de ansatte blir syke og man må ha inn vikar, det kommer fram at det da blir en diskontinuitet. Hun forklarer det også med at man klarer å ha en god flyt når overgangen skjer.

Line: Da tenker jeg på det vi har vært inne på med å ha en sammenheng der det ikke blir en brå overgang, at en forbereder på forhånd, og så skjer overgangen, og så er det ikke ferdig da, en skal fortsette å jobbe videre med det. For en overgang, ja den er brå uansett, men jo bedre man er forberedt på forhånd, det lettere kan det gå. Samtidig som å se det at alle er ikke klar etter en uke. Det er noe mer som skjer og den tiden må de få. Og så er det klart at jo mer like forholdene er i forkant som det de kommer til, jo tryggere vil det være, og det er klart at er det kun nye voksne som man omtrent aldri har sett før så du kommer og skal være med, så er det kjempevanskelig for en på 2 eller 3 år. For det er ikke det de skal forholde seg til, de trenger det trygge og kjente.

Frida: ... og at vi jobber mot det som vi har blitt enige om, og jobber sammen om det, at den overgangen skal bli så god som mulig. Sammen med småbarnsavdeling og avdelingen, men at vi i forkant kan bruke de voksne som har jobbet sammen med disse ungene, som: Nå reagerte dette barnet sånn, er det normalt? Hvordan tilnærmer dere dere han når han gjør sånn?

4.1.1 Rutiner

Barnehagelærerne:

Alle barnehagelærerne ga uttrykk for nedfelte rutiner for overgangen fra småbarnsavdeling til mellomavdeling. Noen av rutinene varierte mellom de to barnehagene, men det som gikk igjen var at de gjennomførte besøksdager i løpet av våren der barna får besøke den nye avdelingen de skal gå på. Alle informantene opplyser at barna er på den nye avdelingen og

leker både med og uten de barna som går der fra før, og at de er sammen med voksne som de kjenner godt og er trygge på. De sier også at de nye voksne som skal være på den avdelingen etter hvert kommer og hilser på dem for å bli litt kjent. Barnehagelærerne forteller også at de har overgangssamtaler med pedagogisk leder på småbarnsavdelingene i forkant av overgangen for å få informasjon om barna.

Anna: Vi har jo besøksdager, at de barna som skal begynne på ny avdeling er og besøker den, og da forsøker vi jo at det skal være en gang i uka i fra mai, så 4-6 ganger er målet. Og da så fort en vet hvilke voksne som skal være der, er de også der når barna kommer på besøk, så de også får truffet dem, sammen med trygge voksne som de kjenner fra før. Så har vi også samtaler, pedagogene imellom med informasjon i forhold til barnet.

Alle barnehagelærerne påpeker at det er en fordel om barna får med en kjent, trygg voksen når de skal bytte avdeling, men bare den ene barnehagen har det som en rutine. Barnehagelærerne i den andre barnehagen påpeker at de forsøker at barna i det minste har med seg noen av vennene sine når det bytter avdeling.

Frida: Når de skal over på større avdeling så følger det med en fast voksen fra liten avdeling som skal være der det året. Det tror jeg er veldig viktig, sånn at det iallfall er en som de kjenner fra før av, at de ikke for eksempel kommer til tre nye voksne.

Line: Helst er det en fordel at det er noen voksne også som skal være med, men det er jo ikke alltid det lar seg gjøre. Men at de iallfall har noen av sine venner som også er med.

Anna: Vi har heller ikke snakket så mye om venner, og å ha det fra før av, at de har barn som de også er trygge på. Iallfall i starten, så finner de seg jo nye venner etter hvert, viser det seg jo veldig ofte, men i starten er det greit å ha andre barn de også kjenner.

Frida og Kari nevner også at i deres barnehage går grupper fra småbarnsavdelingen på den store avdelingen for å spise lunsj. De forteller også at i deres barnehage er barna med på å flytte tingene sine over på stor avdeling før de tar sommerferie.

Kari: Så får de være med på å levere kurvene sine på den nye avdelingen så de ser plassen sin før de går til ferie eller før planleggingsdagen. Da vet de hvor de skal, og de vet hvor tingene er.

Da barnehagelærerne ble spurt om de opplever at rutinene fungerer påpeker alle blant annet at covid-19 situasjonen har ført til utfordringer med å få til disse besøkene, og at de var nødt til å tenke annerledes og evaluere rutinene. Ellers opplever de at rutinene fungerer.

Frida: Sånn som jeg har erfart det de årene jeg har jobbet der til nå så har det fungert veldig greit. Det er jo ikke en stor barnehage så de vet jo hvor de forskjellige ulike avdelingene er, og alle voksne er veldig på og interessert i å bli kjent med de som skal komme. Når det var korona var det jo veldig vanskelig å få det til å fungere, men sånn var det jo overalt.

Anna: Besøksdager har jo vært vanskelig å få til især med korona, men det er også å ha barnegruppene klar tidsnok, ha personalgruppene klar tidsnok, som en på en måte er avhengig av for å få det godt til. Men jeg opplever at det har en virkning de gangene en får det til. Jeg vet at før korona så var det barn som, første gang de var på besøk så satt de bare på fanget til den voksne, mens gang nummer to og gang nummer tre så klarte de å gå litt mer ut og leke og utforske rommet.

Da barnehagelærerne fikk spørsmål om hvilke rutiner de tror kan bidra til barnas opplevelse av kontinuitet i overgangen, svarte de litt forskjellig. Line og Frida svarte begge at de i starten ikke har for mange endringer, at de begynner litt mykt. De forteller om de rutinene som er like på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling som måltidene på samme tidspunkt og daglige samlinger. Frida og Kari forteller at de også har samlingene til samme tid. Anna tenker på besøksdager og nevner også at de ansatte burde hospitert på de forskjellige avdelingene. Hun nevner også overføringsamtaler som en måte å sikre kontinuitet.

Frida: Det må jo være at de har, det må være mye av det samme i starten. Vi har jo måltid samme tidspunkt alle avdelingene, og samling. Men vi må se barna an, og hva

de har behov for, for at de skal få en så lik hverdag som de er vant med. Og til slutt så går det jo over i at de kommer over i de nye rutinene.

Anna: Jeg tenker sånn som besøksdager, men også hospitering, at ansatte hadde hospitert på småbarnsavdelingene og vært med dem der en dag eller to. Det er utrolig hvor fort en glemmer hvordan rutinene var på småbarnsavdeling, men også for å bli kjent.

Foreldrene:

Foreldrene ble blant annet spurt om de var klar over barnehagens rutiner for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Alle svarte at de visste litt om hvordan barnehagen gjorde det, med besøksdager og lignende. Foreldrene ga uttrykk for at de ikke var helt sikre på barnehagens rutiner, men fortalte det de visste og det de antok. Alle la også vekt på at situasjonen rundt covid-19 preget overgangen.

Unni: Jeg vet ikke om jeg vet sånn konkret hva de gjør, men jeg har jo tenkt da at de gjerne har litt sånn roligere dager, at det gjerne ikke er så veldig med aktiviteter lagt opp, at det ikke akkurat er da de skal ut på lange turer og gjør sånn og sånn da, men at de er mye på avdelingen og tar det litt rolig. At alle skal få bli litt kjent.

4.1.2 Forberedelse

Barnehagelærerne:

Barnehagelærerne hadde litt forskjellige svar på hvordan de forbereder barna på overgangen til storbarnsavdeling. Anna og Frida forteller at de ansatte på småbarnsavdeling forsøker å forberede barna ved å blant annet øve på påkledning og det å smøre maten selv. Line og Frida nevner at barna får med seg et skriv hjem med informasjon og bilde av de ansatte så de kan se på i sommerferien. Ellers sier barnehagelærerne at de ansatte på småbarnsavdeling snakker mye om det sammen med barna og går på besøk på avdelingen de skal gå på. De sier også at de bruker litt tid på å oppsøke de nye barna i utetiden eller dersom de ser dem ellers i løpet av dagen. Line reflekterer også over viktigheten med å gå på besøk og snakke med barna.

Line: Det blir jo snakket mye om det på avdelingene, men det er klart det å snakke rundt det og ha noen tanker rundt på forhånd, det er ikke det samme som når det skjer, det er det ikke, så det er uansett en stor overgang for dem. For de vet, ja jeg skal begynne på ny avdeling og sånn, men det er ikke alltid de skjønner realiteten av det. De ser kanskje for seg at, ja vi skal være på et annet rom, men da skal de samme voksne være der, og de samme barna skal være der, men så er det ikke sånn som de har tenkt. Så det er klart at det er jo kjempeviktig den biten i front, snakke mye om det, gå på besøk, prøve å forklare sånn at de kanskje får et større bilde av hva det er for noe, og at når dagen endelig kommer så har de litt mer forståelse av hva det skal gå i.

Jeg spurte barnehagelærerne om de brukte en form for overgangsobjekt eller grenseobjekt i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling og alle påpeker at dersom barna har behov for overgangsobjektet sitt, får de bruke det som en trygghet. Anna nevner også at de ved et tilfelle tok med leker som et barn hadde brukt på småbarnsavdeling opp på storbarnsavdeling som en ekstra trygghet. Da jeg spurte om dette var noe hun tenkte de kunne gjort til vanlig sa hun at det hørtes ut som en god ide. Frida spurte hva et grenseobjekt var og når jeg forklarte det trodde hun ikke at de brukte det. På et annet spørsmål svarte hun derimot at de passer på å ta med noen av lekene fra småbarn over på stor sånn at det er noe kjent for dem.

Foreldrene:

På spørsmål om hvordan barnehagen forbereder både barn og foreldre på overgangen svarte foreldrene at god informasjon var viktig. De påpeker også rutiner som besøksdager og det å ta kontakt med barna deres ute og når de ser dem for å bli kjent så tidlig som mulig. Unni sier også at det å få besøke avdelingen mens de andre barna også er der, kan være med på å forberede barna på at det faktisk er flere barn der. Mette trekker frem at de som foreldre får være med på å flytte tingene til de som skal begynne på storbarnsavdeling og på den måten får sett både barnets plass i garderoben og selve avdelingen.

Mette: Jeg kom på at når de tar sommerferie så får vi sammen være med på å bære bort tingene til den store avdelingen sånn at vi får se hvor plassen skal være og sånn, så det er veldig greit. Det merker jeg også nå, at lillebror som snart skal opp på stor avdeling, får være med storebror inn å leke av og til, gå litt på besøk, så det er bra.

4.1.3 Forskjeller

Barnehagelærerne:

På spørsmål om likheter og ulikheter på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling var forventninger ett av svarene som kom mest opp.

Anna: De møter noen helt andre krav og forventninger når de kommer opp. Selv om jeg vet hvor mye de prøver på småbarn, så er ressursene annerledes på storbarn som gjør at de må klare seg selv mye, mye mer.

Frida: Ja det kan jo fort bli sånn at forventningene fra de voksne kan være sånn at “nå er du på stor avdeling”, men da passer vi på at vi må huske på at, “nå har du hatt seksåringene, nå skal du ned igjen på treåringer”, da må du liksom gå tilbake noen år for å senke forventningene.

Andre ting som kom opp hyppig var voksentetthet, antall barn, større møbler og lengre avstander. Kari så også en stor forskjell i måten de ansatte utøver omsorg på.

Kari: Jeg føler man viser omsorg, og tenker på omsorg ganske forskjellig fra liten til stor. Jeg har jo vært på både småbarn og storbarn og jeg føler det er akkurat som de på stor glemmer litt hvor små barna er, og at de enda har et behov for den omsorgen som de er vant med fra småbarn.

Foreldrene:

Den største forskjellen på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling er ifølge foreldrene antall barn og antall voksne. Mette sier at for hennes barn var det positivt med nye og flere barn, da hennes barn fant seg nye venner som hun følte han klaffet bedre med. Foreldrene er enige i at med færre voksne er det mer kamp om oppmerksomheten og en stor overgang fra voksentettheten de er vant med fra småbarnsavdelingen.

Unni: Hvis jeg skal peke på en ting, så må det være det at det er så mye færre voksne, ja. Jeg tenker nok at det har mye å si. Hadde det vært mye flere barn, men likevel mye flere voksne, eller så mange som de er vant med, så hadde det nok vært lettere.

I tillegg poengterer Unni at det å finne sin plass blant nye barn, å gå fra å være eldst til å være yngst var en stor endring.

Som forelder forteller foreldrene at den største endringen var grad av informasjon og oversikt.

June: Det er nok hvor tett vi foreldre er på. At det ikke er samme informasjonen når de er så store. Og at det er flere barn. Jeg merker jeg ikke har samme oversikten over hvem alle de andre barna er. Så det er vel egentlig det. På småbarn føler jeg vi var mer tett på, for da trengte hun ofte at vi var med og leverte helt inn, kanskje i armene på de voksne.

Kontinuitet: likheter og ulikheter mellom barnehagelærerne og foreldrene

Barnehagelærerne gir alle uttrykk for at besøksdager på den nye avdelingen var en prioritering når det kom til å forberede barna på overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Det var også denne rutinen alle foreldrene fortalte at de visste om. Barnehagelærerne forteller også om flere rutiner for overgangen, men foreldrene fortalte at de ikke var helt sikre på disse rutinene. Foreldrenes kjennskap til barnehagens rutiner kommer derimot frem da de ble spurt om andre spørsmål. De nevner blant annet en foreldresamtale med barnehagelærer på småbarnsavdeling hvor de får informasjon om overgangen, barnets nye avdeling og de ansatte som skal være på den nye avdelingen. I den ene barnehagen har de som rutine at barnet og foreldrene får være med på å levere barnets ting på den nye avdelingen, dette trekker også Mette frem. Både barnehagelærerne og foreldrene trekker frem at det er en fordel om barnet får med seg en kjent voksen når det bytter avdeling, men bare den ene barnehagen har det som rutine. Alle foreldrene trekker også frem at de har inntrykk av at barnehagen har roligere dager i starten, uten for mye annet fokus enn å bli kjent. Dette er også noe som barnehagelærerne trekker frem at de fokuserer på. Barnehagelærerne trekker også frem overføringssamtaler med barnehagelærer på barnets daværende avdeling som en rutine. Dette er også noe Unni trekker frem. Når det kommer til forberedelser trekker foreldrene frem at god informasjon er viktig, mens barnehagelærerne blant annet trekker frem hvordan småbarnsavdelingene jobber for å forberede barna på de nye forventningene de vil møte på storbarnsavdeling. Både barnehagelærerne og foreldrene trekker frem besøksdager som viktig for å forberede barna på overgangen. For foreldrene er det antall barn og antall voksne som er den største forskjellen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling. Dette

var også noe barnehagelærerne påpekte, men det som kom mest opp blant barnehagelærerne var forventninger

4.2 Omsorg og tilknytning

4.2.1 Omsorg

Barnehagelærerne:

På spørsmål om hva barnehagelærerne legger i begrepet omsorg, og hva som kjennetegner god omsorg for barn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er de ganske samkjørte. Det som kommer opp er å ta vare på, kjærlighet, å få dekket fysiske behov og det å bli ivaretatt både fysisk og psykisk. Anna og Frida reflekterer også over at barn trenger ulik form for omsorg, og at ikke alle ønsker fysisk nærhet.

Frida: Bli kjent med barna slik at du kan vise din interesse og hva slags omsorg de trenger. Jeg har hatt noen som ikke har taklet trøst, hvis de er lei seg eller sinte, så vil de ikke ha trøst, de vil ikke du skal ta på dem. Men at du er der, det også er jo en form for omsorg. Du sitter der, du sier at jeg er her for deg, kom til meg når du er klar.

Da barnehagelærerne får spørsmål om hva som kan være utfordringene med å sørge for at barns behov for omsorg blir ivaretatt svarer de at barna er forskjellige og derfor har forskjellige behov. De er også samstemte i at de opplever at det er for lite tid og for få voksne. Anna nevner at de i overgangsprosessen tok inn ekstra bemanning for å bedre kunne dekke behovene. Hun mener det førte til at de klarte å møte barna på en helt annen måte.

Foreldrene:

I begrepet omsorg legger foreldrene det å ta vare på, være en trygg voksen og vise at du bryr deg. Av forventninger til omsorg for sitt barn i overgangsprosessen viser foreldrene til det å ta seg tid til barnet, bli kjent, se og anerkjenne barnet.

Mette: Nei, jeg forventer jo at de ser barnet mitt, at de ivaretar at han er liten, han er født seint på året, så det er også noe å tenke på. Han var jo bare to når han begynte. Så det er litt den forventningen at selv om han har begynt på stor avdeling så er han liten og trenger kanskje litt ekstra tid og omsorg i starten.

4.2.2 Trygghet og tilknytning

Barnehagelærerne:

Også på tilknytning og betydningen av tilknytning i overgangsprosessen er barnehagelærerne ganske samstemte. Alle trekker frem trygghet som et viktig element for god tilknytning og at trygghet er essensielt for en god overgang. Anna poengterer at dersom barna ikke har en trygg tilknytning så kan utviklingen stagnere. Frida legger vekt på at man som voksen ikke kan bestemme hvem barna får en tilknytning til, og at de ser an barna og legger opp til mest kontakt med den voksne barna er trygge på i starten. Kari trekker frem det å ha tilknytning til avdelingen man skal være på, og det å finne sin plass i gruppa.

Line: Det betyr mye. Det er jo det alt egentlig bygger på for å få et greit forhold videre. Har de ikke noe trygghetsforhold og kjenner noe tilknytning så har en mye å jobbe med. Da raser alt sammen for dem.

På spørsmål om hvordan rutinene er faglig begrunnet svarer alle barnehagelærerne at det også handler om trygghet.

Line: Det går jo i forhold til trygghet og trygghetssirkelen at det er, at det går på hva trygghet er med å gjøre alt. Er ikke barna trygge på det som skal skje så vil de ikke få noe greit forhold videre heller. Da raser alt i sammen.

Kari: Alt går jo som regel på trygghet, og at barna skal først. De skal på en måte føle seg trygge nok. Og så er det jo foreldresamarbeid, at de skal være trygge på at barna skal ha det godt, spesielt i overgangen, for da er både foreldre og barn forvirret skulle jeg til å si, det er mye for dem.

Anna: Og grunnen til at en skal ha den tryggheten, er jo for at ikke stresshormonet skal være skyhøyt på barna. Så er det jo når de allerede går i barnehagen, at det på en måte er vi i barnehagen som tar oss av den tilvenningen.

Foreldrene:

Om trygghet og hva som skal til for at deres barn opplever trygghet i barnehagen sier foreldrene at barna bør ha voksne som er interessert i barna, som ser og anerkjenner barna og som passer på at barna har det bra. Også her trekkes tid og voksentetthet inn.

June: Det å vite at det alltid er noen der for deg når du kommer, som du er trygg nok på om du er glad eller lei, eller uansett. En trygg ramme. Det er det å ha den voksne som hun kan snakke med, leke med, tørre å vise de sårbare sidene til.

Alle foreldrene følte at barnas behov for trygghet og omsorg ble ivaretatt når barnet deres byttet avdeling. De opplevde at de ansatte var forberedt og klare for å ta imot barna.

Unni: Ja, jeg føler jo at, stakkars, de voksne har gjort så godt de kan. Med litt varierende hell. Jeg føler de har blitt tatt godt imot og jeg føler de har vært klar over hvordan barna er og jeg føler absolutt de har prøvd å møte de der som de er, og tatt seg tid til dem. Det er det inntrykket jeg har.

4.2.3 En god overgang

Barnehagelærerne:

En god overgang kjennetegnes ifølge barnehagelærerne blant annet av tid, forberedelser, kommunikasjon og forutsigbarhet. De trekker frem det å ha en god dialog med foreldre og de ansatte på småbarnsavdeling. Når de snakker om tid, henviser de mest til å ha god tid til å bli kjent med de nye barna. Det de derimot legger mest vekt på når det kommer til å sikre barna en god overgang er trygghet.

Line: Da tenker jeg jo at det må være noe som er trygt og godt, at de kjenner at det er greit det som har vært, men det er kjekt og spennende det som jeg kommer til det og. Og at de har gode dager nokså fort etter det som har vært også. Men de skal jo få kjenne på det at dette er noe nytt, det er noe spennende, det er annerledes. Og så skal det få gå seg til slik at det blir greit.

Frida trekker også frem overgangsobjekt som noe hun er bevisst på for å gi barna en god overgang.

Frida: .. Jeg tenker på overgangsobjekt. At vi er veldig på at dersom de trenger en tut, kos, bamse, eller hva det er som er trygt for dem, så skal de få bruke det til vi ser at behovet begynner å avta. Vi er veldig rause på det. Det er jo det som er trygt for dem i denne overgangen.

Foreldrene:

For å få en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling trekker foreldrene frem litt forskjellige ting. June trekker frem at forberedelsene er viktige. Det å gå på besøk og bli kjent og trygge på de nye voksne. Hun sier at det at det fulgte med en voksen fra småbarnsavdeling var trygt og godt. Mette trekker frem at et godt samarbeid med barnehagen er viktig. God informasjon om hvordan barnehagen har tenkt å gjennomføre overgangen, slik at de kan snakke om det hjemme. Unni sier at det er viktig at de er trygge på de voksne når de skal begynne på ny avdeling og trekker frem at det er å foretrekke at det følger med en voksen fra småbarnsavdeling.

Unni: For mine barn så er det jo alfa omega at de føler seg trygge når de kommer over på storbarn. Og det har egentlig vært sånn med alle, at de har vært veldig trygge på småbarnsavdeling og klart seg veldig fint der, og hatt det veldig trygt og godt, og så har det for alle vært en stor overgang da, når de skulle opp til storbarnsavdeling.

Alle opplevde å bli tatt godt imot når de byttet avdeling, og at prosessen var god fra forberedelse på småbarnsavdeling til selve oppstarten på storbarnsavdeling. De opplever at de ansatte er bevisste på utfordringer som kan komme frem og på at dersom det lar seg gjøre så skal det følge med en voksen fra småbarnsavdelingen. Igjen trekkes voksentettheten frem som noe som kan være en begrensning.

Unni: Jeg føler jo at barnehagen har mange av de tankene i bakhodet da, når de skal få barna videre. Det føler jeg absolutt. Men så er det jo selvfølgelig, det blir jo begrenset av personalet og hvor mange det er, vikarer må jo brukes av og til og, korona ikke minst. Men jeg tenker meg at de gjør så godt de kan.

Omsorg og tilknytning: likheter og ulikheter mellom barnehagelærerne og foreldrene

På spørsmål om hva de legger i omsorg og hva som kjennetegner god omsorg for barn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er barnehagelærerne og foreldrene ganske samkjørte. Alle tar opp at det handler om å ta vare på, både fysisk og psykisk. Barnehagelærerne trekker frem at det er viktig å se det enkelte barnet, og foreldrene trekker frem at de forventer at de ansatte tar seg tid til å se, bli kjent med og anerkjenne barnet. Barnehagelærerne trekker frem at det kan være en utfordring at barna er så forskjellige og har forskjellige behov. Trygghet blir trukket frem av både barnehagelærere og foreldre som et vesentlig element for å få til en god overgang. Barnehagelærerne forteller at rutinene for overgangen stort sett er faglig begrunnet i trygghet. Foreldrene opplevde at barnas behov for trygghet og omsorg ble ivaretatt i overgangen. Både foreldre og barnehagelærere trekker frem forberedelser og kommunikasjon mellom hjem og barnehage som essensielt for at barna skal oppleve en god overgang. Barnehagelærerne trekker i tillegg frem tid og forutsigbarhet, mens Unni blant annet trekker frem at det er viktig at barna er trygge på de voksne på den nye avdelingen, og at det er å foretrekke at det følger med en kjent voksen fra småbarnsavdelingen. Foreldrene trekker også her frem voksentetthet og stabilt og kjent personale som viktig for å sikre barna en god overgang.

4.3 Foreldresamarbeid

Både barnehagelærerne og foreldrene påpeker flere ganger i løpet av intervjuene viktigheten av et godt samarbeid. Barnehagelærerne er samstemte i at det å bygge et godt forhold til foreldrene er mye av jobben med å sikre at barna har det bra. Det de trekker frem som viktigst i foreldresamarbeid er god kommunikasjon og god informasjonsflyt. Barnehagelærerne mener at det å ha kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon er viktig for å kunne møte barnet der det trengs. De er enige i at foreldrene kjenner barna best og at de sammen må finne ut hva som skal til for at barna skal få en best mulig barnehagehverdag. De trekker frem at en overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling kan være en stor omveltning for foreldrene også, og sier at en god del av deres oppgave er å trygge foreldrene i denne prosessen. Flere av dem bruker uttrykk som “trygge foreldre gir trygge barn” eller lignende. Kari trekker frem at dersom man har et godt forhold til foreldrene og et godt foreldresamarbeid, så er det lettere å ta de vanskelige samtalene. Anna mener at ansvaret for å få til et godt foreldresamarbeid ligger hos de ansatte.

Anna: Jeg tenker at det er vi som barnehagelærere, eller ansatte generelt, som har ansvaret for å få til et bra foreldresamarbeid. Det er litt det samme som i møte med barn, så er det vi som er de voksne. Men i møte med foreldrene så er det faktisk vi som skal være profesjonelle og skape et godt samarbeid. Det bør ikke være opp til foreldrene.

4.3.1 Involvering

Barnehagelærerne:

Da jeg spurte barnehagelærerne om hvordan foreldrene er involvert i overgangsprosessen svarte alle at foreldrene egentlig ikke er særlig involverte. De sa at foreldrene egentlig bare får informasjon om hvordan det skal være, men at de selvsagt kan komme med tanker, ønsker og bekymringer. Barnehagelærerne trekker derimot frem at foreldrene får mulighet til å være med inn på avdelingen dersom de ser at barnet deres trenger det. De oppfordres også til å la barna ha kortere dager i starten, dersom det er mulig.

Line: Nei mye skjer nok i barnehagen, så det er nok hvor mye en klarer å få til den dialogen. Det er nok der de er mest involvert, og så er det jo også det at vi prøver å oppfordre de til å ha god tid, iallfall de første dagene, når de skal komme på ny avdeling, at de må ha tid til å vente litt for å se at ting går greit, og gjerne bli med inn også der det er nødvendig.

Jeg spurte noen av barnehagelærerne som et oppfølgingsspørsmål om de synes det burde vært en rutine at foreldrene er med barna på en ny tilvenning de første dagene på ny avdeling. Frida svarte at hun ikke synes det var nødvendig på generell basis, men heller i spesielle tilfeller der barnet ikke finner trygghet på egenhånd. Senere i intervjuet sa Frida derimot at hun tror det kunne vært greit at foreldrene var med noen dager for å bedre få et innblikk i barnets liv.

Frida: Det er nye voksne, ny hverdag og det er ikke alltid foreldrene forstår, så ja, det hadde kanskje vært greit og hatt dem med et par dager i starten, mest for foreldrene sin del, for å se hvorfor barnet mitt er trøtt og lei.

Foreldrene:

Foreldrene påpeker at de ikke er særlig involverte i overgangsprosessen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. De er delte på om de kunne ønsket å være mer involverte. June sier at hun følte hun fikk såpass god informasjon at det ikke var behov for å være mer involvert. Mette og Unni sier at de godt kunne tenke seg å være mer involvert i prosessen. Mette trekker frem at jo mer de som foreldre kan være med, jo tryggere blir de selv.

På spørsmål om hvordan de som foreldre kan bidra til å forberede barna på overgangen er de enige i at å snakke om det er viktig. Å være positiv til overgangen og den nye avdelingen blir også trukket frem.

June: Vi snakket mye om det. Tok turen og lekte en del i helgene, snakket om hvor vi skulle gå inn og bare de forberedelsene på hvordan det skulle bli, så langt som vi visste. Ja, så egentlig det å involvere barnet litt i prosessen.

Mette: Det er jo å være litt på, ta litt ansvar selv også. Jeg spør jo mye og snakker mye med barnet mitt, snakker positivt om de voksne på avdelingen, og selvfølgelig barna, ja, prøve å gjøre det til en positiv opplevelse for han.

For å sikre at barnas behov for omsorg blir ivaretatt i overgangen sier foreldrene at det å være åpen med de ansatte og fortelle om forventninger er viktig.

Unni: Nei da tenker jeg jo at jeg kan fortelle hvordan mitt barn er, hvis det er en voksen som ikke kjenner barnet da, og hvordan jeg tenker at dette er for han, hvordan han reagerer hjemme, om han sier eller gjør noe spesielt i forhold til at han har kommet på en ny avdeling. Og har en god dialog med de nye på avdelingen. Eller hvordan jeg oppfatter hvordan det går med barnet. Prøve å ha et godt samarbeid og kommunikasjon.

4.3.2 Kommunikasjon

Barnehagelærerne:

Barnehagelærerne opplyser om at de ikke selv har kommunikasjon med foreldrene til de nye barna før de begynner på storbarnsavdeling. De treffer dem kanskje på bygget eller ute, men de har ikke noen kommunikasjon om overgangen. Foreldrene får informasjon om overgangen

og hva som skal skje via barnehagelærerne på småbarnsavdelingene. Informasjonen foreldrene får handler om hvilken avdeling barna skal gå på, hvilke ansatte som skal være på den nye avdelingen og hvordan barna forberedes i barnehagen. Foreldrene kan også på samtalen med småbarnsavdelingen komme med sine tanker om overgangen og eventuell informasjon de mener den nye avdelingen bør ha. Informasjonen overføres så fra barnehagelærer på småbarnsavdeling til barnehagelærer på storbarnsavdeling. Det er først når overgangen skjer at barnehagelærerne oppgir at de har direkte kontakt med foreldrene. Når denne prosessen er i gang påpeker barnehagelærerne at det er viktig å ha en god og ærlig dialog med foreldrene om hvordan prosessen går.

Line: Det er å snakke med foreldrene jevnt og trutt om hvordan dagen har vært og hvordan det går. Er det noe vi synes ser vanskelig ut? Og er det noe foreldrene synes ser vanskelig ut? Hva sier barna hjemme? Hvis det er noen som forteller noe der. For det er ikke alltid de sier det samme til oss i barnehagen som de sier hjemme. Så det er det å prøve å ha en god dialog med foreldrene hele tiden om hvordan ting går. Hvis ikke kan en plutselig stå langt ut på høsten og se at her er det faktisk noe som gjør at barnet ikke er lik hjemme som det er i barnehagen, vi kjenner ikke det ekte barnet fordi det ikke tørr å vise alt i barnehagen.

På spørsmål om hvordan barnehagelærerne tenker at foreldrene kan bidra til at barnas behov for omsorg blir ivaretatt i overgangsprosessen svarer de at det er viktig å snakke med barna om det. Foreldrene må være med på å trygge barna på at det blir greit, snakke varmt om avdelingen, engasjere seg og avklare forventninger til barnehagen. Barnehagelærerne trekker frem at foreldrene får tilbud om oppstartssamtale, men opplever at de sjelden takker ja til det.

Foreldrene:

Alle foreldrene trekker frem god kommunikasjon og informasjon som viktig for et godt samarbeid med barnehagen.

June: Det er den der jevnlig dialogen, at det er åpent, rom for å ta opp hvis det er noe. Og det trenger ikke å være noe stort heller, bare sånn der små hverdagslige ting, at det er enkelt å henvende seg.

Mette: Nei det er jo informasjon og tillit og at jeg føler de ansatte er interessert i barnet mitt og bryr seg om barnet mitt. Da er mye gjort. En god dialog.

Unni: Ja det må jo være god kommunikasjon begge veier. God informasjon begge veier, enkelt og greit.

På spørsmål om hvilken informasjon som deles mellom barnehagen og foreldrene svarer de at det hovedsakelig er barnehagen som kommer med informasjon om hva slags avdeling og hvilke voksne som skal være der. De savner å få vite informasjonen raskere, men sier at de får nok informasjonen så fort barnehagen selv vet hvordan det blir. Unni fortalte at hun tror det kunne hjulpet å si litt om hva hun tenker ville vært bra for hennes barn i forbindelse med overgangen. Foreldrene ble også spurt om de ble tilbudt en oppstartssamtale da barnet deres byttet avdeling. June kunne ikke huske, men sa at hun ikke var noe hun trengte heller. Mette sa at det ble skrevet i et fellesskriv at de kunne ta kontakt dersom de ville hatt det. Hun gjorde ikke det, men sier samtidig at dersom de hadde spurt henne ville hun nok takket ja. Unni kan ikke huske å ha blitt tilbudt en oppstartssamtale. Hun sier det ikke var noe hun savnet, da hun hadde en god dialog med barnehagen.

Unni: Det hadde sikkert vært greit å ha hatt en samtale der en kunne tatt opp forskjellige ting, men jeg vet ikke om det var noe jeg savnet egentlig. Det var en tøff overgang for alle mine, og jeg følte jeg hadde en ganske åpen dialog hele tiden med hvordan det gikk og hvordan det var hjemme. Det følte jeg.

Foreldrene ble også spurt om hvordan de tenkte barnehagens kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon kunne påvirke arbeidet med å sikre en god overgang. Alle var positive til at barnehagen burde vite om situasjonen rundt barnet sånn at de lettere skal kunne møte barnet slik det trenger.

June: Det er bare positivt. For eksempel at de var obs på at det hadde vært en liten endring i atferd etter at hun fikk en lillesøster. Og egentlig det at jeg opplever det at alle kjenner litt til barnet, av de voksne, uansett hvilken avdeling de hører til. Så det syns jeg er veldig positivt, og det at de har litt kjennskap til familiesituasjonen sånn utenom også, det tenker jeg bare er positivt.

Foreldresamarbeid: likheter og ulikheter mellom barnehagelærerne og foreldrene

Barnehagelærerne og foreldrene er enige i at et godt samarbeid er viktig for at barnet skal få en god hverdag i barnehagen. Det som trekkes frem fra begge perspektiv er god kommunikasjon og informasjonsflyt. Anna legger vekt på at ansvaret for et godt foreldresamarbeid ligger hos de ansatte i barnehagen. Både foreldrene og barnehagelærerne sier at foreldrene ikke er særlig involvert i overgangsprosessen. Det er mer at barnehagen gir informasjon om hvordan overgangen skal foregå, og foreldrene kommer med informasjon om sitt barn til barnehagelærer på barnets daværende småbarnsavdeling. Barnehagelærerne sier at foreldrene får mulighet til å være med inn på avdelingen dersom de ser at barnet trenger det. Både foreldrene og barnehagelærerne er delte på om de skulle ønske foreldrene var mer involvert i overgangsprosessen. Mette og Unni forteller at de kunne tenke seg å være mer involverte, mens June sier at hun fikk så god informasjon at hun ikke følte det var et behov. Frida sier at det kunne vært en fordel om foreldrene var med de første dagene, slik at de kunne fått et bedre innblikk i barnehagehverdagen. Barnehagelærerne og foreldrene er også samkjørte i at det stort sett er barnehagen som kommer med informasjon til foreldrene, og ikke motsatt. De påpeker også at de ikke har direkte kommunikasjon før etter selve overgangen, da informasjonen om overgangsprosessen kommer på foreldresamtale som foreldrene har med barnehagelærer på småbarnsavdelingen. Foreldrene er derimot delte på om de hadde ønsket en oppstartssamtale da barnet byttet avdeling. Barnehagelærerne forteller at foreldrene sjelden takker ja til en oppstartssamtale. Begge parter trekker derimot frem at det er positivt at barnehagen har kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon.

4.4 utfordringer

I løpet av intervjuet kom det frem forskjellige ting barnehagelærerne ønsket å endre på, samt ting de ikke var helt fornøyde med. Det handlet om endring eller bevisstgjøring av rutiner, men også ting som barnehagene selv ikke kan gjøre noe med, som bemanningsnormen. Foreldrene var stort sett fornøyde med hvordan barnehagen arbeidet med overgangene, men også foreldrene trekker frem bemanning som et forbedringspotensiale.

4.4.1 Bemanning

Barnehagelærerne:

Flere ganger nevnte barnehagelærerne at bemanning var en utfordring i det daglige arbeidet. Som nevnt tidligere satte den ene barnehagen inn ekstra bemanning i oppstarten for å lettere kunne møte barna og sørge for at alle ble sett. Barnehagelærerne nevner flere ganger at de ikke har nok tid, men at de må bruke den tiden de har så godt så mulig. Både Anna og Frida trekker frem at plantiden og det pedagogiske arbeidet legges til side i oppstarten for å være mest mulig med barna. Anna og Line trekker også frem hvor stor forskjell det er på bemanningen på småbarn og storbarn.

Line: Det er klart det er jo andre forhold når det er flere barn, hvor tettere på en kan være der. Det er en utfordring i forhold til antall voksne og ofte dobbelt så mange barn. Det er liksom fra den ene dagen til den andre så går de fra å telle som to til å telle som en, så den forskjellen kan være viktig å være obs på altså, for plutselig er det mange flere barn de skal forholde seg til, og kjempe om de samme voksne samtidig, slik at det har utrolig mye å bety selv om en gjerne har mange av de samme tingene i løpet av dagen.

Foreldrene:

Som nevnt har voksentettheten blitt trukket frem flere ganger av foreldrene. På spørsmål om de tenker barnehagen kunne gjort noe annerledes i arbeidet med overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling sier foreldrene at de er fornøyde og at de ikke tenker barnehagen kan gjøre så mye mer.

Mette: Nei, jeg tror ikke egentlig det. Jeg tror de har gjort så godt de kunne etter de forutsetningene som var. De er ikke flere voksne enn de er, og det er jo ikke noe de kan gjøre så veldig mye med.

Unni: Det er jo ikke sånn at dere er mer bemannet de månedene for å kunne få til en god overgang der.

4.4.2 Rutiner

Barnehagelærerne:

Av rutiner barnehagelærerne ønsker å forbedre er det særlig dette med å ha mer tid som kommer frem. I den barnehagen som ikke har som fast rutine at en kjent voksen følger med barna fra småbarnsavdeling er begge barnehagelærerne enige i at det hadde vært en fordel, men at de ser utfordringene med det, både i forhold til hensyn til forskjellige ansattes helse, og med tanke på at det er barn fra tre småbarnsavdelinger som skal både deles og samles på to storbarnsavdelinger. Anna trekker også frem at hun tenker det kunne vært en fordel om vaktlistene på sommeren tok hensyn til både å plassere de ansatte med noen av de nye voksne, men også at barna flyttes i løpet av sommeren og med det får mer tid til å bli kjent på den nye avdelingen i roligere omgivelser. Hun tenker også at de ansatte på storbarn som en rutine kan hospitere på småbarnsavdelingene både for å bli kjent med barna de skal møte til høsten, men også for å få en påminnelse av barnas alder og modningsnivå. Kari trekker frem at en kan begynne tidligere med besøk og at småbarnsavdelingene leker på avdelingen mens de store er borte og lignende.

Anna: Jeg tenker jo at det er viktig å jobbe med å bli kjent med barna før de flytter. Især fordi det ikke alltid er mulig at det følger med noen, og gjerne at det ikke er en trygg person, så er det viktig at alle er med og bygger trygghet til barna

Foreldrene:

Foreldrene svarer at de tenker at barnehagen har gode rutiner for denne overgangen og at de gjør så godt de kan.

Unni: Nei, men jeg føler egentlig at barnehagen har gode rutiner på det, og at vi som foreldre kan jo sitte og tenke og mene mange ting, men så tenker jeg jo at de voksne i barnehagen ønsker alle barna det beste, og jeg tenker at de hadde ikke tatt valg som de ikke følte var til barnets beste, så jeg tenker jo at vi som foreldre, det er jo litt vår oppgave å stole på at de voksne i barnehagen gjør det da. Det beste hadde jo vært om man kunne startet enda før med å gjøre de vant, jo tidligere jo bedre, men det er jo visse begrensninger som hele tiden kommer, med korona og barnehageopptaket og alt det der som gjør at det ikke er klart i januar.

June: Nei, egentlig bare det å fortsette videre. Være klar når de kommer og tar imot barna. I starten også, at foreldrene skal jo også bli kjent med de nye voksne. Bruke tid på det, hvem er vi og hvem er de? Nå har ikke jeg hatt behov for noe sånn spesielt annet enn det vanlige, så sånn som jeg ser det så er det veldig bra. Det har egentlig vært en god prosess føler jeg. Det har ikke vært noen sånne utfordringer som jeg kan komme på, annet enn et jeg var litt nervøs før hun skulle opp, men så gikk det jo bra. Så jeg kommer egentlig ikke på noe

Foreldrene svarer at de stort sett er fornøyde med barnehages rutiner, men som nevnt svarer de tidligere at de ikke er så veldig kjent med rutinene, at det de nevner er antakelser basert på informasjon de får fra barnehagen.

Utfordringer: likheter og ulikheter mellom barnehagelærerne og foreldrene

Barnehagelærerne og foreldrene er helt samkjørte i at bemanning er en utfordring når det kommer til overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling. De trekker frem flere ganger at voksentetthet er den største endringen for barna og at dette er noe som kunne vært bedre. Barnehagelærerne trekker også frem at de skulle hatt mer tid til hele overgangsprosessen. Foreldrene opplever at barnehagen gjør så godt de kan med de ressursene de har og sier at barnehagen bare må fortsette den gode jobben de gjør.

4.5 Barnehagelærerrollen

I intervjuet ble barnehagelærerne på flere ulike måter spurt om deres rolle som barnehagelærer i denne overgangen. De hadde litt forskjellige tolkninger og svar på hvordan de som barnehagelærere jobber med å sikre barn en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Noen av dem la vekt på organisering og veiledning av ansatte, noen på forberedelse og noen på deres eget møte med barna. Foreldrene skilte ikke i intervjuet mellom barnehagelærer og de øvrige ansatte, og forventninger til barnehagen ble dermed et felles anliggende for hele barnehagen, og ikke til barnehagelærer spesifikt.

4.5.1 Organisering

Når spurt om hvordan de som barnehagelærere arbeider med å sikre en god overgang legger Anna hovedsakelig vekt på organisering og veiledning av ansatte. Hun sier at hun organiserer besøksdagene og tenker ut hvilke voksne som skal være hvor når de gjennomføres. Hun sier også at det er hennes ansvar å få gjennomført overføringssamtaler og informert de ansatte videre. Hun forteller også at hennes oppgave er å lese barna og se hvem de er trygge på, for så å legge til rette for at barna kan være sammen med de voksne som de har best relasjon til i starten. Hun trekker også frem at hun noen ganger må veilede de andre ansatte på hvordan de best kan møte barna og hjelpe dem å selv reflektere. Line trekker frem at å sikre barna en god overgang preget av omsorg og trygghet ikke bare er hennes jobb, men et felles anliggende for alle på avdelingen.

Line: Da tenker jeg jo at det er noe jeg skal gjøre sammen med resten av de voksne på avdelingen. Det er ikke noe jeg skal gjøre alene. Vi må dra lasset sammen, og så må vi være der for barna, og spesielt da i oppstarten.

4.5.2 Forberedelse

Barnehagelærerne er enige i at å starte tidlig med å forberede barna er viktig. De sier at de oppsøker barna for eksempel ute og forsøker å bli kjent med dem og foreldrene. Kari trekker frem at overføringssamtalen bidrar til at hun er mer forberedt på å møte barnet.

Barnehagelærerne trekker frem at det er vesentlig å vite litt om barnet på forhånd slik at de lettere kan skape et bånd.

Line: Jeg tenker jo det å prøve å bli kjent med barna på forhånd, ikke bare plutselig stå den dagen og prøve å ta imot en gjeng som jeg ikke kjenner i det hele tatt. At det er noe av det viktigste jeg kan gjøre. Både finne ut litt bakgrunn om dem, og også det å bli kjent med dem, snakke med dem, se at de har sett meg og vet hvem jeg er, for da er jeg kanskje et kjent ansikt, og selv om de ikke kjenner meg så godt så vet de hvem jeg er og at jeg hører til der sammen med dem.

4.5.3 Møtet med barna

Å møte barna på en god måte er noe barnehagelærerne er opptatt av. Å være tilgjengelig, sitte på gulvet og å være sensitiv blir poengtert. Det å være skikkelig til stede og vise at de ønsker å være med barna blir også trukket frem som viktig.

Frida: Å være veldig sensitiv, prøve å lese barna litt på hvilken tilnærming jeg kan ha til de ulike barna. Gå å snakke med dem, bli kjent med de i forkant, og ja, bare snakke litt med foreldrene, før de begynner, høre litt hva de liker, hva behovene deres er. Sensitivitet er jo viktig.

Det å være skikkelig til stede og vise at de ønsker å være med barna blir også trukket frem som viktig. Anna trekker frem at de voksne forsøker å være like i måten de møter barna på, og at de ved å være en tilknytningsbasert barnehage har fått kjennskap til tilknytning og det å være en varm voksen, som setter fornuftige grenser for barna. Hun trekker derimot også frem at det likevel er ulikt hvordan de voksne møter barna. Det mener hun skyldes forskjellige personligheter, eller at noen ikke har forstått teorien. Hun påpeker at det da er barnehagelærernes ansvar å veilede personalet, slik at alle har en felles kunnskapsforståelse.

Anna: Som pedagog må man ofte veilede de andre ansatte, og få alle med på laget. Det nytter ikke å prøve å gjøre jobben på egenhånd.

Anna reflekterer mye over sitt ansvar som barnehagelærer, og er den eneste som trekker frem at det er barnehagelærerens ansvar å veilede de andre ansatte dersom hun opplever at de ikke møter barna på en tilfredsstillende måte. De andre barnehagelærerne trekker derimot frem ved andre anledninger at det er viktig å ha et godt samarbeid, både på avdelingen og med barnets tidligere avdeling, da de ikke skal gjøre jobben alene.

5 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte sammenhenger mellom det som i teorien kjennetegnes som en god overgang, mot det informantene i studien min anser som en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Jeg vil komme inn på de forskjellige aspektene ved overganger og ved hjelp av teori, forskning og empiri forsøke å svare på problemstillingen min «*Hvordan legger barnehagelærerne til rette for overgangene fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hva slags opplevelser har foreldrene fra disse overgangene?*»

Underkapitlene i drøftingsdelen vil bygge på resultatene, men med noen sammenslåinger og oppdelinger. Temaene vil i denne delen være delt i: *kontinuitet, omsorg, tilknytning og foreldresamarbeid*. I resultatdelen har jeg også temaene *utfordringer og barnehagelærerrollen*, men her i drøftingen vil disse naturlig flettes inn i de ovenfornevnte temaene. Overskriftene til alle underkapitlene er hentet fra sitat fra informantene under gjeldende kategori. I tillegg er det til slutt lagt til et tema kalt *en god overgang*, hvor jeg ser på hva som kjennetegnes som en god overgang, trekker sammen hovedfunnene fra de andre temaene og drøfter dem sammen som en helhet.

5.1 Kontinuitet: «Det må være mye likt i starten»

Barnehagelærerne forbinder kontinuitet med noe som skal skje over lengre tid. Det skal være en sammenheng slik at overgangen ikke blir for brå for barna. De sier at overgangsprosessen ikke er ferdig selv om det ikke lengre er første uka av nytt barnehageår. Alle er samsvarte i at det er viktig å bruke god tid i overgangen for at overgangen skal bli så god som mulig for barna. Det nevnes at å jobbe sammen med småbarnsavdelingene barna kommer fra kan være til hjelp med å skape kontinuitet i overgangen. Barnehagelærernes oppfatning av kontinuitetsbegrepet er i tråd med det Lillejord et. al og Hogsnes sier. Lillejord et. al viser som nevnt til Store norske leksikons definisjon som sier at kontinuitet er en uavbrutt sammenheng eller vedvarende utvikling, mens Hogsnes sier at begrepet kontinuitet gir assosiasjoner til begrepet sammenheng (Lillejord et. al, 2015, s. 53; Hogsnes, 2016, s. 2).

Rutiner for overgangsprosessen

Alle barnehagelærerne gir uttrykk for at det er nedfelt rutiner for overgangsarbeidet. Som nevnt varierte det hvordan disse rutinene ble brukt og forstått. Barnehagelærerne som var fra de samme barnehagene gjenga rutinene litt forskjellig. Hovedelementene var de samme for barnehagelærerne som jobbet i samme barnehage, men i og med at noe av det praktiske var forskjellig, kan det se ut som om barnehagelærerne har ulike erfaringer og fokusområder. Det som imidlertid gikk igjen i alle barnehagene var det med besøksdager, hvor barna fra småbarnsavdelingene som skulle begynne på storbarnsavdeling går på besøk på den nye avdelingen i løpet av våren før de skal begynne. Disse besøksdagene knytter jeg til fysisk kontinuitet som handler om sammenhenger mellom fysiske miljø (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). Ved å la barna få utforske den nye avdelingen vil de kunne kjenne seg igjen når de skal begynne til høsten. De la også vekt på at de første besøksdagene er sammen med voksne de er trygge på, og mens de barna som går på avdelingen fra før er borte, før barna etter hvert får møte barna som skal være der sammen med dem, samt de nye voksne. Besøksdagene kan også trekkes opp mot sosial kontinuitet ved at barna etter hvert blir kjent med både de nye voksne og de andre barna på den nye avdelingen, og med det vil kunne forstå sosiale koder og relasjoner i den allerede eksisterende barnegruppa de snart skal bli en del av (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). Her trekker jeg også paralleller til Winnicotts teori om verden i små doser (Abrahamsen, 2015, s. 138). Barna introduseres her for verden og utfordringene i små doser. Ved å gradvis introdusere nye voksne og barn får barna tid og rom til å ta innover seg og bearbeide det som skjer rundt dem. Det støttes også av Bronfenbrenner som påpeker at det er viktig med kontinuerlig fortsettelse av koblinger mellom de ulike aktørene av barnets mesosystem (Brooker, 2008, s. 21). Foreldrene ga uttrykk for at de delvis kjente til barnehagens rutiner og nevnte besøksdag som en av rutinene de trodde barnehagen hadde i overgangsarbeidet. Den ene barnehagen hadde også som rutine at barna sammen med foreldrene fikk bære over tingene sine fra småbarnsavdelingen til storbarnsavdelingen når de tar sommerferie. Det var også en ting som foreldre satte pris på, da de også fikk sett hvor barnet skal være.

En kjent voksen

Barnehagelærerne forteller også at de gjennomfører overgangssamtaler med pedagogisk leder fra småbarnsavdelinger for å få informasjon om barnet fra de som allerede kjenner det godt.

Denne samtalen vil kunne bidra til å styrke den kommunikasjonsmessige kontinuiteten og gjøre det lettere å møte barnet der det trenger å bli møtt (Hogsnes & Moser, 2014, s. 4). Barnehagelærerne var også enige i at det er en fordel at det følger en kjent, trygg voksen med barna når de skal bytte avdeling, men bare den ene barnehagen hadde dette som fast praksis. Anna, som er fra den barnehagen som ikke har som rutine at det følger med en voksen, påpeker derimot at det for henne er viktig at barna har med noen av vennene sine når det skal bytte avdeling. Å ha med noen som er kjent for barna knyttes til sosial kontinuitet og Hogsnes og Moser påpeker at det er lettere for barna å håndtere nye krav og forventninger dersom man har en sikker base. Undersøkelsen de viser til forteller også at det er viktig for barna å ha med seg en kjent pedagog når barna går fra barnehagen til skolen (Hogsnes & Moser, 2014, s. 12). I Bronfenbrenners teori er også viktigheten av å ha med seg en kjent person i en overgang understreket (Brooker, 2008, s. 21). Foreldrene påpeker også at det å ha med seg en trygg og kjent voksen er fordel for at barna skal få en god overgang, men at de ser utfordringene med at dette alltid lar seg gjøre. En voksen som barnet har med seg fra småbarnsavdeling kan også bidra til både filosofisk og kommunikasjonsmessig kontinuitet. Filosofisk kontinuitet knyttes til pedagogiske og verdimeslige forutsetninger (Hogsnes & Moser, 2014, s. 13) I dette tilfellet kan en som har jobbet på småbarnsavdelingen videreformidle verdisyn og jobben de gjorde på småbarnsavdelingen til de ansatte på storbarnsavdelingen. Dersom barnet opplever å bli møtt på en tilsvarende måte som det er vandt med, kan det øke barnets følelse av kontinuitet.

Det daglige arbeidet

Da informantene ble spurt om hvilke likheter og ulikheter de fant mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling svarte barnehagelærerne at de i starten ikke har for mye aktiviteter og heller har fokus på å la barna bli kjent og starter litt mykt. I forhold til daglige rutiner sier de at det er mye som er ulikt, som at barna i utgangspunktet er ute på ettermiddagen i stedet for på formiddagen eller at det er mer aktiviteter og opplegg. Mens det i barnehagen til Anna og Line er samlinger på forskjellige tider på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling, sier Frida og Kari at de har samlinger på samme tidspunkt uavhengig av om de er på småbarnsavdeling eller storbarnsavdeling. En myk start på ny avdeling med lite aktiviteter og mer tid til å bli kjent vil jeg knytte til både filosofisk kontinuitet og igjen verden i små doser (Hogsnes & Moser, 2014, s. 13; Abrahamsen, 2015, s. 138). Filosofisk kontinuitet handler som nevnt om de pedagogiske og verdimeslige forutsetningene, og ved å la barna få en myk start uten for mange aktiviteter eller endringer kan barnas hverdag bli mer lik som den de er vandt med fra småbarnsavdeling, og dermed få en mer glidende overgang til storbarnsavdeling med små

doser og drypp etter hvert. Barnehagelærerne påpeker også at det stilles andre forventninger og krav til barna på storbarnsavdeling enn på småbarnsavdeling. For store forskjeller i hvordan barna blir møtt og deres mulighet for å få hjelp vil kunne påvirke både filosofisk, sosial og fysisk kontinuitet. Barnehagelærerne påpeker at de på småbarnsavdeling jobber med å forberede barna og gjøre dem mer selvstendig i aktiviteter som påkledning og smøremåltid, men at det uansett blir en overgang, både for barna og de voksne. Frida påpeker at man som voksne må justere forventninger og huske på at barna som kommer fra småbarnsavdeling enda er ganske små. Kari ser også en forskjell i hvordan de ansatte på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling utøver omsorg for barna. Dersom det er tilfelle vil også dette kunne være med på å svekke barnas opplevelse av filosofisk kontinuitet, da de ansatte på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling har forskjellige omsorgs- og verdisyn. Anna peker på mangel på ressurser som en stor endring, og at barna derfor må klare seg mye mer selv.

Voksnetthet

Det både barnehagelærerne og foreldrene pekte på som den største endringen handlet om antall barn og antall voksne. Barna skal nå dele de voksne med dobbelt så mange barn og alle informantene pekte på dette som en utfordring med å skape en god overgang for barna. Dette støttes blant annet av Hogsnes og Moser som sier at færre voksne og flere barn kan oppleves som en mangel på både fysisk og sosial kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). I en av barnehagene satte de inn ekstra personale de første månedene for å kunne møte barna på en bedre måte, noe som vil være med på å styrke kontinuiteten. Barnehagens bemanning vil også ha en påvirkning på barnehagens kvalitet på alle plan. Direkte påvirker lavere voksnetthet barnehagens strukturelle kvalitet, som handler om fasiliteter og bemanning (Sylva, 2010, s. 71). Konsekvensene av lav bemanning og personale som ikke føler de strekker til, kan gå utover mulighetene til å bygge relasjoner, samt barnas læringsmuligheter og læringsmiljø som alle går under prosesskvalitet. Den siste, resultat kvalitet handler blant annet om konsekvensene hvert enkelt barn får av barnehagen på lang sikt (Sylva, 2010, s. 71). Dersom barna over lengre tid opplever at de voksne ikke er tilgjengelige, eller at det er for mange å kjempe med om oppmerksomheten, kan man gjerne se konsekvenser av det også på lang sikt. Også Bjørnstad og Pramling Samuelsson fant i sin studie at barnehager av høy kvalitet var preget av høy bemannings- og pedagogtetthet med et stabilt personale (Bjørnstad & Pramling Samuelsson, 2012, s. 5). I GoBaN-studien fant de at barnehager med høy kvalitet var blant annet kjennetegnet av varme, entusiastiske voksne med høy kompetanse og erfaring som jobber etter en helhetlig pedagogikk med hensyn til barns omsorg, lek, læring og danning

(Alvestad et. al, 2019, s. 70). Dette støttes også av Aslanian, som hevder at kjærlighet berører alle aspekter ved barnehagepedagogikken og at varme og trygge relasjoner mellom barn og barnehagelærere kjennetegner kvalitet i barnehagen (Aslanian, 2016, s. 16). Det å kunne være en varm, entusiastisk voksen, samt å skape gode relasjoner med alle barna kan derimot være en utfordring å få til dersom det ikke er nok personale. Barnehagelærerne påpeker at det pedagogiske arbeidet legges til side i starten for å kunne bruke mest mulig tid på selve avdelingen. Line påpeker at det er viktig å være obs på forskjellen på bemanning, og at det derfor er enda viktigere å i starten gjøre hverdagen til barna så lik som på småbarnsavdelingen som mulig.

Bevissthet rundt overgangsarbeidet

Da barnehagelærerne fikk spørsmål om hvordan rutinene for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er faglig begrunnet svarer alle at det handler om trygghet. Dette støttes blant annet av det Hognes sier om å la barna bli kjent med det nye miljøet på forhånd for å bidra til barnas opplevelse av trygghet og fysisk kontinuitet (Hognes & Moser, 2014, s. 3). Ingen av barnehagelærerne ga uttrykk for at dette med kontinuitet spesifikt var noe de tenkte mye over, men barnehagens rutiner bar preg av at det likevel jobbes mye med, om da gjerne ubevisst. Både barnehagelærerne og foreldrene påpekte derimot at situasjonen i barnehagene under covid-19 gjorde forberedelsene vanskeligere og gjorde at de måtte tenke annerledes. På denne måten ble arbeidet evaluert og justert ut fra behov. Her kom blant annet den ene barnehagen frem til at det å la en voksen fra den nye avdelingen hospitere på småbarnsavdelingen en hel dag/uke var en god løsning som de også ville ta med seg videre. Dette vil jeg også knytte opp til sosial kontinuitet da barna kan bli kjent med voksne fra den nye avdelingen på forhånd og i trygge omgivelser. Noe annet som kan bidra til barns opplevelse av kontinuitet er å benytte seg av et grenseobjekt (Tveitereid, 2019, s. 122). Et grenseobjekt kan fungere som en bro mellom det kjente og det ukjente. Da barnehagelærerne fikk spørsmål om de brukte overgangsobjekt eller grenseobjekt i denne overgangen fortalte alle at dersom barna hadde behov for overgangsobjektet sitt, så fikk det bruke dette. Ingen av dem sier at de bevisst bruker et grenseobjekt for å få en kontinuitet mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling, men at de i noen tilfeller har tatt med leker fra småbarnsavdelingen som en ekstra trygghet og at det har fungert bra. Både Anna og Frida reflekterer over at det kan være lurt å gjøre dette som en bevisst handling. I motsetning til overgangsobjekt, som en personlig for enkeltbarnet, kan grenseobjekt også bidra til tilhørighet og fellesskap, da barna nå er felles om en opplevelse som overføres til den nye settingen.

Grenseobjekt er altså ikke nødvendigvis et fysisk objekt, men inkluderer også dialog og aktivitet (Tveitereid, 2019, s. 122).

5.2 Omsorg: «Jeg er her for deg, kom til meg når du er klar»

Det er mange ulike måter å se på begrepet omsorg, og hva som da kjennetegner god omsorg for barn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Barnehagelærerne er ganske samkjørte i deres syn på omsorg, og er alle inne på å ta vare på, kjærlighet og å få dekket både psykiske og fysiske behov, som viktige aspekter ved omsorg. Dette samsvarer med de fleste perspektivene på omsorg i teorikapittelet. Tholin snakker om fire elementer i omsorgsbegrepet; et relasjonelt element, et handlingselement, et følelsesmessig element og et moralsk element (Tholin, 2003, s. 47). Hun skiller også mellom fysisk og psykisk omsorg, som også informantene snakket om. Også Allardt sier at mennesker ikke bare trenger å få dekket sine behov for fysiske og materielle ressurser og goder, men også kjærlighet, omsorg og muligheter til å leve ut sine sosiale identiteter (Winger & Eide, 2018, s. 49). Foreldrene la også vekt på det å ta vare på og å vise at man bryr seg, da de skulle forklare ordet omsorg. De pekte også på å være en trygg voksen som viktig ved omsorg. Deres forventninger var at de ansatte tok seg tid til barnet, ble godt kjent, samt at barnet deres ble sett og anerkjent. Mette sa også at hun forventet at personalet ivaretar at barna enda er små, selv om de har begynt på stor avdeling. Noddings beskriver den omsorgsfulle som en som forsøker å forstå barnets intensjoner og viser at hun bryr seg om barnet (Hansen, 2016, s. 35). Kjærlighet blir som nevnt også trukket frem som et viktig aspekt ved omsorg, men ifølge Aslanian er det omsorg som faller innunder kjærlighetsbegrepet, og ikke kjærlighet som faller innunder omsorgsbegrepet (Aslanian, 2016, s. 19). Ifølge Aslanian er omsorg et konkret begrep, mens kjærlighetsbegrepet peker mot eksistensielle og etiske spørsmål. Også Kant mener at kjærligheten er et instinktivt grunnlag og forutsetning for omsorg (Hansen, 2016, s. 36). Barnehagelærerne forteller at det kan være vanskelig å sikre alle barn en god overgang preget av omsorg, da de opplever at de er for få voksne. Eidsvåg snakker om begrepet bærekraftig omsorg, som handler om at de ansatte må opptre som et omsorgsfellesskap, da det kan være mange behov, høye ambisjoner, men få ressurser (Eidsvåg, 2021, s. 29). Bærekraftig omsorg kan også ses mot det Eidsvåg sier om rettferdighet i omsorg (Eidsvåg, 2021, s. 125). Rettferdig fordeling av omsorg vil være at alle barna ender opp med en del som er tilstrekkelig når godene er fordelt. Dette ses også i lys av den siste fasen av Trontos modell, som trekker inn omsorg i demokratiske rammer (Eidsvåg, 2021, s. 38). Med begrensede

ressurser vil det være vanskelig å sikre resultatlikhet for alle barna, og sørge for at den omsorgen barnehagelæreren gir et barn ikke påvirker et annet barns mulighet for å motta samme type omsorg.

Omsorgsetikk

Barnehagelærerne peker på at forskjellige barn har forskjellige behov for omsorg, noe jeg ser i sammenheng med Noddings motivational displacement theory. Det interessante med denne teorien er at det i hovedsak er mottakeren av omsorg som bestemmer om handlingen er omsorg eller ikke (Eidsvåg, 2021, s. 33). Med denne teorien i bakhånd, vil man da ikke kunne møte barna på samme måte. Man må være sensitiv og forsøke å møte barna på deres premisser for å lettere kunne oppfatte hva som er omsorg for dem. Barnehagelærerne reflekterer blant annet over at ikke alle barna ønsker fysisk nærhet dersom de er leie seg. For noen er det nok å vite at du er i nærheten. Det vil også være forskjellige behov, da noen av barna som kommer fra småbarnsavdeling gjerne trenger hjelp til å få mange av sine fysiske behov dekket, som ny bleie eller hjelp med måltidene. Winger og Eide påpeker viktigheten av å være sensitiv overfor barnas yringsmåter og reaksjoner, slik at barnehagelæreren kan handle på en ansvarlig måte (Winger & Eide, 2018, s. 51). Tholin peker på at ansvaret for å vurdere om omsorgen er riktig, ifølge Noddings' teori, dermed ligger fullt og helt på omsorgsmottakeren, og at det ikke alltid kan fungere på den måten (Tholin, 2003, s. 62). Barn uten verbalspråk vil for eksempel ikke kunne fortelle om det var denne formen for omsorg det trengte. I tillegg er det noen tilfeller at man som omsorgsgiver må handle mot omsorgsmottakers vilje, for eksempel til det beste for deres helse. Trontos modell presiser også at mottakeren ikke alltid er i stand til å respondere, og at det derfor ikke alltid er mottakeren av omsorgshandlingen som gir tilbakemelding på omsorgshandlingen (Eidsvåg, 2021, s. 38). Det er også et poeng at selv om det er omsorgsmottakeren som avgjør hva som er omsorg for dem, er det i en relasjon mellom voksen og barn, den voksne som innehar makten til å utføre omsorgshandlingene (Eidsvåg, 2021, s. 35; Hansen, 2016, s. 37). Eidsvåg påpeker at det derfor er viktig å være bevisst på denne maktposisjonen, da man lett kan utøve makt uten å være klar over det, eller å utføre makt og kamuflere det som omsorg (Eidsvåg, 2021, s. 32). Dette kan også trekkes til barnesyn, da det vil handle om hvordan barnehagelæreren ser på barn og deres behov for omsorg (Bae, 2007). Tholin mener derimot at det sentrale i Noddings' tilnærming er at man som barnehagelærer må være fokusert og bevisst på hvordan mottakeren responderer på omsorgen Tholin, 2003, s. 62). Foreldrene trekker frem at det er viktig med voksne som er interessert i barna deres, som tar seg tid og

passer på at barna har det bra. De påpeker også at de ansatte virker bevisste på utfordringer som kan komme i overgangen og jobber med å gjøre overgangen så god og trygg som mulig.

5.3 Tilknytning: «En trygg ramme»

Ifølge O'Connor er det å forstå tilknytningsteori et viktig steg mot å forstå to viktige aspekter ved fenomenet overganger. Hun mener altså at det å ha en trygg base og emosjonell resiliens er viktig for en god overgang (O'Connor, 2013, s. 2). Også Drugli et. al (2020, s. 19) påpeker viktigheten av gode opplevelser med overganger tidlig i barnets liv til utvikling av resiliens. Dette illustrerer viktigheten av gode overganger preget av trygghet og omsorg. Trygghet blir trukket frem av både barnehagelærere og foreldre som det mest vesentlige for en at barna skal få en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Trygghet handler ifølge Røthle om at barna får forutsigbarhet og stabilitet (Røthle, 2014, s. 133). June forteller at en voksen som fungerer som en trygg ramme, som barnet kan vise de sårbare sidene sine til, er viktig for at hennes barn skal oppleve trygghet i barnehagen. En trygg base er også et viktig element i Bowlbys tilknytningsteori som handler om at alle barn har et grunnleggende behov for trygghet (Tveitereid, 2019, s. 24). Trygge relasjoner er ifølge Bowlby essensielt for utvikling av god psykisk helse hele livet. Han hevder at mennesker i alle aldre er lykkeligst og i best stand til å utnytte talentene sine når de er trygge på at en av deres mest betroede passer på og kommer for å hjelpe dersom det er behov for det (Bowlby, 1979, s. 125). Denne personen kan sies å være en trygg base å operere fra. Anna poengterer at dersom barna ikke har en trygg tilknytning, så kan utviklingen stagnere. Hun sier også at grunnen til at det er viktig at barna kjenner seg trygge, er for at barnas stressnivå ikke skal være skyhøyt. Dette stemmer med det Nystad et. al fant i sin studie, som sa at små barn som begynner i barnehagen har et forhøyet kortisolnivå i denne overgangen fra hjemmet til barnehagen (Nystad et. al, 2021). Denne overgangen er derimot innad i barnehagen, som det ikke finnes forskning på, men det er også en stor endring i barnets liv, hvor de går fra faste, trygge rammer, til noe nytt. Også O'Connor sier at suksessive endringer og atskillelser kan ha innvirkning på barn, som igjen kan ha innvirkning på barnets emosjonelle helse, og kognitive og intellektuelle utvikling (O'Connor, 2013, innledning). Line sier at alt bygger på tilknytning og trygghet, og at alt kan rase sammen dersom barna ikke kjenner på en trygg tilknytning i barnehagen. Unni sier at hennes barn har vært veldig trygge på småbarnsavdeling, og hatt det veldig fint der, og at det da har vært en stor overgang når de skulle begynne på storbarnsavdeling. Drugli et. al skriver at overganger og andre utfordringer i barns liv kan

være lettere for barnet å håndtere dersom det opplever en følelse av emosjonell trygghet (Drugli et. al, 2020, s. 29). Som nevnt i kapittel 5.1 har den ene barnehagen som rutine at det følger en kjent voksen med barna når de skal bytte avdeling. Dette kan gjøre at barna allerede har en trygg tilknytning og med det et bedre utgangspunkt for å takle overgangen. På den andre siden er det ikke sikkert at den voksne som følger med barna opp er en voksen som oppleves som trygg og god for alle barna som bytter avdeling. Frida legger vekt på at man ikke kan bestemme hvem barna knytter seg til, og at dette er noe barna selv bestemmer.

God tid

Når barna starter i barnehagen for første gang har de vanligvis med seg foreldrene sine eller andre primære omsorgsgivere for å bli kjent med barnehagen og personalet sammen med sine tilknytningspersoner. Drugli skriver at det da er viktig at det lille barnet får tid til å knytte seg til de som skal passe på det når foreldrene ikke lengre er der (Drugli, 2017, s. 51). Anna poengterer at når barnet er i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, så er det de ansatte som tar rollen som barnets trygge base, da foreldrene ikke har noen form for tilvenning med barna på den nye avdelingen. Dersom det ikke følger med en voksen fra småbarnsavdelingen når barnet bytter avdeling, vil barnet altså verken ha sine foreldre eller de trygge voksne fra barnehagen som de kjenner fra før, og det vil da kunne ta enda lengre tid før disse barna føler seg trygge i nye omgivelser. Dersom barna og de nye voksne ikke kjenner hverandre godt fra før, vil det da også kunne være vanskeligere for de voksne å vite hva slags omsorg det enkelte barnet har behov for. Dette støttes av Drugli et. al, som hevder at når barna og de ansatte er nye for hverandre, vil de trenge tid for å lære å forstå hverandres signaler, uttrykk og atferd (Drugli et. al, 2020, s. 32).

Sensitivitet

Barnehagelærerne er opptatt av å møte barna på en god måte. De peker på det å være tilgjengelige, sitte på gulvet og å være sensitiv. De ønsker å være til stede og vise barna at de ønsker å være sammen med dem. Drugli påpeker at å være sensitiv er et viktig element for å etablere gode relasjoner og trygg tilknytning. Hun sier at det ikke bare handler om å forstå når barnet trenger hjelp og trøst, men også å forstå når barnet trenger at man støtter dem til å utforske omverdenen (Drugli et. al, 2020, s. 32). Dette er noe barnehagelærerne virker å være bevisste på, og Line trekker frem Trygghetssirkelen (Powell et. al, 2015), som nettopp handler om det Drugli et. al sier om å forstå når barnet trenger trøst eller «lading», men også støtte

barnet til å utforske. Abrahamsen sier at barna må kunne erfare at de kan vende tilbake til sin trygge base for oppmuntring, trøst og hjelp for at de skal kunne utforske og undersøke verden rundt seg (Abrahamsen, 2015, s. 54). Informantene trekker frem at det er viktig å være til stede, og vise barna at de ønsker å være sammen med dem. Anna trekker frem at deres barnehage er en tilknytningsbasert barnehage, hvor hele personalet er kurset i tilknytningsbasert tilvenning. Hun sier likevel at hun ser en forskjell i hvordan de voksne møter barna. Hun mener at det kan være fordi man er forskjellige som personer, eller at ikke alle har forstått teorien. Hun påpeker at det er barnehagelærernes ansvar å veilede personalet slik at alle har samme kunnskapsforståelse og sånn at de kan jobbe sammen for å få til en god og trygg overgang. Også her vil jeg trekke inn barnesyn (Bae, 2007), og trekke frem viktigheten av at barnehagelæreren får resten av personalet med på laget for å sikre barn en god overgang. Å se barn som subjekt innebærer som nevnt å være villig til å lytte og tilpasse seg barnet, og ikke anta at man som voksen vet hva som er best for barnet uten barnets mulighet til å medvirke i eget liv (Bae, 2007).

Som nevnt forteller informantene at de gjerne lar barna bruke overgangsobjektene sine når de går over fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Overgangsobjekt kan som nevnt være tukt, koseklut, en bamse, eller noe annet som minner barnet om hjemmet. Frida forteller at de er raus på bruk av overgangsobjekt, og forklarer at det er det som er trygt for barna i denne overgangen. Winnicott hevder at barna i en utrygg overgangssituasjon vil ha behov for å gjenskape opplevelsen av samspillet og nærværet til sin omsorgsperson, og at barnet gjør dette ved hjelp av et opplevelsesområde mellom fantasi og virkelighet (Winnicott, 1985, s. 5). Det er derimot ikke alle barn som har et overgangsobjekt, og da kan de ansatte ifølge Abrahamsen hjelpe barnet å holde på de indre bildene av foreldrene ved å snakke om foreldrene, se på bilder og opprettholde rutiner barnet er vant med. Hun sier også at leker som har ekstra verdi for barnet kan være til hjelp her (Abrahamsen, 2005, s. 66). Både Frida og Anna forteller som nevnt at de i tilfeller har tatt med leker som har hatt betydning for barnet, da barnet skulle bytte avdeling.

Det er lagt mye fokus på at denne overgangen er vanskelig og tung for barna, men det kan ikke sies at alle barn opplever overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling til noe negativt. Det å være sensitiv ovenfor barna, og å se på barnet som om det er noe, vet noe, og la det ha medvirkning i eget liv, handler jo også om å la alle barnas følelser komme frem, og ikke bestemme for barnet hvordan de skal oppleve overgangen. Overganger kan som nevnt

føre til stress og utrygghet for barna, men Drugli et. al skriver derimot at overgangen både kan aktivere positive og negative følelser hos barna. Det kan gå fra spenning og glede, til engstelse, frykt og frustrasjon (Drugli et. al, 2020, s. 19). Overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling kan med andre ord være positivt for barn. For noen barn vil den kunne representere en ny start, og gamle negative mønstre vil kunne bli brutt. Line sier at barna skal få kjenne på at det er noe nytt og spennende, og at det skal få gå seg til slik at det blir greit for barna. Det kan altså være en prosess for barna som går både opp og ned, med spenning og glede den ene stunden, og frykt og engstelse den neste.

5.4 Foreldresamarbeid: «I møte med foreldrene er det vi som skal være de profesjonelle»

Flere ganger i løpet av intervjuene, påpekte barnehagelærerne viktigheten av et godt foreldresamarbeid. De mener at det er foreldrene som kjenner barna best, og at et samarbeid derfor er essensielt for å sikre barna en god hverdag i barnehagen. De trekker som nevnt frem at overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er en stor omveltning også for foreldrene, og at det derfor er viktig å trygge dem i tillegg til barna. Dette er i tråd med det Drugli et. al sier om at foreldrene enda har størst betydning for barnets utvikling, selv om det har begynt i barnehagen (Drugli et. al, 2020, s. 46). Barnehagelærerne trekker flere ganger frem at det å trygge foreldrene, gjør at barna lettere kan bli trygge, da barna ofte speiler seg selv i foreldrene. Drugli et. al skriver også at dersom barnet kjenner at foreldrene er positive til barnehagen og har en god tone med de ansatte i barnehagen, vil det lettere kunne finne seg til rette. Anna sier også at ansvaret for å få til et godt foreldresamarbeid ligger hos de ansatte. Dette er i tråd med det Drugli et. al sier om at dersom barnehagen og foreldrene ikke er enige om noe, så er det de ansatte i barnehagens ansvar å forsøke å bygge en bro, og å sette ord på det man er uenige om (Drugli et. al, 2020, s. 58). Det finnes ifølge Drugli et. al forskjellige former for foreldresamarbeid og de nevner blant annet informasjonsdeling, foreldresamtaler, besøk i barnehagen, og daglig kontakt mellom foreldre og barnehagen (Drugli et. al, 2020, s. 56). Dette støttes av Brooker, som sier at foreldres besøk på barnets avdeling vil kunne styrke de personlige koblingene mellom barnehagen og foreldrene (Brooker, 2008, s. 21). Videre skriver hun at informasjonsskjema til og fra barnehagen kan bidra til en kobling mellom barnets mikrosystem, altså kan det påvirke barnets mesosystem. Både barnehagelærerne og foreldrene forteller om foreldresamtaler hvor foreldrene blir informert om barnets nye avdeling på forhånd, samt informasjonsskriv hvor foreldrene får informasjon om hvordan

selve overgangen skal skje, noe som kan bidra til å forberede foreldrene på overgangen. På den andre siden forteller de at denne foreldresamtalen kun er sammen med barnehagelæreren på småbarnsavdelingen, og at de vanligvis ikke treffer barnehagelæreren, eller øvrig personale, fra storbarnsavdelingen før oppstart ved ny avdeling. Foreldrene (og dermed barna) er derfor prisgitt at informasjonen de har gitt om barnet sitt til barnehagelæreren ved småbarnsavdelingen, blir overlevert til barnehagelæreren ved storbarnsavdelingen.

Kommunikasjon

God kommunikasjon og informasjonsflyt blir trukket frem som det viktigste i samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen, både av barnehagelærerne og foreldrene. Drugli et. al trekker, som nevnt, også frem viktigheten av god kommunikasjon og informasjonsutveksling, og sier at det er sentralt for å bygge tillit (Drugli et. al, 2020, s. 59). Informasjonen foreldrene får om barnets overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er at de på forhånd har besøksdager på den nye avdelingen, hvilken avdeling barnet skal gå på og hvilke ansatte som skal være på barnets nye avdeling. Foreldrene forteller at det i hovedsak er barnehagen som kommer med informasjon, og at de selv ikke deler så mye i forbindelse med overgangen. Da de ble spurt om de ble tilbudt en oppstartssamtale med den nye avdelingen, og om de så på dette som noe som var nødvendig, var de delte. Unni fortalte at hun med fordel kunne hatt en oppstartssamtale med den nye avdelingen, og at det kanskje kunne gjort overgangen lettere. Hun sa derimot at informasjonsflyten og kommunikasjonen med barnehagen var god, og at de hadde en åpen dialog hele tiden, både om hvordan det gikk i barnehagen, men også i hjemmet. Mette forteller at det ble skrevet i et fellesskriv, og at hun ikke tok kontakt, men at hun sannsynligvis ville takket ja dersom hun ble spurt personlig. June kan ikke huske om hun ble spurt om oppstartssamtale, men forteller at hun ikke synes det var nødvendig. Hun påpeker heller at den jevnlige dialogen med rom for å ta opp ting hun tenker på er viktig. En oppstartssamtale mellom barnehagelærer ved den nye avdelingen og foreldrene kan bidra til kommunikasjonsmessig kontinuitet, ved at foreldrene her deler sin kunnskap og kjennskap om barnet direkte med dem som nå skal ta seg av det (Hogsnes & Moser, 2014, s. 4).

Både barnehagelærerne og foreldrene fikk spørsmål om hvordan de tenkte at barnehagens kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon kunne påvirke arbeidet med å sikre en god overgang. Her svarte alle informantene at de så på det som positivt at barnehagen hadde kjennskap til barnet og forholdene rundt barnet. Dette er i tråd med både formålsparagrafen i barnehageloven og barnehagens samfunnsmandat, som sier at barnehagen må ta hensyn til det

enkelte barns bakgrunn og livssituasjon for å kunne ivareta barnets behov for omsorg, lek, læring og danning (Barnehageloven, 2005, § 1; Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7; Brønseth, 2016, s. 267). Brønseth hevder også at det er vesentlig at barnehagen har et innblikk i hvordan barnets hjem er, for å kunne legge til rette for at barna ikke opplever for store endringer i det nye miljøet (Brønseth, 2016, s. 269). Dette henger også sammen med kommunikasjonsmessig og fysisk kontinuitet, samt barnets mesosystem (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3-4; Bronfenbrenner, 1979, s. 22).

Foreldrenes involvering i overgangsprosessen

På spørsmål om hvordan foreldrene er involvert i overgangsprosessen svarer både barnehagelærerne og foreldrene at de ikke er særlig involverte. Foreldrene får informasjon om hvordan overgangen vil foregå, og hvordan barna forberedes på den. Barnehagelærerne påpeker at foreldrene kan komme med tanker, ønsker og bekymringer. Foreldrene er delte på om de kunne ønsket å være mer involverte. Unni påpeker at hun opplevde at det hun fortalte i samtale med barnehagelæreren på småbarnsavdeling ble tatt hensyn til, men til tross for dette kunne hun ønsket å være mer involvert i overgangsprosessen. Mette trekker frem at jo mer de som foreldre er involverte, jo tryggere blir de selv. Myndiggjøring av foreldrene er ifølge Drugli et. al viktig for å få til et godt samarbeid mellom barnehagen og hjemmet (Drugli et. al, 2020, s. 57). Malmo og Stemshaug påpeker at det har vært en endring i synet på verdien av foreldresamarbeid, og mens samarbeidet tidligere var preget av et asymmetrisk maktforhold, hvor barnehagen fortalte om reglene og foreldrene måtte følge dem, er det nå fokus på at foreldrene må få innflytelse og medbestemmelse i barnehagen (Malmo & Stemshaug, 2002, s. 23). Dette er også nedfelt i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29). Selv om denne overgangsprosessen i barnehagene representert i studien i hovedsak ikke involverer foreldrene, påpeker både foreldre og barnehagelærere som nevnt at foreldrene har mulighet til å komme med innspill. Barnehagelærerne trekker også frem at foreldrene har mulighet til å bli med inn på avdelingen de første dagene. Frida trekker også frem at hun synes det kunne vært greit om foreldrene var med noen dager i starten, slik at de kunne fått et bedre innblikk i barnets liv i barnehagen, og dermed også en bedre forståelse av barnehagens arbeid med overgangen. Drugli et. al påpeker at dersom barnehagen og foreldrene er enige om hvilke verdier som er viktige, er det lettere å få til et godt samarbeid (Drugli et. al, 2020, s. 58). Det vil også kunne påvirke barns opplevelse av kontinuitet, da det kan bli enda flere og sterkere koblinger mellom mikrosystemene (Brooker, 2008, s. 21).

5.5 En god overgang

I denne siste delen av drøftingskapittelet vil jeg diskutere hva teorien, barnehagelærerne og foreldrene legger i en god overgang. Jeg vil også oppsummere hovedfunnene fra resultatdelen som sier hvordan barnehagelærerne legger til rette for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hvordan foreldrenes opplevelse av overgangen er.

I kapittel 2, refererer jeg til Drugli som påpeker at det i en god overgang vil være overvekt av positive følelser og at barnet skal oppleve trivsel og tilhørighet i den nye settingen (Drugli et al, 2020, s. 19). En god overgang, vil derimot, være noe subjektiv etter egne verdier, holdninger og syn på barn. Er man av oppfatning av at «voksen vet best» vil man definere barnas beste ut fra voksnes perspektiv (Bae, 2007). Tholin sier at vårt menneskesyn reflekteres i omsorgen man som voksen viser barna (Tholin, 2003, s. 49). Barnehagelærerne virker å være bevisste på å gjøre overgangen god for barna, og legger trygghet og tilknytning til grunn for rutinene de har. En god overgang kjennetegnes ifølge barnehagelærerne av god tid til å bli kjent, forberedelser, kommunikasjon og forutsigbarhet. Foreldrene trekker også frem dette, og trekker særlig frem at det er viktig at barna er trygge på de voksne når de skal begynne på ny avdeling. Som nevnt trekkes voksentettheten frem som en utfordring, og noe som kan gjøre overgangen vanskeligere.

Evensen trekker frem noen grunnleggende huskereglene for en god tilvenning i barnehagen, som gjenspeiles i det informantene mine sier om hvordan man skaper en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Evensens huskereglene inneholder: å lytte til barnets signaler, å følge barnets behov, å la barnet få følelsen av at det er ønsket på avdelingen, å sette ord på barnets følelser, å ta seg god tid og senke tempoet, og å alltid være tilgjengelig for fysisk nærhet (Tveitereid, 2019, s. 27). Tilknytningsarbeid handler ifølge Evensen både om å være profesjonell og bruke kunnskap, og om å bruke hjertet. Kontinuitet i arbeidet med overganger, gjør ifølge henne at overgangene blir gode nok. Her trekker jeg paralleller til Winnicotts god nok omsorg (Tveitereid, 2019, s. 31). Winnicott introduserte opprinnelig begrepet good-enough mother, som handler om at en god nok mor ser på barnet som fullkomment, møter barnets ytringer og gir barnet mening (Winnicott, 1985, s. 115). Hovedpoenget er, ifølge Evensen, at det er en balanse mellom positive og negative samspillsopplevelser, og at barnehagen må møte barna med innlevelse og identifisering (Tveitereid, 2019, s. 32). Dette igjen, vil jeg trekke til Noddings' motivational displacement theory, om at det er omsorgsmottaker som bestemmer om det er omsorg eller ikke, og at man

da må være sensitiv og lydhør ovenfor barnet slik at man oppfatter om barnet får sine omsorgsbehov dekket (Noddings, 1986, s. 16). Winnicotts grunnidé om god nok mor, kan også trekkes til det moderne barnesynet, hvor man også her ser på barnet som allerede fullkomment, og at man må lytte til det barnet kommer med av ytringer, og ikke bare anta at voksen vet best (Bae, 2007).

Besøksdager

Fysisk kontinuitet trekkes blant annet til forberedelsene ved at barnehagene arrangerer besøksdager (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). Da får barna i små doser oppleve den nye avdelingen, og bli kjent sakte, men sikkert. Det trekkes derimot frem at det kan finnes store forskjeller i hvordan det fysiske miljøet på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling er. Hogsnes knytter opplevelse av kontinuitet til Deweys forståelse av kontinuitet i erfaring (Hogsnes, 2016, s. 3). Det handler om at alle erfaringer er forankret og influert av tidligere erfaringer, og at kvaliteten av fremtidige erfaringer derfor bygger på tidligere erfaringer. Barna vil forsøke å skape sammenhenger mellom de ulike settingene. Flere besøk vil kunne bidra til at barna blir kjent med det nye miljøet, og tidlige og kontinuerlige erfaringer kan ha positiv påvirkning på barnets kommende overgang. Besøksdager vil som nevnt også kunne bidra til sosial kontinuitet da barna i barnehagene i denne studien gradvis treffer både de nye voksne og de nye barna på avdelingen de skal være en del av (Hogsnes & Moser, 2014, s. 3). Barna får muligheten til å danne relasjoner og få en forståelse av sosiale koder. Informantene i den ene barnehagen forteller som nevnt også at de har som rutine at barna sammen med foreldrene får være med på å levere tingene sine til den nye avdelingen før sommerferien. Dette blir også en form for besøk på den nye avdelingen. Overlevering av barnets ting er noe som kan bidra til fysisk og sosial kontinuitet, men det kan også bidra til å styrke foreldresamarbeidet, ved at foreldrene får sett avdelingen og barnets nye plass i garderoben på forhånd, gi dem en følelse av å være mer involvert, og dermed gjøre dem tryggere ved oppstart.

En trygg voksen med på reisen

En annen rutine barnehagelærerne og foreldrene trekker frem som positiv for barnets overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, er som nevnt at det følger med en kjent voksen fra småbarnsavdelingen når barnet bytter avdeling. Dette var noe som barnehagelærerne i begge barnehagene sa var ønskelig, men som bare var en rutine i den ene

barnehagen. Foreldrene virket å sette veldig pris på dette, og sa at det trygget både barn og foreldre. En trygg voksen kan som nevnt bidra til barnas opplevelse av kontinuitet i overgangen. Det vil kunne bidra til økt kontinuitet på alle områder; både sosial kontinuitet, fysisk kontinuitet, kommunikasjonsmessig kontinuitet og filosofisk kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014). På den andre siden ser informantene utfordringene med at det alltid skal følge en kjent voksen når barna bytter avdeling, både med omrokninger i personalet, hensyn til ansatte (blant annet helseutfordringer), og det faktum at det ikke er sikkert at alle barna som skal bytte avdeling ser på den voksne som blir med som en trygg person, da det er barnet selv som velger tilknytningsperson, og ikke noe vi kan bestemme for dem (Broberg et. al, 2014, s. 63). Ved å velge hvilken voksen som følger med fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling vil man kunne velge feil for flere av barna, og få en falsk antakelse av at barna får med seg sin trygge base. På den andre siden har barna gjerne vært sammen med alle de ansatte på småbarnsavdelingen over lengre tid, og med det kan det være at denne personen bare er lengre ned på barnets tilknytningshierarki, og dermed fungerer bra dersom de foretrukne tilknytningspersonene ikke er i nærheten (Broberg et. al, 2014, s. 63). En løsning på personalproblematikken for barnehagene som finner det utfordrende å sende med en voksen fra småbarnsavdeling, kan være å gjøre som Anna og Frida sier, å enten hospitere i forkant av overgangen, eller ved oppstart, for å hjelpe barnet å komme i gang, og skape relasjoner til de andre ansatte som skal være på avdelingen.

Overgangssamtale

Overgangssamtale, eller overføringsamtale, er et annet verktøy informantene nevner for å forberede overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. På denne samtalen overleverer barnehagelærer fra småbarnsavdeling informasjon til barnehagelærer fra storbarnsavdeling. Dette kan som nevnt føre til både kommunikasjonsmessig kontinuitet og filosofisk kontinuitet (Hogsnes & Moser, 2014). Både foreldrene og barnehagelærerne reflekterer over at det er nyttig at det deles informasjon mellom avdelingene, slik at den nye avdelingen kan være best mulig forberedt på å ta imot barna. På den andre siden har ikke foreldrene direkte kontakt med den nye avdelingen før ved oppstart av nytt barnehageår. Noen av foreldrene savnet en samtale med den nye avdelingen, mens andre følte ikke på et behov for det. Det kan være verdt å vurdere om barnehagelærer fra begge avdelingene burde vært med på samtalen som finner sted på våren, slik at foreldrene kan fortelle om barnet sitt til begge parter, og at de kan få informasjon om overgangen direkte fra storbarnsavdelingen, og med det mulighet til å stille spørsmål og komme med innspill. En slik samtale vil kunne bidra

til både sosial, filosofisk og kommunikasjonsmessig kontinuitet, og samtidig bidra til å styrke foreldresamarbeidet (Hogsnes & Moser, 2014).

Grenseobjekt

Grenseobjekt er som nevnt en gjenstand med en brobyggende funksjon mellom ulike settinger (Akkerman & Bakker, 2011, s. 133). Barnehagelærerne svarer at de ikke bruker noen form for grenseobjekt, og viste til at det var et ukjent begrep. De la vekt på at barna kunne bruke egne overgangsobjekt, men at de ikke hadde noe felles. Anna og Frida sa derimot at de noen ganger tar med leker fra småbarnsavdeling som en trygghet for enkelte barn. De forteller at dette fungerer bra. Anna reflekterer over at det er noe en med fordel kunne gjort til en rutine. Et grenseobjekt, for eksempel en felles opplevelse rundt en bildebok som man jobber med både på småbarnsavdeling og trekker videre opp på storbarnsavdeling vil kunne hjelpe også de barna som ikke har et personlig overgangsobjekt som trygghet (Tveitereid, 2019, s 122; Abrahamsen, 2005, s. 66).

Møtet med barna

I tillegg til de fysiske rutineene, som besøksdager, overlevering av ting, en kjent voksen som følger med, overgangssamtaler og grenseobjekt, er hvordan de ansatte møter barna noe både barnehagelærerne og foreldrene legger vekt på som viktig i overgangen. Det er viktig for alle informantene at barna blir møtt på en omsorgsfull måte og at de voksne tar seg tid til å se hvert enkelt barn og dets behov. Som nevnt trekker både Anna og Kari frem at de opplever at de ulike ansatte utøver omsorg på forskjellige måter. Kari sier at hun opplever de ansatte på småbarnsavdeling som mer naturlig omsorgsfulle enn de ansatte på storbarnsavdeling og at det er noe som må jobbes med. Anna sier at det er barnehagelærerens ansvar å veilede ansatte som ikke møter barna på en tilfredsstillende måte, eller ser på barna i tråd med det moderne barnesynet (Bae, 2007). Alle barnehagelærerne svarer som nevnt at det er pedagogene, sammen med styrer som utarbeider rutineene for overgangen mellom småbarnsavdeling og storbarnsavdeling, og med det følger et ansvar. Barnesynet kan trekkes inn i alle aspekter av overgangsarbeidet, da de ansattes barnesyn er avgjørende for hvordan man ser og møter barnet, men også for hvordan de pedagogiske planene og rutineene blir laget. Det henger også sammen med det Aslanian sier om at kjærlighet berører alle sider ved barnehagepedagogikken, som igjen påvirker barnehagens kvalitet (Aslanian, 2015, s. 16).

6 Avsluttende refleksjoner

I denne studien har jeg undersøkt overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling med et omsorgs- og tilknytningssperspektiv. Problemstilling for studien er:

Hvordan legger barnehagelærerne til rette for overgangene fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, og hva slags opplevelser har foreldrene fra disse overgangene?

For å belyse problemstillingen har jeg presentert relevant teori og forskning omkring overganger, omsorg, tilknytning og foreldresamarbeid. Teorien har blitt knyttet opp mot resultatene fra intervjuene og deretter drøftet. Studien viser hva barnehagelærere og foreldre legger vekt på når det kommer til å gi barn en god overgang. Nedenfor vil jeg forsøke å svare på problemstillingen min ved å oppsummere funnene fra studien.

6.1 Oppsummering av funn

Det er ikke min hensikt å definere hva som kjennetegner en god overgang, men heller rette søkelyset mot hva informantene legger vekt på i en overgangsprosess, og reflektere over dette i lys av teori og forskning omkring omsorg, tilknytning og andre overganger i små barns liv. Informantene trekker frem en rekke konkrete tiltak og rutiner i forbindelse med overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. Hovedsakelig trekker de frem at forberedelser som besøksdager og overføringssamtale mellom ny og gammel barnehagelærer er det mest vesentlige. Det er også ønskelig at en kjent voksen følger med barna når de bytter avdeling. Den ene barnehagen har også som rutine at barna, sammen med foreldrene, flytter tingene sine fra småbarnsavdelingen til storbarnsavdelingen når barnet tar sommerferie. I tillegg til disse konkrete tiltakene trekker barnehagelærerne frem at det er viktig å møte barnet på en sensitiv måte, ta hensyn til at de enkelte barna trenger forskjellig type omsorg, og at det er viktig å ta seg god tid. Foreldrene virker fornøyde med jobben barnehagen gjør for at barna skal få en god overgang, og det trekkes frem at de tror de ansatte gjør så godt de kan med de forutsetningene de har. Det både barnehagelærerne og foreldrene trekker frem som utfordrende og hemmende er antall barn på antall voksne. Som nevnt vil dårlig bemanning kunne påvirke barnehagens kvalitet i alle ledd, både strukturkvalitet, prosesskvalitet og resultat-kvalitet.

Da jeg startet mastergradsarbeidet var jeg av oppfatning av at overgangen innad i barnehagen var et underkommunisert tema, noe alle barnehager gikk gjennom, men ikke reflekterte mye over. Dette ble delvis bekreftet, både da jeg intervjuet og da jeg søkte etter forskning, teori og føringer rundt tema. Teori og forskning omkring overgangen hjem-barnehage og barnehage-skole tilsier at kontinuitet er viktig for en trygg og god overgang (Lillejord et. al, 2015, s. 53). Som nevnt ga ingen av barnehagelærerne uttrykk for at de tenkte mye over kontinuitet i overgangsarbeidet, men barnehagens rutiner, og barnehagelærernes refleksjoner rundt rutinene bar preg av at det likevel jobbes mye med, om da gjerne ubevisst. Jeg finner også at barnehagelærernes barnesyn er viktig i arbeidet med overgangene, da barnesynet vil påvirke hvordan man både møter barna og legger til rette for overgangene (Bae, 2007).

6.2 Avsluttende refleksjoner og videre forskning

Denne studien er av relativt liten størrelse, og antall informanter er ikke tilstrekkelig for å få et reelt svar på hvordan overgangsarbeidet er i de norske barnehagene. Studien min kan derimot ses på som et bidrag til mer innsikt i et tema det finnes lite til ingen forskning på fra før. Jeg håper imidlertid at studien kan bidra til økt bevissthet rundt overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling, slik at fremtidens barn kan bli møtt på en tilfredsstillende måte. Arbeidet med denne masteroppgaven har lært meg at dette er veldig spennende tema som det trengs mer forskning på. For videre forskning på overganger innad i barnehagen kunne det vært interessant å se på overgangen fra et tilhørighets- og fellesskapsperspektiv, med fokus på barn-barn relasjoner og et omsorgsfellesskap. Det hadde også vært interessant å gjennomføre en dokumentanalyse av barnehagers årsplaner og rutiner og sammenlignet det med barnehagelærere og styreres egne refleksjoner over arbeidet med denne overgangen. Større forskningsprosjekt kunne gått enda dypere og gjerne brukt observasjon eller videoobservasjon der man så på hele overgangsprosessen, fra forberedelsene på våren til selve overgangen i august. Det er som nevnt også gjort forskning på kortisolnivået hos barn som starter i barnehagen, og dette er noe jeg synes kunne vært interessant å se på for 2-3 åringer som bytter avdeling også. Som nevnt er det i dag enda viktigere for barnehagens levedyktighet å være av høy kvalitet, da det nå mange steder er færre barn og like mange barnehageplasser (SSB, 2022). Det kan derfor være spennende å få forskning om overganger knyttet opp mot barnehagekvalitet. Overganger innad i barnehagen er som sagt et spennende og lite vektlagt tema, og mulighetene for videre forskning er derfor mange.

Det kom tydelig frem at informantene ønsker at barna skal oppleve gode overganger preget av omsorg, glede og minst mulig belastning. Informantene trekker imidlertid frem at det finnes flere utfordringer ved å kunne sikre alle barn gode overganger. De fleste utfordringene informantene trekker frem bunner i mangel på voksne, og en opplevelse av å ikke få møtt alle barna med den omsorgen de trenger. Inntil det blir gjort forbedringer i bemanningsnormen må man kanskje nøye oss med det Evensen kaller for *gode nok* overganger (Tveitereid, 2019, s. 27).

7 Litteraturliste

- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132–169. <https://doi.org/10.3102/0034654311404435>
- Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. Tano-Aschehoug.
- Abrahamsen, G. (2005). En god start i barnehagen - toleranse for avskjed i tårer og tid til det nødvendige. I: S. Haugen, G. Løkken og M. Røthle (Red.), *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (s. 69-84). Cappelen Akademiske Forlag.
- Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Universitetsforlaget.
- Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Berger Storli, J., Espedal Tunngland, I.B., Lønning Velde, K. & Bjørnestad, E. (2019). *Kvalitet i barnehagen* (Rapport nr. 85) Universitetet i Stavanger. https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2630132/Rapport_85.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Aslanian, T.K. (2016). *Kjærlighet som profesjonsutøvelse i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Barn: De nasjonale forskningsetiske komiteer*. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/bestemte-grupper/barn/>
- Bae, B. (2007). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Regjering.no <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Bjørnestad, E. & Pramling Samuelsson, I. (red) (2012). *Hva betyr livet i barnehagen for barn under tre år? En forskningsoversikt*. Skriftserien nr. 9, HiOA https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter20og20planer/forskningsoversikt_barn_under_tre_aar.pdf

- Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. Tavistock Publications Limited.
- Broberg, M. (2018). Betydningen av tilvenning og trygghet for de yngste barna i barnehagen. I I. P. Samuelsson & A. Jonsson (Red.) *Barnehagens yngste barn*. (s. 31-49). Fagbokforlaget.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?* Cappelen Damm Akademisk
- Bronfenbrenner U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Brooker, L. (2008). *Supporting transitions in the early years*. Open University Press.
- Broström, S. (2009). Tilpasning, frigjøring og demokrati. *Første steg*, 2, 24-28.
- Brønseth, J. (2016). Barnehagen som kompletterende miljø for de yngste. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.), *Blikk fra barnehagen* (s. 259-276). Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal Norsk forlag AS.
- Drugli, M. (2017). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm AS.
- Drugli, M.B. (2018). *Dette vet vi om Barnehagen: Gode rutinesituasjoner*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Drugli, M.B., Lekhal, R. og Buøen, E.S. (2020). *Tilvenning og foreldresamarbeid*. Cappelen Damm Akademisk.
- Eidsvåg, G.M. (2021). *Etikk i barnehagen: Syv samtaler om nærhet, omsorg og lykke*. Universitetsforlaget.

- Gilje, N. & Grimen, H. (1995). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Hansen, O.H. (2016). *Dette vet vi om Barnehagen: Betydningen av voksen-barn kommunikasjon*. (T. Nordahl & O. H. Hansen, Red.; T. Eidnes, Overs.). Gyldendal Norsk forlag AS. (Opprinnelig utgitt 2015).
- Hogsnes, H. D. (2016). *Kontinuitet og diskontinuitet i overgangen fra barnehage til skolefritidsordning og skole. En multimetodisk studie av pedagogers og SFO-lederes prioriteringer av tiltak og barns erfaringer med kontinuitet og diskontinuitet*. [Doktorgradsavhandling]. Høgskolen i Sør-Øst Norge.
- Hogsnes, H. D. & Moser, T. (2014). *Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning*. Nordisk barnehageforskning. 2014; 7, 1-24. DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.625>
- Helsedirektoratet. (2015). *Trivsel i skolen*. Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/trivsel-i-skolen/Trivsel%20i%20skolen.pdf/_attachment/inline/9e76ad2b-14eb-4c5f-bf8b-e157f5efcc06:176ea3b766b3d06407dbd9395c3b1776682c5ab7/Trivsel%20i%20skolen.pdf?fbclid=IwAR2t2eM1I6Q-tJkcvKSun4kVqgg5a2IWZSXYaTq6HPRrc0gDTSZqu2shWZI
- Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.) Abstrakt forlag.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk: om å forstå og fortolke*. (2. utg.) Gyldendal Akademisk.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk forlag AS.
- Larsen, R., Storli, J. B., & Hogsnes, H. D. (2019). *Overganger til, innad i og fra barnehagen i Norge*. Universitetet i Sør-Øst-Norge. <https://www.usn.no/getfile.php/13596397-1574677158/usn.no/studier/Praksis/Barnehage%20C3%A6rer/Vestfold/Presentasjon%20Ofagforumpraksis%20C3%A6rere.pdf>

- Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E., & Freyr, T. (2015). *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole: En systematisk kunnskapsoversikt*. Kunnskapssenter for utdanning, www.kunnskapssenter.no
- Løkken, G. og Søbstad, F. (2014). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4. utg). Universitetsforlaget.
- Løkås, M. T. (2022). Barnehagen til 54 millioner kroner sto ferdig i 2018. I fjor hadde den null søkere – i år tre. *Barnehage.no*. <https://www.barnehage.no/kommunale-barnehager-nybygg-politikk/barnehagen-til-54-millioner-kroner-sto-ferdig-i-2018-i-fjor-hadde-den-null-sokere-i-ar-tre/229794>
- Malmo, B., & Stemshaug, M. (2002). *Samhandling – veien til kompetanse. Perspektiver på foreldresamarbeid i barnehage og skole*. Damm.
- Malterud, K. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.
- NESH publikasjon (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Noddings, N. (1986). *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. University of California Press.
- Nystad, K., Drugli, M.B., Lydersen, S., Lekhal, R., & Buøen, E.S. (2021). *Toddlers' stress during transition to childcare*. *European Early Childhood Education Research Journal*, 29:2, 157-182, DOI: <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1895269>
- O'Connor, A. (2013). *Understanding Transitions in the Early Years: Supporting change through attachment and resilience*. Routledge.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K., & Marvin, B. (2015). *Trygghets sirkelen: en tilknytningsbasert intervensjon*. Gyldendal Akademisk.

- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (3. utg). Fagbokforlaget.
- Röthle, M. (2014). Møtet med de lekende barna. I S. Haugen, G. Løkken og M. Röthle (red.) *Småbarnspedagogikk: Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (2. utg. s. 121-139). Cappelen Damm AS.
- Statistisk sentralbyrå. (2022, 09. mars). *Fødte*. Hentet fra:
<https://www.ssb.no/befolkning/fodte-og-dode/statistikk/fodte>
- Sommersel, H.B., Vestergaard, S. & Larsen, M.S. (2013). *Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006-2011. En systematisk forskningskartlegging* (Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006-2011). <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/Fire-typer-kvalitet-i-barnehagen/>
- Sylva, K. (2010). Quality in early childhood settings. I K. Sylva, E. Melhuish, P. Sammons, I. Siraj-Blatchford & B. Taggart (Red.), *Early Childhood Matters. Evidence from the Effective Pre-school and Primary Education project* (1. utg., s. 70-91). Routledge.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforlaget.
- Tholin, K. R. (2003). *Etisk omsorg i barnehagen og skolen*. Abstrakt forlag AS.
- Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Tveitereid K (2019). *Sammenheng og kontinuitet: samtaler om overganger i små barns liv*. Cappelen Damm akademisk.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Winger, N. & Eide, B.J. (2018). Omsorg og livskvalitet i barnehagen. I S. Østrem (Red.), *Barnehagen som samfunnsinstitusjon* (s. 47-62). Cappelen Damm AS.

Winnicott, D. W. (1985b). *Playing and Reality*. Pelican Books.

8 Vedlegg

Vedlegg 1

Samtykke for behandling av personopplysninger i forskningsprosjekt

Vedlegg 2

Vurdering av prosjekt (NSD)

Vedlegg 3

Intervjuguide

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Når de små blir store: Overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan barnas behov for omsorg blir ivaretatt i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er masterstudent ved Universitetet i Stavanger på studiet Barnehagevitenskap. I løpet av våren 2021 skal jeg skrive en masteroppgave om overgangen fra småbarnsavdeling til stor avdeling. Temaet overganger fra småbarnsavdeling og storbarnsavdeling er underkommunisert og det finnes svært lite forskning på området. I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017) er det to setninger om denne overgangen: *«Overganger skjer også innad i barnehagen. Personalet skal sørge for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe»*. Jeg ønsker å rette fokus mot dette temaet og å undersøke hvordan barnehagene jobber med å sikre barn gode overganger fra småbarnsavdeling til stor avdeling. Problemstillingen for masteroppgaven min er: *«På hvilken måte ivaretar barnehagelæreren barnas behov for omsorg i overgangen fra småbarnsavdeling til stor avdeling»*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger ved institutt for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har valgt å benytte meg av kvalitative intervju med barnehagelærere og foreldre til denne studien. Jeg har tatt kontakt med ulike barnehager for å finne relevante kandidater. I dette tilfellet er relevante kandidater barnehagelærere (eller pedagogisk leder med barnehagelærerutdanning) og foreldre som har erfaring med overgangen fra småbarnsavdeling til mellom- eller storbarnsavdeling. Jeg ønsker å intervju 2-4 barnehagelærere og 2-3 foreldre. Jeg kontakter flere barnehager, men det er viktig at barnehagelærer og forelder er fra samme barnehage (to og to fra samme barnehage). For foreldre vil barnehagelærer i din barnehage kontakte deg på vegne av meg, før jeg eventuelt får kontaktopplysninger dersom du ønsker å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Som nevnt ønsker jeg å benytte meg av kvalitative forskningsintervju. Jeg vil stille en rekke spørsmål knyttet til temaet mitt som vil omhandle overganger, omsorg, sammenheng/kontinuitet og foreldresamarbeid. Dersom du samtykker til å delta i prosjektet mitt, innebærer det at du besvarer ca 30 spørsmål muntlig. Det vil ta ca 1 time. Det vil bli brukt lydopptak under intervjuet. I tillegg til spørsmål om tema vil jeg be om noen personlige opplysninger, som utdanning, fartstid og stilling (barnehagelærer) og antall barn og alder på barna på avdelingen (foreldre). Intervjuet med barnehagelærer vil dreie seg mest om faglighet og rutiner, mens intervjuet for foreldre vil dreie seg mest om erfaringer og tanker rundt overgangssituasjonen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Som forelder vil du bli bedt om å ikke fortelle om spesifikke personer eller hendelser, slik at det ikke vil kunne identifisere deg eller påvirke forholdet til barnehagelæreren og barnehagen.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler | opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ved behandlingsansvarlig institusjon er det bare veileder som vil ha tilgang til materialet.

Navn og kontaktinformasjon vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Lydopptak vil bli slettet etter transkribering. I publikasjon vil ikke deltakerne kunne identifiseres. Navn vil fjernes og kun annen relevant bakgrunnsinformasjon som ikke kan spores tilbake til deg vil vises. Deltakerne vil også bli bedt om å ikke fortelle om spesifikke personer eller hendelser som gjør at noen kan identifiseres. Bli det nevnt navn eller hendelser som kan identifisere personer vil det ikke bli tatt med i transkribering og slettes fra lydopptak så snart transkribering er klart.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 03.06.22. Da vil personopplysninger og eventuelle lydopptak være slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

Samtykke for behandling av personopplysninger i forskningsprosjekt

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan du finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved Tina Tellefsen, mail: tinatellefsen@live.no eller veiledere Sara Esmaeeli, mail: sara.esmaeeli@uis.no og Lars Yngve Rosell, mail: lars.y.rosell@uis.no
- Vårt personvernombud kan nåes på epost: personvernombud@uis.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Tina Tellefsen
Prosjektansvarlig/forsker

Sara Esmaeeli
Veileder

Samtykke for behandling av personopplysninger i forskningsprosjekt

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Fra liten til stor: Overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i kvalitativt forskningsintervju
- å besvare en rekke muntlige spørsmål hvor det vil bli benyttet lydopptak
- at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. juni 2022.

(Prosjektdeltakers navn med blokkbokstaver)

(Sted

/dato

/prosjektdeltakers signatur)

Vedlegg 2 Vurdering av prosjekt (NSD)

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

<https://meldeskjema.nsd.no>

[Meldeskjema](#) / [Når de små blir store: Overgang fra småbarnsavdeling til storbarns...](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer

622443

Prosjektittel

Når de små blir store: Overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for barnehagelærerutdanning

Prosjektansvarlig

Sara Esmaeeli

Student

Tina Tellefsen

Prosjektperiode

24.02.2022 - 03.08.2022

[Meldeskjema](#)

Dato	Type
21.02.2022	Standard

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

Det betyr at du nå kan starte datainnsamlingen din.

TAUSHETSPLIKT

Barnehageansatte i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn eller foreldre.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Intervjuguide barnehagelærer

«På hvilken måte ivaretar barnehagelæreren barnas behov for omsorg i overgangen fra småbarnsavdeling til stor avdeling?»

1. Bakgrunnsinformasjon og oppstartspørsmål

- a. Intervjupersons navn:
- b. Hvilken utdanning har du?
- c. Hva slags stilling har du i dag?
- d. Hvor lenge har du jobbet som barnehagelærer? (Og/eller pedagogisk leder)
- e. Hvor lenge har du jobbet i denne barnehagen?
- f. Hvilken alder har barna på din avdeling?

2. Overganger

- a. Hva legger du i begrepet *overganger*?
- b. Hva mener du kjennetegner en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hva slags rutiner har barnehagen for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
  - i. Hvordan er disse rutinene faglig begrunnet?
  - ii. Opplever du at disse rutinene fungerer? Begrunn svaret
  - iii. Ville du endret noen av rutinene hvis du kunne? Begrunn svaret
  - iv. Hvem har utarbeidet disse rutinene?
- d. Hvordan blir barna forberedt på overgangen til storbarnsavdeling?
- e. Hvordan arbeider du som barnehagelærer med å sikre barna en god overgang til storbarnsavdeling?

- f. Har du noe annet å tilføye angående overganger?

3. Omsorg og tilknytning

- a. Hva legger du i begrepet *tilknytning*?
- b. Hvilken betydning mener du tilknytning har for overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hva legger du i begrepet *omsorg*?
- d. Hva mener du kjennetegner god omsorg for barn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- e. Hvordan arbeider du som barnehagelærer for å ivareta barnas behov for omsorg i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- f. Hva tenker du kan være utfordringene med å ivareta barnas behov for omsorg i denne overgangen?
- g. Har du noe annet å tilføye angående omsorg og tilknytning?

4. Sammenheng og kontinuitet

- a. Hva legger du i begrepet *kontinuitet* i overganger?
- b. *Overgangsobjekt* eller *grenseobjekt* er begreper som kommer opp i teori og forskning om overganger hjem-barnehage og barnehage-skole. Er det noe dere bruker i din barnehage i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
Fortell
- c. Hva slags likheter og ulikheter ser du i det pedagogiske innholdet på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling?
- d. Hva slags likheter og ulikheter ser du i det fysiske miljøet på småbarnsavdeling og storbarnsavdeling?

- e. Ser du andre likheter eller ulikheter som påvirker barnas hverdag fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling? Utdyp
- f. Hvilke rutiner tror du kan bidra til barns opplevelse av sammenheng og kontinuitet i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- g. Har du noe annet å tilføye angående sammenheng og kontinuitet?

5. Foreldresamarbeid

- a. Hva tenker du er viktig når det kommer til samarbeid med foreldre?
- b. Hva slags informasjon deles mellom foreldre og barnehagen i overgangsprosessen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hvordan er foreldrene involvert i overgangsprosessen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- d. Hvordan tenker du foreldrene kan bidra til at barnas behov for omsorg blir ivaretatt i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- e. Hvordan tenker du at din kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon påvirker arbeidet med å sikre en god overgang for barnet?
- f. Er det noe du savner i foreldresamarbeidet i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- g. Har du noe annet å tilføye angående foreldresamarbeid?

6. Oppsummering

- a. Eventuelle oppklaringer
- b. Ønsker du å tilføye noe?

Intervjuguide foreldre

«På hvilken måte ivaretar barnehagelæreren barnas behov for omsorg i overgangen fra småbarnsavdeling til stor avdeling?»

1. Bakgrunnsinformasjon og oppstartspørsmål

- a. Intervjupersons navn:
- b. Hvor mange barn har du som har gått fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling i denne barnehagen?
- c. Dersom du vet: Hvilken alder har barna på ditt barns nåværende avdeling?

2. Overgangsprosessen

- a. Vet du hvordan barnehagens rutiner for overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er? Utdyp
- b. Hva tenker du skal til for at barna skal få en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hvordan opplever du at barnehagen arbeider for å sikre en god overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- d. Hva ser du på som den største endringen for barnet i overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- e. Hva ser du på som den største endringen for deg som forelder i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- f. Har du noe annet å tilføye angående overgangsprosessen?

3. Omsorg og trygghet

- a. Hva legger du i begrepet *omsorg*?
- b. Hvilke forventninger har du som forelder til omsorg for ditt barn i overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hvordan tenker du at du som forelder kan bidra til at barnas behov for omsorg blir ivaretatt i denne overgangen?
- d. Hva legger du i begrepet *trygghet*?
- e. Hva tenker du er viktig for at ditt barn skal oppleve trygghet i barnehagen?
  - i. Opplevde du at dette var ivaretatt i overgangen fra småbarnsavdeling til mellom- eller storbarnsavdeling? Utdyp
- f. Har du noe annet å tilføye angående omsorg og trygghet?

4. Foreldresamarbeid

- a. Hva tenker du er viktig for et godt samarbeid med barnehagen?
- b. Hvordan er du som forelder involvert i prosessen med overgang fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- c. Hva slags informasjon deles mellom foreldre og barnehagen i overgangsprosessen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- d. Ble du tilbudt en oppstartssamtale/overgangssamtale da barnet ditt skulle bytte avdeling?
  - i. Hvis ja, hvordan opplevde du denne samtalen?
  - ii. Hvis nei, var dette noe du savnet? Begrunn
- e. Hvordan tenker du at barnehagens kjennskap til barnet og dets familie- og livssituasjon påvirker arbeidet med å sikre en god overgang for barnet?

- f. Hvordan tenker du at du som forelder kan forberede barnet på overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling?
- g. Hvordan tenker du at barnehagen kan bidra til å forberede deg som forelder og barnet på denne overgangen?
- h. Er det noe du tenker barnehagen kan gjøre bedre i arbeidet med overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling? Utdyp
- i. Har du noe annet å tilføye angående foreldresamarbeid?

5. Oppsummering

- a. Eventuelle oppklaringer
- b. Ønsker du å tilføye noe?